

Regeringens proposition till Riksdagen om genomförande av Europeiska unionens rambeslut om miljöbrott, om godkännande av Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen och om ändring av strafflagen och vissa andra lagar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att riksdagen godkänner Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön, som antogs i Strasbourg den 4 november 1998, och ger sitt samtycke till vissa reservationer.

Konventionen träder i kraft internationellt när tre stater har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av den. Av de 13 stater som hittills undertecknat konventionen är det endast Estland som har uttryckt sitt samtycke genom att deponera ratifikationsinstrumentet hos Europarådets generalsekreterare den 26 april 2002.

Konventionen innehåller bestämmelser om verksamhet som är farlig för miljö eller människor och som parterna förbinder sig att kriminalisera i sina nationella lagstiftningar. Konventionen innehåller bestämmelser om straff för miljöbrott och om parternas behörighet, förverkande av egendom och vinning av brott, juridiska personers straffansvar, samarbete mellan nationella myndigheter och internationell samverkan.

Lagstiftningen i Finland uppfyller i regel de krav som konventionen ställer.

Europeiska unionens råd har den 27 januari 2003 fattat ett rambeslut om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser. Rambeslutet motsvarar i princip innehållet i konventionen.

Ikraftsättandet av konventionen och ge-

nomförandet av rambeslutet kräver att juridiska personers straffansvar utsträcks till att omfatta vissa brott mot liv och hälsa, allmänfarliga brott och brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet. Det föreslås att till brottsbeskrivningen för miljöförstöring fogas ett omnämnande av orsakande av avsevärd skada på eller olägenhet för egendom. Det föreslås att vissa gärningar som strider mot rådets förordning om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, den s.k. CITES-förordningen, skall vara straffbara som naturskyddsbrott. I syfte att precisera den gällande lagstiftningen föreslås dessutom en del ändringar i skogslagen, marktäktslagen, markanvändnings- och bygglagen, vattenlagen, miljöskyddslagen och naturvårdslagen. De föreslagna lagändringarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har blivit stadfästa.

I propositionen ingår ett förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen. Lagen avses träda i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft internationellt, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av republikens president. Om konventionen har trätt i kraft internationellt under riksdagsbehandlingen, träder lagen i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING	5
1. Inledning	5
2. Nuläge.....	6
2.1. Lagstiftning och praxis.....	6
2.2. Internationell utveckling och utländsk lagstiftning samt EU:s regelverk .	7
2.3. Bedömning av nuläget	8
3. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	9
3.1. Målsättning	9
3.2. De viktigaste förslagen.....	10
4. Propositionens konsekvenser	11
4.1. Äsyftade konsekvenser	11
4.2. Ekonomiska konsekvenser samt konsekvenser för organisation och personal	12
4.3. Konsekvenser för miljön och företagen.....	12
5. Beredningen av propositionen	12
6. Samband med andra propositioner.....	13
DETALJMOTIVERING	14
1. Konventionen och rambeslutet	14
1.1. Definitioner	14
<i>Artikel 1 i konventionen</i>	14
<i>Artikel 1 i rambeslutet</i>	14
1.2. Uppsåtliga brott	15
<i>Artikel 2 i konventionen</i>	15
<i>Artikel 2 i rambeslutet</i>	15
1.3. Brott som begås på grund av vårdslöshet	24
<i>Artikel 3 i konventionen</i>	24
<i>Artikel 3 i rambeslutet</i>	24
1.4. Andra brott och administrativa förseelser	24
<i>Artikel 4 i konventionen</i>	24
1.5. Domsrätt.....	28
<i>Artikel 5 i konventionen</i>	28
<i>Artikel 8 i rambeslutet</i>	28
1.6. Straff.....	30
<i>Artikel 6 i konventionen</i>	30
<i>Artikel 5 i rambeslutet</i>	30
1.7. Medverkan och anstiftan	31
<i>Artikel 2.2 i konventionen</i>	31
<i>Artikel 4 i rambeslutet</i>	31
1.8. Åtgärder för förverkande.....	31

<i>Artikel 7 i konventionen</i>	31
1.9. Återställande av miljön.....	33
<i>Artikel 8 i konventionen</i>	33
1.10. Juridiska personers straffansvar	33
<i>Artikel 9 i konventionen</i>	33
<i>Artikel 6 i rambeslutet</i>	33
<i>Artikel 7 i rambeslutet</i>	33
1.11. Samarbete mellan myndigheter	35
<i>Artikel 10 i konventionen</i>	35
1.12. Rätt för grupper att delta i rättegångsförfarandet	36
<i>Artikel 11 i konventionen</i>	36
1.13. Internationellt samarbete	37
<i>Artikel 12 i konventionen</i>	37
1.14. Ikraftträdande av konventionen.....	38
<i>Artikel 13 i konventionen</i>	38
1.15. Anslutning till konventionen	38
<i>Artikel 14 i konventionen</i>	38
1.16. Territoriell tillämpning av konventionen	38
<i>Artikel 15 i konventionen</i>	38
1.17. Konventionens förhållande till andra konventioner och överenskommelser 38	
<i>Artikel 16 i konventionen</i>	38
1.18. Reservationer till konventionen.....	38
<i>Artikel 17 i konventionen</i>	38
1.19. Ändringar av konventionen.....	38
<i>Artikel 18 i konventionen</i>	38
1.20. Lösning av tvister som gäller konventionen.....	38
<i>Artikel 19 i konventionen</i>	38
1.21. Uppsägning av konventionen	39
<i>Artikel 20 i konventionen</i>	39
1.22. Underrättelser som följer av konventionen	39
<i>Artikel 21 i konventionen</i>	39
1.23. Utlämning och lagföring	39
<i>Artikel 9 i rambeslutet</i>	39
1.24. Genomförande av rambeslutet.....	39
<i>Artikel 10 i rambeslutet</i>	39
1.25. Territoriell tillämpning av rambeslutet.....	40
<i>Artikel 11 i rambeslutet</i>	40
2. Lagförslag	40
2.1. Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön.....	40
2.2. Strafflagen	40
21 kap. 19 § i strafflagen.....	40
34 kap. 13 § i strafflagen.....	41

44 kap. 17 § i strafflagen.....	42
48 kap. 1 § i strafflagen.....	43
48 kap. 5 § i strafflagen.....	44
2.3. Lag om ändring av 94 § i miljöskyddslagen, lag om ändring av 21 kap. 2 § i vattenlagen, lag om ändring av 22 § i skogslagen, lag om ändring av 18 § i marktäktlagen, lag om ändring av 186 § i markanvändnings- och bygglagen	45
2.4. Lag om ändring av 58 § i naturvårdslagen.....	47
3. Ikraftträdande	47
4. Behovet av riksdagens samtycke	48
5. Behandlingsordning	49
LAGFÖRSLAGEN.....	51
om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön.....	51
om ändring av strafflagen.....	52
om ändring av 94 § i miljöskyddslagen.....	54
om ändring av 21 kap. 2 § i vattenlagen	55
om ändring av 22 § i skogslagen.....	56
om ändring av 18 § i marktäktlagen.....	57
om ändring av 186 § i markanvändnings- och bygglagen.....	58
om ändring av 58 § i naturvårdslagen	59
PARALLELLTEXTER	60
om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön.....	60
om ändring av strafflagen.....	61
om ändring av 94 § i miljöskyddslagen.....	65
om ändring av 21 kap. 2 § i vattenlagen	66
om ändring av 22 § i skogslagen.....	67
om ändring av 18 § i marktäktlagen.....	68
om ändring av 186 § i markanvändnings- och bygglagen.....	69
om ändring av 58 § i naturvårdslagen	70
BILAGA 1.....	71
RÅDETS RAMBESLUT	71
BILAGA 2.....	76
KONVENTION OM STRAFFRÄTTSLIGA SANKTIONER TILL SKYDD FÖR MILJÖN.....	76
CONVENTION ON THE PROTECTION OF THE ENVIRONMENT THROUGH CRIMINAL LAW.....	76

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Avsikten med denna proposition är att sätta i kraft Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön (ETS 172), godkänd den 4 november 1998, nedan konventionen, och att genomföra Europeiska unionens råds rambeslut 2003/80/RIF av den 27 januari 2003 om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser (EUT L 29, 5.2.2003, s. 55), nedan rambeslutet.

Konventionen avser att harmonisera den straffrättsliga regleringen angående särskilt grova miljöbrott. Avsikten är att det skall vara omöjligt för personer och företag som inte bryr sig om miljön att hitta sådana plåser för sin verksamhet där miljöförstöring inte är straffbart eller belagt med lindrigare straff än annanstans. Miljöbrott har vanligen gränsöverskridande konsekvenser. Olagliga utsläpp överförs lätt över statsgränserna. Genom konventionen vill man göra det lättare för staterna att samarbeta i sådana fall där ett brott har konsekvenser inom flera stater.

Konventionen har förutom av Finland också undertecknats av Österrike, Belgien, Danmark, Estland, Frankrike, Tyskland, Grekland, Island, Italien, Luxemburg, Rumänien och Sverige. Samtliga dessa länder är också medlemsländer i Europarådet. Av signatärstaterna är det endast Estland som har ratificerat konventionen. Det är också möjligt för länder utanför Europarådet att ansluta sig till konventionen.

Medlemsstaterna i Europeiska unionen har också ansett det viktigt att det utvecklas bestämmelser och samarbete inom unionens ram för att förhindra och utreda miljöbrott och för att kravet på straffansvar skall genomföras. Europarådets konvention har inte ansetts vara ett tillräckligt effektivt och snabbt instrument för att uppnå gemensamma mål. Eftersom det verkade osannolikt att konventionen skulle få ett allmänt godkännande bland Europeiska unionens medlemsländer, lade Danmark ett initiativ om bekämpning av grova miljöbrott i februari 1999 (U 16/1999 rd — LaUU 4/1999 rd). I det danska förslaget upprepade man huvudsakligen de bestämmelser som ingår i konventio-

nen. När Amsterdamfördraget om Europeiska unionen trädde i kraft ändrades förslaget, med ett något omarbetat innehåll, till ett förslag till rambeslut (LaUU 4/2001 rd och 14/2001 rd).

Med stöd av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 175.1, lade Europeiska kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för miljön genom strafflagstiftning i mars 2001 (U 52/2001 rd — LaUU 13/2001 rd). Enligt kommissionen ankommer det på Europeiska gemenskapen att reglera de straffrättsliga påföljderna på miljöskyddsområdet, eftersom miljöskyddet omfattas av gemenskapens behörighet med stöd av artikel 175.1.

Europeiska unionens råd ansåg att kommissionen inte var behörig att utfärda straffrättsliga normer med hjälp av instrument inom den första pelaren. Förslaget till direktiv godkändes därför inte. Rådet kompletterade emellertid rambeslutsutkastet med vissa brott som hade föreslagits bli straffbelagda i förslaget till direktiv och den 27 januari 2003 antog rådet rambeslutet om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser. Rambeslutet bygger på bestämmelser i Fördraget om Europeiska unionen. Enligt artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen får rådet fatta rambeslut om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar.

Rambesluten är förpliktande med hänsyn till det resultat som eftersträvas, men de överlåter metoderna och medlen på de nationella myndigheterna. Ett rambeslut har ingen direkt rättsverkan utan det skall sättas i kraft genom nationella lagstiftningsåtgärder. I det aktuella rambeslutet fastställs miniminormer för bestämmelser om miljöbrott. Avsikten är att effektivisera miljöskyddet genom att förplikta medlemsstaterna att harmonisera bestämmelserna som gäller brottsbeskrivningar, straffrättsliga påföljder och juridiska personers straffansvar. Medlemsstaterna kan i sina nationella lagstiftningar utfärda straffrättsliga bestämmelser som går utöver rambeslutets minimikrav.

Kommissionen väckte talan mot rådet i Europeiska gemenskapernas domstol den

15 april 2003 (C-176/03). Kommissionen yrkade att rambeslutet skall upphävas. Enligt talan omfattas åtgärderna i rambeslutet av gemenskapens behörighet. De hör alltså inte till området för det samarbete som Europeiska unionen bedriver inom ramen för den tredje pelaren. Kommissionen anser att artikel 175 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen är den korrekta rättsliga grunden för de bestämmelser som ingår i rambeslutet. Artikel 175 är den rättsliga grunden för gemenskapens miljöpolitik.

Finland, Spanien, Tyskland, Grekland, Frankrike, Irland, Sverige, Nederländerna, Danmark, Portugal och Förenade konungariket uppträder som intervenient i målet för att stödja rådet. Europaparlamentet intervenerar för sin del för att stödja kommissionen.

Finland förenar sig med rådets syn att straffrättsliga bestämmelser inte kan ingå i gemenskapens rättsakter. Detta betyder att Finland anser att rådet förfar korrekt då bestämmelserna om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser utfärdas genom ett rambeslut som grundar sig på bestämmelserna i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen. Rådets befogenheter angående tillnärmning av medlemsstaternas bestämmelser om straffrättsliga frågor grundar sig på artikel 29 och artikel 31 e i Fördraget om Europeiska unionen. Inte heller EG-domstolens rättspraxis ger rum för slutsatsen att Europeiska gemenskapen har befogenheter i fråga om straffrättsliga påföljder.

Den aktuella tvisten i EG-domstolen mellan kommissionen och rådet gäller inte regleringen av miljöbrott i sig utan kompetensfrågor. Utgången av processen har inga direkta verkningar på det föreliggande förslaget. Om ett direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser utfärdas senare, kommer innehållet sannolikt att motsvara innehållet i rambeslutet.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

I Finland åtnjuter miljön grundlagsskydd. I lagen om ändring av Regeringsformen för Finland (969/1995) intogs en ny 14 a § om miljön. I 20 § i den nya grundlagen

(731/1999) finns en motsvarande bestämmelse. Bestämmelsen betonar dels att var och en bär ansvar för miljön, dels att det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och se till att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Andra fasen av totalrevideringen av strafflagen ledde till att 48 kap. om miljöbrott togs in i strafflagen 1995 (578/1995). Med detta ville man betona dels att handlingar som skadar miljön är särskilt klandervärda, dels miljöns status som skyddsintresse. De nya bestämmelserna ersatte en del av brottsbestämmelserna i speciallagstiftningen. De bestämmelser om brott som kan leda till fängelse koncentrerades till strafflagen i enlighet med målsättningen för totalrevideringen av strafflagen. I speciallagarna kvarblev dock en del kriminaliseringar som medför böter.

Miljöförstöring som regleras i 48 kap. 1 § i strafflagen utgör grundformen av de brott som tas upp i kapitlet. För miljöförstöring skall bl.a. den dömas som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i miljön för eller släpper ut eller lämnar ett föremål eller ämne, stråning eller något annat sådant i strid med lag eller med stöd av lag utfärdade bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant tillstånd som lagen förutsätter, eller i strid med tillståndsvillkor, så att gärningen är ägnad att förorena miljön, orsaka andra motsvarande skadliga förändringar i miljön, skräpa ned miljön eller förorsaka fara för hälsan.

I 48 kap. i strafflagen ingår också en bestämmelse om grov miljöförstöring (2 §). I kapitlet finns dessutom särskilda bestämmelser om miljöförseelse (3 §) och miljöförstöring av oaktsamhet (4 §). I kapitlet finns också två paragrafer om kriminalisering i särskilda fall, dvs. naturskyddsbrott (5 §) och byggnadsskyddsbrott (6 §). De övriga bestämmelserna i kapitlet gäller ansvarsfördelning (7 §), preskribering (8 §) och juridiska personers straffansvar (9 §). Straffbestämmelserna har kopplats till den materiella miljölagstiftningen genom att förutsätta att handlingarna skall ske i strid mot angivna bestämmelser, utan tillstånd eller på annat sätt orättmätigt.

Begreppet miljö definieras inte i 48 kap. i strafflagen och inte heller någon annanstans i lagstiftningen. Det har ansetts att begreppet är bestämt till många delar utan närmare definition. Det har ansetts obestriddligt att atmosfären, vattnen, jordmånen, floran och faunan utgör delar av begreppet. Till miljön har man också räknat landskapshelheter, oberoende av om de är naturliga eller skapade av människohand, samt den byggda miljön. Enskilda byggnader har kunnat betraktas som delar av miljön. Andra egendomsvärden hör däremot inte till det miljöbegrepp som avses i 48 kap., om de inte kan anses utgöra delar av miljön.

I september 2002 fogades ett nytt 48 a kap. (515/2002) om naturresursbrott till strafflagen. I kapitlet ingår bestämmelser om jaktbrott, fiskebrott och skogsbrott, om döljande av olagligt byte samt om åtalsrätt och jaktförbud. Jakt-, fiske- och skogsbrott reglerades tidigare i lagarna om respektive rättsområde. Enligt den princip som tillämpades vid totalrevideringen av strafflagen inskrevs straffbestämmelserna som kan leda till fängelse i 48 a kap. i strafflagen. Samtidigt ersattes 44 kap. i den gamla strafflagen med ett nytt kapitel om brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet (400/2002).

I dagens läge är det möjligt att döma juridiska personer till straff för miljöbrott enligt 48 kap. i strafflagen. Juridiska personers straffansvar omfattar dock inte alla typer av strafflagens brott mot liv och hälsa, skadegörelse, allmänfarliga brott och brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet.

Enligt gällande bestämmelser skall miljövårdsmyndigheterna i regel anmäla brottslig verksamhet som de upptäckt på sin verksamhetssektor. Någon anmälan behövs dock inte om brottet är ringa och om det allmänna intresset inte har kränkts. Det typiska för dessa fall är att det är fråga om smärre överträdelser av villkoren i något miljörelaterat tillstånd.

Miljöbrotten i Finland gäller oftast osaklig hantering av skrot, miljöfarliga vätskor eller slam, förorenade jordmassor, rivningsavfall eller annat avfall. Oftast är det fråga om att de kvarlämnats på ett område, mycket ofta i skog, som ägs av någon annan. I en stor del av fallen har man helt enkelt velat bli av med avfallet utan de kostnader och det besvär som

en korrekt hantering kräver.

Av miljöbrotten kommer endast en del till polisens kännedom. I praktiken är det så att ju skadligare och mer synliga miljökonsekvenser det är fråga om, desto större är sannolikheten för att fallet skall komma till polisens kännedom på ett eller annat sätt och bli föremål för utredning. Informationen kan nå polisen på tre olika sätt: 1) polisen gör själv en upptäckt, 2) anmälan kommer från någon annan tillsynsmyndighet och 3) anmälan görs av någon privatperson eller organisation. I praktiken är den sistnämnda anmälningsmekanismen den allmännaste.

2.2. Internationell utveckling och utländsk lagstiftning samt EU:s regelverk

Det finns ett flertal bilaterala och multilaterala fördrag inom miljösektorn. Vid utarbetandet och tillämpningen av miljöbrottsbestämmelser skall hänsyn dessutom tas till miljörättens internationaliserade normgrund. När bestämmelserna i fördragen har satts i kraft utgör de en del av den nationella rättsordningen.

Inom Europeiska unionen har miljöfrågorna fortlöpande stått i fokus och för närvarande utgör miljörätten en väsentlig del av gemenskapsrätten. Gemenskapens förordningar är direkt tillämpliga i medlemsstaterna. Det är inte tillåtet att upprepa förordningarnas bestämmelser i den nationella lagstiftningen, men å andra sidan förutsätter legalitetsprincipen att straffbara handlingar definieras i lagar som antas av riksdagen. Denna konflikt har man försökt lösa genom direkta hänvisningar till artiklarna i respektive EG-förordning i de straffbestämmelser som innehåller brottsbeskrivningar. I kriminaliseringsbestämmelsen finns dessutom ett slags materiell karaktärisering av den handling som skall straffas. När ett EG-direktiv införlivas med nationell rätt ändras däremot de nationella bestämmelserna på det sätt som direktivet förutsätter. Enligt rådande uppfattning får ett direktiv inte innehålla kriminaliseringsförlämpligheter.

Medlemsstaterna i Europeiska unionen är bundna av den s.k. assimilationsprincipen. Enligt den skall påföljderna för ett brott mot

gemenskapsrätten vara desamma, såväl materiellt som processuellt, som påföljderna för motsvarande överträdelser av de nationella normerna. Av assimilationsprincipen följer dock inte någon behörighet för gemenskapen att utfärda straffrättsliga normer.

Miljöstraffrätten är överallt mer eller mindre knuten till den materiella miljörätten. Fenomenet kallas förvaltningsaccessoritet. Inom miljörätten används på det internationella planet i regel självständiga, autonoma straffbestämmelser, som är helt oberoende av den materiella miljörätten, vid kriminalisering av allmänfarliga handlingar eller handlingar som innebär konkret risk för liv eller hälsa. Denna typ av kriminalisering finns t.ex. i den tyska strafflagen i 330 a §, som gäller allvarligt äventyrande av andras hälsa genom giftiga utsläpp. Enligt de österrikiska bestämmelserna om miljöbrott är ett miljöbrott som medför konkret fara straffbart på samma sätt, oberoende av om verksamheten har fått tillstånd av myndigheterna eller inte.

Skillnaderna mellan olika länder är stora i fråga om inställningen till juridiska personers straffansvar. I Irland och i Förenade konungariket finns ett långtutvecklat samfundsansvar och i Nederländerna och Danmark har systemet varit i bruk redan länge. I Luxemburg, Portugal, Spanien, Österrike och Tyskland har däremot juridiska personer tills vidare inte straffansvar för miljöbrott. T.ex. i Tyskland är det dock möjligt att med stöd av en speciallag som gäller ordningsförseelser döma juridiska personer till en påföljd av bötestyp, och även i Italien tillämpas ett system med administrativa ekonomiska påföljder för juridiska personer. De rambeslut som Europeiska unionens råd har antagit på det straffrättsliga området förutsätter regelmässigt att juridiska personer skall kunna ställas till ansvar så att påföljden är antingen en straffrättslig påföljd eller t.ex. en administrativ avgift.

I Sverige skall miljövårdsmyndigheterna anmäla brottslig verksamhet som de upptäcker inom sin verksamhetssektor. Någon prövningsrätt finns inte. Numera skall anmälan göras om alla fall som kommit till myndigheternas kännedom. Prövningsrätten slopades för några år sedan och detta ledde till en mångdubbling av anmälningarna från till-

synsmyndigheterna.

Europeiska gemenskapernas kommission lade den 5.3.2003 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om föroreningar orsakade av fartyg och införandet av påföljder, inbegripet brottspåföljder, för föroreningsbrott (direktivet om fartygsavfallsbrott, KOM(2003) 92 slutlig). Syftet med direktivet är att införliva de internationella normerna för föroreningar orsakade av fartyg i gemenskapslagstiftningen och att utfärda detaljerade bestämmelser om tillsynen av genomförandet av dessa utsläppsförbud.

Kommissionen lade 2.5.2003 fram ett förslag om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bestraffning av föroreningar orsakade av fartyg (KOM(2003) 227 slutlig). Det nya förslaget hör samman med det tidigare nämnda förslaget till direktiv. Meningen är att förslaget till rambeslut skall komplettera direktivförslaget, bl.a. med bestämmelser om en miniminivå för högsta straff för fysiska och juridiska personer, domsrätt, gemensamma utredningsgrupper och utbyte av upplýsningar. Enligt förslaget till rambeslut skall juridiska personer kunna dömas även till andra straff än straffrättsliga böter, t.ex. administrativa avgifter (påföljdsavgift). Såväl direktivet som rambeslutet väntar som bäst på slutligt godkännande. Även under denna beredning har bl.a. frågan om rättslig grund tagits upp, dvs. skall de straffrättsliga påföljderna regleras med ett instrument inom den första pelaren (direktiv) eller hör de till det samarbete som medlemsstaterna bedriver inom den tredje pelaren (rambeslut).

2.3. Bedömning av nuläget

Straffbestämmelserna om sådana kränkningar av miljövärden som kan leda till fängelse ingår huvudsakligen i 48 kap. i strafflagen. På det hela taget är strafflagens 48 kap. modernt och heltäckande. Den gällande inhemska lagstiftningen bygger på en mer utvecklad regleringsmodell än den som konventionen och rambeslutet representerar. I den finska strafflagen har miljöbrotten fått en heltäckande kriminalisering med hjälp av modern farekriminaliseringsteknik. Konventionen och särskilt rambeslutet bygger däremot till en del på äldre lagstiftningsteknik

där brotten bedöms enligt följder.

Utsläpp som innehåller farliga ämnen eller andra brott som utgör en fara för eller skadar miljön kan även kränka den enskilda människans av hävd skyddade rättigheter, t.ex. egendom eller fysiska integritet. Bestämmelser om gäller kränkningar av dessa skyddsintressen ingår i strafflagen i 21 kap. (brott mot liv och hälsa), 34 kap. (allmänfarliga brott), 35 kap. (skadegörelse) och 44 kap. (brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet).

I dagens läge omfattar juridiska personers straffansvar de brott som anges i 48 kap. och vissa gärningar som kriminaliseras i 34 kap. i strafflagen, men inte brott enligt 21, 35 och 44 kap. Utsläpp av farliga ämnen kan uppfylla både rekvisitet för brott enligt 48 kap. och rekvisitet för något annat brott. Det är i och för sig inkonsekvent att en juridisk persons straffansvar inte gäller båda brotten i ett sådant fall. Denna inkonsekvens utgör dock inte i sig nödvändigtvis någon orsak till ändringar av lagstiftningen, eftersom en juridisk person hur som helst kan ställas till ansvar för brott mot bestämmelserna i strafflagens 48 kap. Utvidgningen av straffansvaret för juridiska personer föreslås därför huvudsakligen för att möta de formella kraven i konventionen och rambeslutet, på det sätt som kommenteras i det följande.

Det är inte fråga om miljöförstöring enligt 48 kap. i strafflagen när egendom som inte omfattas av begreppet miljö skadas, t.ex. genom utsläpp. Om gärningen inte är uppsåtlig eller om den inte har medfört konkret skada, kan det inte heller vara fråga om skadegörelse enligt 35 kap. Övriga bestämmelser i strafflagen är inte heller nödvändigtvis tillämpliga i ett sådant fall. Det straffbara förfarandet är sålunda inte heltäckande till denna del i dagens läge.

Gärningar som riktar sig mot miljön eller andra skyddsintressen har i regel kriminaliserats endast om de sker uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. I sådana fall där handlingar begås av oaktsamhet finns emellertid möjligheten att föreskriva olika administrativa påföljder. Den finska principen fungerar i praktiken och den är tillräcklig för att uppfylla kraven i konventionen och rambeslutet.

Miljöbrott uppdragas ofta på basis av en anmälan från en miljömyndighet. Strävan bör

vara att skapa en enhetligare praxis i fråga om anmälningarna. Att anmälan görs bör vara huvudregel så som förutsätts i artikel 10 i konventionen, och avvikelser från denna huvudregel bör göras endast i begränsad utsträckning. Bedömningen av de krav som det allmänna intresset ställer kan i dag i praktiken vålla en tillsynsmyndighet problem när myndigheten utövar sin prövningsrätt i fråga om beslut om anmälan om miljöbrott. Bestämmelserna om tillsynsmyndigheternas anmälningsplikt härstammar från olika tider och de avviker något från varandra i fråga om ordalydelse och anmälningsmekanism. Det är skäl att förenhetliga och förtydliga bestämmelserna för att skapa en enhetligare praxis. Denna strävan överensstämmer dessutom med de krav som ställs i konventionen.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Syftet med denna proposition är att sätta i kraft konventionen och att införliva rambeslutet med den nationella lagstiftningen och att vidta de ändringar i lagstiftningen som åtgärderna kräver. Samtidigt föreslås i propositionen även vissa andra preciserande lagändringar som inte är direkt beroende av konventionen eller rambeslutet.

Europeiska unionens medlemsländer har en rätt långt harmoniserad miljövardslagstiftning, men trots detta finns det variationer mellan de olika länderna i fråga om de straffrättsliga påföljderna. Överträdelser av de normer som utfärdats för att skydda miljön har inte kriminaliserats på ett heltäckande sätt överallt. Inte heller har ansvar för juridiska personer genomförts överallt när det gäller miljöbrott.

Det aktuella förslaget utgör en del av den ordning som genomförs i Europarådets medlemsländer och inom Europeiska unionen och som syftar till att åstadkomma en europeisk miniminivå för lagstiftningen om miljöbrott i de gamla och nya medlemsländerna i Europeiska unionen och i så många andra länder som möjligt. Med hänsyn till Finlands geografiska läge och med beaktande av den gränsöverskridande karaktären hos många

miljöbrott är det för Finland särskilt viktigt att man kan åstadkomma en miniminivå för lagstiftningen om miljöbrott så snart som möjligt i de nya medlemsländerna i Europeiska unionen och även annanstans i så stor omfattning som möjligt.

Många miljöbrott begås av ekonomiska motiv, oftast för att spara kostnader. Eftersom företag kan etablera sig fritt inom Europeiska unionen är det viktigt att medlemsstaternas miljöbrottsbestämmelser är tillräckligt enhetliga. Annars kan den miljöförorenande verksamheten söka sig till länder som är mindre utvecklade i rättsligt hänseende. De skadliga verkningarna kommer dock till synes överallt.

Målsättningen som gäller en internationell miniminivå för den straffrättsliga regleringen på miljöområdet är inte direkt kopplad till ändringarna av den inhemska lagstiftningen om miljöbrott som redan är rätt heltäckande och modern. Vissa ändringar behövs dock i den nationella lagstiftningen som en del av det internationella samarbetet. Den viktigaste ändringen gäller utvidgandet av juridiska personers straffansvar.

I dagens värld bygger den samhälls- och ekonomiska verksamheten liksom den offentliga förvaltningen på komplicerade organisationsstrukturer. En verksamhet som är skadlig för miljön kan inte alltid, åtminstone inte i större organisationer, likställas med beslut som fattas och verkställs av personer i ledande ställning, utan den är ofta resultatet av samverkan mellan flera personer som arbetar inom organisationen. I de största affärsföretagen är den strategiska ledningen och den dagliga operativa ledningen skilda funktioner. I sådana företag blir det främst personer som har ansvar för den operativa ledningen och deras underlydande som kommer att ställas till svars för begångna brott.

Ikraftsättandet av konventionen och genomförandet av rambeslutet förutsätter en utvidgning av juridiska personers straffansvar till sådana brott inom miljöområdet som riktar sig mot liv och hälsa, som är allmänfarliga eller som äventyrar andras hälsa och säkerhet. Särskilt de sistnämnda brotten kan med hänsyn till verkningarna ofta likställas med miljöbrott och de begås vanligen inom verksamheter som har formen av en juridisk

person. Därför är det motiverat att utsträcka juridiska personers straffansvar till dessa brott.

I konventionen och i rambeslutet har man vid definieringen av gränserna för straffbart förfarande utgått från att straffbestämmelserna om utsläpp endast skall tillämpas på betydande utsläpp där det kan fastställas att de förorsakats av en fysisk person eller av en juridisk person. Bestämmelserna skall inte tillämpas på förorening från diffusa belastningskällor, t.ex. trafik eller uppvärmning av småhus, även om den faktiska betydelsen är stor med tanke på miljön.

3.2. De viktigaste förslagen

Konventionen och rambeslutet förutsätter att man i fråga om de allra grövsta utsläppen, dvs. utsläpp som är farliga för liv och hälsa och sker uppsåtligt eller av grov oaktsamhet frångår förvaltningsaccessoritet, dvs. kopplingen till den materiella miljölagstiftningen. Vid dylika utsläpp är det i praktiken fråga om handlingar som uppfyller såväl rekvisitet för brott mot liv och hälsa i 21 kap. i strafflagen som rekvisitet för miljöbrott i 48 kap. i strafflagen. I teorin kan det också bli fråga om handlingar som är "lagliga" ur den materiella miljörättens perspektiv och som därför endast uppfyller rekvisitet för brott enligt 21 kap. Dessa brottsbeskrivningar förutsätter självfallet inte förvaltningsaccessoritet och den gällande lagstiftningen uppfyller sålunda kraven i konventionen och rambeslutet till denna del, med det undantaget att juridiska personers straffansvar måste utsträckas till att omfatta också de brott enligt 21 kap. som begås uppsåtligt eller av grov oaktsamhet, om brottet sker genom utsläpp.

Eftersom konventionen och rambeslutet förutsätter straffansvar för juridiska personer i fråga om samtliga brott enligt artiklarna 2 och 3 i rambeslutet och artiklarna 2 och 3 i konventionen, föreslås det att juridiska personers straffansvar skall utsträckas till dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, misshandel, grov misshandel, dödsvållande, grovt dödsvållande, vållande av personskada, grovt vållande av personskada och framkallande av fara enligt 21 kap., äventyrande av andras hälsa, grovt äventyrande av

andras hälsa och kärnladdningsbrott enligt 34 kap. och hälsoskyddsförseelse, straffbar användning av kärnenergi, sprängämnesbrott, ovarsam hantering och brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen enligt 44 kap. i strafflagen. I fråga om 21 kap. i strafflagen föreslås det att straffansvar för juridiska personer skall tillämpas endast i sådana fall där brottet skett genom utsläpp.

Till den del det är fråga om culpabrott som t.ex. vållande av personskada och dödsvållande, där straffbarheten utgår från oaktsamhet, går förslaget utöver det som konventionen och rambeslutet förutsätter. Det kan dock inte bli fråga om att avgränsa straffansvaret för juridiska personer till endast grovt dödvållande eller grovt vållande av personskada, eftersom helhetsbedömningen av en gärnings grovhet är beroende även av andra omständigheter än graden av vållande. Alla utsläpp som skett av grovt vållande och som leder till t.ex. allvarlig skada motsvarar inte nödvändigtvis brottsbeskrivningen grovt vållande av personskada. Därför bör straffansvaret för juridiska personer utsträckas till att gälla även grundformen av ifrågavarande culpabrott.

Begreppet miljö som finns i 48 kap. i strafflagen har inte definierats i strafflagen. Det är dock klart att samtliga egendomsföremål, t.ex. maskiner, apparatur och fordon, inte nödvändigtvis omfattas av miljöbegreppet i dagens läge. Konventionen och rambeslutet förutsätter kriminalisering av olagliga utsläpp, om utsläppet medför eller kan medföra betydande skada på vilken som helst egendom. Av denna anledning föreslås det att ett omnämnande av att verksamheten skall orsaka avsevärd skada på eller olägenhet för egendom fogas till 48 kap. 1 §. Motsvarande formulering ingår i 3 § 1 mom. 1 punkten f i miljöskyddslagen (86/2000) där miljöförstöring enligt miljöskyddslagen definieras.

För att minska beroendet av prövning vid den praktiska tillämpningen föreslås en precisering av bestämmelserna om tillsynsmyndigheternas skyldighet att till polisen anmäla brott som de upptäckt. Ändringar föreslås också i 94 § i miljöskyddslagen, 21 kap. 2 § i vattenlagen (264/1961), 22 § i skogslagen (1093/1996), 18 § i marktäktlagen (555/1981) och 186 § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) så att man stryker

omnämmandet av allmänt intresse, eftersom det har visat sig vara svårhanterligt i praktiken. I dag skall anmälan göras om ett allmänt intresse kräver det även om brottet bedöms vara ringa. Det föreslås dessutom att bestämmelserna förenhetligas så att tillsynsmyndigheterna i samtliga fall skall göra sin anmälan hos förundersökningsmyndigheterna, i allmänhet polisen, för förundersökning och inte hos åklagarmyndigheten, vilket är fallet enligt gällande 22 § i skogslagen och 18 § i marktäktlagen. Skogslagens 22 § hör inte i sig direkt till tillämpningsområdet för vare sig konventionen eller rambeslutet, men på grund av sammanhanget har även denna paragraf tagits med i det föreliggande förslaget.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Äsyftade konsekvenser

Attityder och värderingar spelar en central roll för efterlevnaden av förpliktelser som gäller miljövard. Tillräcklig tillsyn är också viktig liksom risken för att bli fast. Det är också av stor betydelse att man underlättar den praktiska efterlevnaden av förpliktelserna på olika sätt inom ramen för den samhällsliga infrastrukturen. Den sistnämnda omständigheten hör framför allt samman med lämplig behandling av avfall och problemavfall. Även straffrätten har sin roll i arbetet med att utveckla attityderna och värderingarna. Kriminaliseringen visar att ett visst förfarande inte är accepterat av samhället. Straffskalan beskriver graden av icke-acceptans för respektive brottstyp.

Vårt styrsystem för miljöanvändning bygger i huvudsak på förvaltningsrättslig styrning. Tillstånd med förhandskontroll och anmälningar är viktiga styrmedel liksom också allmänna normer, t.ex. bestämmelser och anvisningar. För främjandet av miljövard är administrativ tillsyn och administrativa åtgärder av större betydelse än straffrättsliga sanktioner. Verksamheter som har miljökonsekvenser styrs med hjälp av olika anmälnings- och tillståndssystem, myndighetskontroller, förpliktelser till självkontroll och tillhörande bestämmelser, förbud och böter från myndigheternas sida. Straffbestämmel-

ser behöver tillgripas endast i sällsynta fall. De behövs dock som en sista utväg i sådana fall där inga andra medel längre står till buds.

Genom att utvidga straffansvaret för juridiska personer försöker man för sin del främja efterlevnaden av miljölagstiftningen inom ekonomisk verksamhet och processer med miljörisker.

Genom en precisering av 48 kap. 1 § i strafflagen vill man framför allt tillmötesgå kraven i konventionen och rambeslutet, eftersom den nämnda bestämmelsen i dag inte täcker skada eller olägenhet som förorsakats egendom så som förutsatts i dem.

Genom preciseringen av tillsynsmyndigheternas anmälningsskyldighet vill man göra det lättare för myndigheterna att fatta beslut och man eftersträvar också ett anmälningssystem som är enhetligare än det nuvarande systemet. Dessutom vill man att det skall framgå med ännu större tydlighet att huvudregeln är att anmälan skall göras.

4.2. Ekonomiska konsekvenser samt konsekvenser för organisation och personal

Det är svårt att uppskatta konsekvenserna av preciseringen av tillsynsmyndigheternas anmälningsskyldighet, eftersom inga utredningar finns om orsaken till uteblivna anmälningar är svårigheter att bedöma det allmänna intresset eller om den huvudsakliga orsaken är att brotten ansetts vara ringa. Syftet med de föreslagna lagändringarna är dock att underlätta tillämpningen av bestämmelserna om anmälningsskyldighet och att poängtera att huvudregeln är att misstänkta brott anmäls och att anmälan frångås endast i undantagsfall. Det eventuella extra arbete som detta medför för polisen och åklagarna kan skötas med befintliga personalresurser. Propositionen har således inga konsekvenser för organisation, ekonomi eller personal.

4.3. Konsekvenser för miljön och företagen

Propositionens viktigaste positiva miljökonsekvenser hänför sig till harmoniseringen av miljöbrottsbestämmelserna inom Europeiska unionens medlemsstater. Såsom konstaterats i allmänna motiveringen är den gällande miljöbrottslagstiftningen i Finland internationellt sett heltäckande och modern. Genomförandet av rambeslutet i de medlemsstater vilkas straffbestämmelser inte är lika heltäckande främjar miljöskyddet inom EU:s medlemsstater och i synnerhet i de nya medlemsstaterna.

För att Europarådets konvention skall träda i kraft internationellt krävs det samtycke av tre medlemsstater. Hittills har endast Estland ratificerat konventionen. En ratificering i Finland vore således betydelsefull för att konventionen skall träda i kraft internationellt. För Finland är det viktigt att Europarådets konvention träder i kraft internationellt så att man kan åstadkomma en miniminivå för bestämmelserna om miljöbrott även i de länder som inte hör till Europeiska unionen i så stor omfattning som möjligt.

På det nationella planet är de ändringar som föreslås i de gällande miljöbrottsbestämmelserna i strafflagen små. Den viktigaste ändringen är att straffansvaret för juridiska personer utvidgas till nya brottstyper. Många av de brott som skadar miljön och hälsan begås av ekonomiska motiv, för att spara kostnader i en juridisk persons verksamhet. Utvidgningen av straffansvaret för juridiska personer förebygger för sin del dessa brott.

Utvidgningen av straffansvaret för juridiska personer förutsätter inga direkta nya investeringar från företagens sida och inverkar således inte på t.ex. sysselsättningsförutsättningarna. Eftersom syftet är att harmonisera straffbestämmelserna både i EU:s medlemsstater och i framtiden även i de medlemsstater som ratificerat Europarådets konvention, har propositionen inga betydande konsekvenser för konkurrenssituationen med avseende på företag som är verksamma inom detta område.

Arbetet med konventionen inleddes i oktober 1991 i en expertkommitte (PC-S-EN) utifrån resolutionerna från det möte med justitieministrarna i Europarådets medlemsstater som ägde rum i Istanbul den 5—7 juni 1990. Kommitten slutförde sitt arbete i december

5. Beredningen av propositionen

1995 efter sammanlagt 17 möten, antingen med hela kommittén eller i arbetsgrupper. Expertkommitténs förslag överlämnades till den straffrättsliga styrkommittén (CDPC) vid Europarådet. CDPC godkände förslaget i juni 1996 och behandlingen fortsatte därefter i Europarådets ministerkommitté, som godkände konventionsutkastet den 4 november 1998.

I enlighet med 54 b § i riksdagsordningen översände statsrådet den 10 juni 1999 en skrivelse till riksdagen med anledning av ett danskt förslag till gemensam åtgärd om bekämpning av grova miljöbrott (U 40/1999). Riksdagens lagutskott yttrade sig om förslaget (LaUU 4/1999 rd). Justitieministeriet överlämnade ytterligare utredningar i saken till riksdagen den 31 januari och 10 september 2001 och lagutskottet yttrade sig om dessa (LaUU 4/2001 rd och 14/2001 rd).

Den 6 september 2001 översände statsrådet en skrivelse till riksdagen med anledning av ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för miljön genom strafflagstiftning (U 52/2001). Riksdagens lagutskott yttrade sig om förslaget (LaUU 13/2001).

Justitieministeriet tillsatte en arbetsgrupp den 3 december 2003 för att ta fram ett förslag om godkännande av konventionen och genomförande av rambeslutet. Arbetsgruppen utarbetade ett förslag till en regeringsproposition (Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2004:12; Skydd för miljön genom strafflagstiftning). Arbetsgruppens betänkande sändes på remiss till 49 myndigheter, organisationer och tjänstemän. Remissinstanserna företrädde statsförvaltningen, rättsväsendet, polisen och åklagarna, företa-

garna, centralförbunden för industrin, arbetsgivarna och lantbruksproducenterna, fackförbunden, naturskyddsorganisationerna och forskarna. Allt som allt inkom 36 instanser med utlåtanden. Föreliggande regeringsproposition har beretts som tjänsteuppdrag utifrån arbetsgruppens betänkande och de inkomna utlåtandena så, att straffansvaret för juridiska personer när det gäller de brott som avses i strafflagens 21 kap. har begränsats till brott som begås genom utsläpp.

Utkastet till regeringens proposition delgavs Ålands landskapsregering den 21 april 2005, eftersom lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden enligt 59 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) är fördelad mellan landskapet och riket också vid genomförande av gemenskapsrätten.

6. Samband med andra propositioner

I riksdagen behandlas som bäst regeringens proposition 279/2004 rd till Riksdagen med förslag till lag om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor, till lag om ändring av kemikalielagen samt till lag om ändring av 44 kap. 11 och 12 § strafflagen. I riksdagen behandlas också regeringens proposition 6/2005 rd med förslag till revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränzonen. De ändringar som föreslås i de ovan nämnda propositionerna står i samklang med den föreliggande propositionen och inverkar inte på de lagändringar som föreslås i den.

DETALJMOTIVERING

1. Konventionen och rambeslutet

1.1. Definitioner

Artikel 1 i konventionen

Artikel 1 i rambeslutet

Artikel 1 i konventionen innehåller definitioner på vissa centrala uttryck som används i konventionen. I artikel 1 i rambeslutet ingår så gott som motsvarande definitioner. Konventionen och rambeslutet förutsätter inte direkt att dessa definitioner införlivas i den nationella lagstiftningen, men eftersom det är fråga om en harmonisering av miljöbrottsbestämmelserna, bör de olika bestämmelsernas centrala kriminaliseringsbegrepp motsvara varandra i tillräckligt hög grad. Däremot förutsätts det inte att definitionerna skall vara identiska.

Enligt artikel 1 a i konventionen avses med "olaglig" varje handling som innebär överträdelse av en lag, en administrativ föreskrift eller ett beslut som fattats av en behörig myndighet och som syftar till att skydda miljön. Enligt den förklarande rapporten till konventionen kan det vara fråga om överträdelser av lagar, författningar på lägre nivå och beslut av myndigheter. Bestämmelserna och besluten skall gälla miljöskydd. Förvaltningsinterna bestämmelser ingår inte i definitionen.

Enligt artikel 1 a i rambeslutet avses med "olaglig" varje handling som innebär överträdelse av en lag, en administrativ föreskrift eller ett beslut som fattats av en behörig myndighet, inbegripet sådana som ger verkan åt bindande bestämmelser i gemenskapsrätten som syftar till att skydda miljön. Definitionerna av olaglig i konventionen och rambeslutet motsvarar sålunda varandra. Definitionen i konventionen omfattar självfallet också överträdelser av sådana bestämmelser som gett verkan åt bindande bestämmelser i gemenskapsrätten, även om detta inte uttryckligen sägs.

I Finland har brottsbeskrivningarna angående miljöbrott kopplats samman med den materiella miljölagstiftningen. Med hänsyn

till rättsordningens konsekvens vore det ohållbart om straffrätten skulle förbjuda sådant som de materiella miljönormerna tillåter. Utgångspunkten är sålunda att ett straffbart förfarande alltid är ett förfarande som strider mot den materiella miljölagstiftningen. De materiella normerna är i regel uttryckligen nämnda bland rekvisiten för miljöbrott. I strafflagens 48 kap. 1 § 1 mom. om olagliga utsläpp som förorsakar miljöförstöring finns det dock inget omnämnande av någon uttrycklig bestämmelse. Enligt paragrafen är det straffbart att i strid mot lag eller med stöd av lag utfärdade bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant tillstånd som lagen förutsätter, eller i strid mot tillståndsvillkor förorsaka sådant utsläpp som avses i lagen.

Enligt artikel 1 b i konventionen avses med "vatten" allt slags grund- och ytvatten, inbegripet vatten i sjöar, floder, oceaner och hav. Artikel 1 b i rambeslutet innehåller en definition som motsvarar artikel 1 b i konventionen.

Enligt 3 § i miljöskyddslagen avses med "vattendrag" vattenområden som avses i 1 kap. 1 § 2 mom. i vattenlagen och territorialvatten som avses i 1 kap. 3 § i samma lag. Med "grundvatten" avses vatten som finns i marken eller berggrunden. Enligt vattenlagen är vattendrag öppna insjöområden med tillhörande naturliga och konstgjorda delar. Som icke-vattendrag, dvs. som s.k. smärre vatten enligt terminologin i vattenlagen, betraktas dike, rännil eller sådan bädd, som det inte fortgående rinner vatten i och som det inte ens under tiden för högsta vattenstånd finns tillräckligt vatten i för båt eller flottning. I dessa s.k. smärre vatten kan inte heller fisk vandra i nämnvärd omfattning. Till smärre vatten räknas också källa samt brunn och annan vattentäkt, vattencistern och konstgjord damm.

I strafflagen ingår inte någon definition av vare sig vatten eller vattendrag. För brottsrubriceringen miljöförstöring är det av väsentlig betydelse om det kan anses att vattnet omfattas av miljöbegreppet. Vatten enligt definitionerna i konventionen och rambeslutet är otvetydigt en del av miljön. Däremot hör en

vattencistern eller en simbassäng inte nödvändigtvis till begreppet miljö. För brottsrubriceringen miljöförstöring krävs det dessutom att förorening av vattnet är förbjudet i en materiell norm eller att verksamheten är beroende av tillstånd. Förebyggandet av vattenförorening regleras i miljölagstiftningen.

I artikel 1 c i rambeslutet definieras begreppet juridisk person. Enligt detta avses med juridisk person varje rättssubjekt som har denna status enligt tillämplig nationell lagstiftning, med undantag för stater eller andra offentliga organ vid utövandet av befogenheter som de har i egenskap av statsmakter samt offentliga internationella organisationer. Konventionen innehåller inte någon definition av juridisk person.

I strafflagens 9 kap. om straffansvar för juridiska personer anges det i 1 § att bestämmelserna i kapitlet tillämpas på brott som begåtts i ett samfunds, en stiftelses eller någon annan juridisk persons verksamhet. Samfund avser bolag och föreningar. De viktigaste bolagen är aktiebolag samt öppna bolag och kommanditbolag. Föreningar kan vara antingen ideella eller ekonomiska. Ideella föreningar är t.ex. idrottsföreningar, medan hypoteks- och försäkringsföreningar är ekonomiska föreningar. Med stiftelse avses en organisationsform som används för att förvalta förmögenhet och som har antecknats i stiftelseregistret.

De definitioner som används i konventionen och i rambeslutet kräver inte några ändringar i gällande lagstiftning.

1.2. Uppsåtliga brott

Artikel 2 i konventionen

Artikel 2 i rambeslutet

Utsläpp som allvarligt skadar människor eller förorsakar deras död eller utgör en risk att döda eller allvarligt skada människor

Enligt artikel 2.1 a i i konventionen skall det straffbeläggas att i luft, mark eller vatten deponera avfall från, släppa ut eller införa en sådan mängd ämnen eller joniserande strålning som allvarligt skadar människor eller förorsakar deras död.

Enligt artikel 2.1 a ii i konventionen skall det också straffbeläggas att i luft, mark eller vatten deponera avfall från, släppa ut eller införa en sådan mängd ämnen eller joniserande strålning som utgör en betydande risk att döda eller allvarligt skada människor.

I fråga om artikel 2.1 a ii är det möjligt att göra en reservation enligt vilken led ii inte tillämpas alls eller tillämpas endast delvis.

I den förklarande rapporten till konventionen anges det att man velat frigöra sig från kopplingen till den materiella miljörätten i fråga om de allvarligaste formerna av miljöbrott. I motiveringen har man utgått från att straffansvar inte skall uteslutas enbart på den grund att ett förfarande formellt sett är förenligt med de materiella miljöbestämmelserna. Inte ens ett uttryckligt miljötillstånd behöver nödvändigtvis ge förorenaren oinskränkta rättigheter. Om ett avsiktligt utsläpp leder till att människor skadas allvarligt eller dödas eller till att risken att döda eller allvarligt skada människor är betydande, måste gärningen kunna bedömas som ett självständigt brott.

Frikopplingen från förvaltningsaccessoriteten utgår från en tankemodell som kan gälla även andra brott som hör samman med överträdelse av de materiella uppföranderegler. Som exempel kan nämnas en situation där en bilförare avsiktligt kör över en fotgängare vid grönt ljus. Enligt trafikreglerna har föraren rätt att köra vidare vid grönt ljus. Hans eller hennes agerande är sålunda lagligt i detta hänseende. Om fotgängaren dör kan det dock bli fråga om t.ex. dråp. Enligt konventionen och rambeslutet skall en allvarlig handling som skett genom tillåtet utsläpp kriminaliseras på motsvarande sätt. Ett utsläppstillstånd kan aldrig vara "a licence to kill".

Denna frikoppling från förvaltningsaccessoriteten i fråga om de allra allvarligaste brotten kommer till synes i formuleringen av artikel 2.1 a i konventionen sålunda att ordet "olagligt" som finns i punkterna b–e i 2.1 saknas i punkt a.

I den förklarande rapporten till konventionen hänvisas det till definitionen i artikel 1.4 i Förenta Nationernas havsrättskonvention från 1982 (FördrS 49/1996), den s.k. UNCLOS-konventionen. Enligt denna punkt avses med "förorening av den marina miljön" män-

niskans direkta eller indirekta tillförsel av ämnen eller energi i den marina miljön, inbegripet flodmynningar, som får eller kan tänkas få sådana fördärliga följder som skador på levande tillgångar och på det marina livet, risker för människans hälsa, hinder för marin verksamhet, inbegripet fiske och annan tillåten användning av havet, försämring av havsvattnets användningsmöjligheter samt begränsning av skönhets- och rekreationsvärden.

I Finland finns förbud mot utsläpp bl.a. i 2 kap. i lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979) och i 2 kap. i förordningen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (635/1993). Bestämmelserna i den s.k. fartygsföroreningslagen och förordningen bygger huvudsakligen på 1978 års protokoll till 1973 års internationella konvention till förhindrande av förorening från fartyg (FördrS 51/1983), dvs. den s.k. MARPOL 73/78-konventionen och på Helsingforskonventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö (FördrS 12/1980).

Enligt 10 § i fartygsavfallslagen är utsläpp i vattnet av olja eller oljehaltig blandning från fartyg förbjudet. I 14 § i förordningen förbjuds utsläpp av farliga flytande ämnen i vattnet och i 18 § regleras förbudet av utsläpp av toalettavfallsvatten. Utgångspunkten är att utsläppsförbuden gäller det finska vattenområdet. I samband med att en ekonomisk zon för Finland inrättades (1064/2004) utvidgades förbuden till att omfatta även den ekonomiska zonen. Enligt 28 § 1 mom. i fartygsavfallslagen finns bestämmelserna om straff för miljöförstöring som har skett i strid med fartygsavfallslagen eller med bestämmelser som har utfärdats med stöd av den i 48 kap. 1–4 § i strafflagen, såvida det inte har skett från utländskt fartyg genom oaktsamhet. En gärning som begås uppsåtligt eller av oaktsamhet på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. kan enligt paragrafens 2 mom. bestraffas som fartygsavfallsförorening. Enligt paragrafens 3 mom. skall finsk lag tillämpas även på gärningar som har begåtts från ett utländskt fartyg i Finlands ekonomiska zon.

Enligt den förklarande rapporten till konventionen är luft, mark och vatten likvärdiga

när det gäller utsläpp. Med luft avses uttryckligen luften utomhus, alltså inte luften inne i byggnader. Frågor som gäller inomhusluften hör till hälsoskyddet och arbetarskyddet. Mark avser jordskorpan ner till ett djup som betjänar ekologiska ändamål.

Artikel 2.1 a i konventionen motsvarar punkt a i artikel 2 i rambeslutet. I rambeslutet finns inte bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i led ii i artikel 2.1 a i konventionen. På samma sätt som i punkt a i artikel 2 i rambeslutet saknas ordet "olaglig" också i konventionen, vilket visar att avsikten är en frikoppling från den materiella miljöretten.

I de gärningar som beskrivs i artikel 2.1 a i konventionen och artikel 2 a i rambeslutet är det fråga om brott mot liv och hälsa. Miljöns status som skyddsintresse är av sekundär betydelse. Brottets konsekvensmekanism bygger på att hälsan utsätts för fara uttryckligen genom förorening av miljön. I bestämmelserna förutsätts det inte att förfarandet skall kriminaliseras som ett brott som uppfyller rekvisitet för endast ett brott. Uppsåtliga handlingar enligt artikel 2.1 a i konventionen omfattas också i regel av brottsbeskrivningarna för uppsåtligt brott mot liv, grov misshandel och misshandel i 21 kap. i strafflagen och dessutom också brottsbeskrivningen för grov miljöförorening.

I 21 kap. 1 § i strafflagen kriminaliseras uppsåtligt dödande av en annan människa, i 2 § mord och i 3 § dråp under förmildrande omständigheter. Dråpande avser i sak det samma som att förorsaka någons död. Brottet att förorsaka någons död förutsätter inte nödvändigtvis något särskilt våld. Metoden kan i princip vara vilken som helst, t.ex. ett utsläpp som innehåller farliga ämnen. För att rekvisitet för ett brott mot liv skall uppfyllas förutsätts det inte heller att döden inträffar genast eller relativt snabbt. I rättsvetenskapen har det tvärtom ansetts att en lång tidsperiod mellan gärning och följd inte i sig hindrar att en gärning räknas som dråp.

Fysiskt våld är inte heller en nödvändig förutsättning för rekvisitet för misshandel i 21 kap. 5 § i strafflagen. Att skada en annan persons hälsa, tillfoga en annan person smärta eller försätta en annan person i medvetlöshet eller motsvarande tillstånd motsvarar också brottsbeskrivningen för misshandel.

Straffbestämmelsen gäller uppsåtligt förorsakande av vissa följder. Metoden saknar härvid betydelse. Misshandel behöver sålunda inte nödvändigtvis innehålla fysiskt våld, dvs. misshandel i ordets allmänspråkliga betydelse. Uppsåtligt äventyrande av en annans persons hälsa t.ex. genom utsläpp kan uppfylla rekvisitet för misshandel.

Att skada människor eller att förorsaka dem sjukdom kan uttryckas som skador på hälsan. Skada och sjukdom uppfattas i allmänhet som uteslutande fysiska skador eller sjukdomar. Genom att använda uttrycket "skadar någons hälsa" i 21 kap. 5 § i strafflagen omfattar straffbarheten också sådana gärningar där följderna kommer till uttryck som neurologiska eller funktionella störningar. Skador på hälsan kan indelas i fysiska skador, psykiska skador och funktionella skador. En funktionell skada kan t.ex. vara försämring av något sinne eller sämre prestationsförmåga. Det som konstaterats ovan i kommentaren till dråp i fråga om tidpunkten för gärningen och skadans uppträdande gäller även för misshandel och grov misshandel.

Om ett utsläpp utgör en betydande risk för liv eller hälsa på det sätt som avses i artikel 2.1 a ii i konventionen kan gärningen uppfylla rekvisitet för framkallande av fara enligt 21 kap. 13 § i strafflagen. Utöver brott som avses i 21 kap. kan det också vara fråga om grov miljöförstöring eller något annat miljöbrott i samtliga fall som avses i artikel 2.1 a i konventionen och artikel 2.1 a i rambeslutet.

Enligt 3 kap. 6 § i strafflagen har en gärningsman uppsåtligt orsakat en följd som omfattas av en brottsbeskrivning, om han eller hon har avsett att orsaka följden eller ansett följden vara säker eller övervägande sannolik. Följden har likaså orsakats uppsåtligt, om gärningsmannen ansett att den med säkerhet har samband med den följd han eller hon avsett. När det är fråga om ett brott mot liv eller hälsa enligt 21 kap. i strafflagen som förövats genom uppsåtligt utsläpp är det med hänsyn till frågan om uppsåt nog att gärningsmannen ansett följden vara säker eller övervägande sannolik. Det finns ingen sådan definition av uppsåt i vare sig konventionen eller rambeslutet som kunde strida med det ovan anförda.

De former av utsläpp som anges i konven-

tionen och rambeslutet är mer begränsade än formerna att föra, släppa ut eller lämna, som ingår i 48 kap. 1 § i strafflagen. Den sistnämnda brottsformen "att lämna" innebär att det straffbara förfarandet omfattar mer än konventionen och rambeslutet, i vilka det förutsatta motsvarande gärningssättet är "att införa". Bestämmelserna i gällande lag motsvarar alltså och går till vissa delar även utöver den miniminivå som anges i konventionen och rambeslutet.

Artikel 2.1 a i konventionen och artikel 2 a i rambeslutet föranleder inte i sig något behov av ändringar i lagstiftningen. Skyldigheten att utsträcka juridiska personers straffansvar till brott som lösgjorts från förvaltningssuccessoriteten — mer om detta nedan — leder dock till att straffansvaret för juridiska personer måste, med vissa begränsningar, regleras så att det även gäller vissa brott som avses i 21 kap. i strafflagen.

Annat förorsakande av skadliga utsläpp

Enligt artikel 2.1 b i konventionen skall som straffbara gärningar fastställas att olagligt deponera, släppa ut eller införa en sådan mängd ämnen eller joniserande strålning i luft, mark eller vatten som medför eller kan medföra varaktiga skadeverkningar, som allvarligt skadar människor eller förorsakar deras död, eller som medför väsentliga skador på skyddade byggnadsverk och andra skyddade föremål, egendom, djur eller växter.

Artikel 2 b i rambeslutet har motsvarande formulering, men i rambeslutet nämns inte bara varaktiga skadeverkningar på luft, mark och vatten utan också omfattande skadeverkningar på luft mark och vatten.

Omfattande skadeverkningar, som används i rambeslutet, är ett klarare och mer entydigt straffrättsligt kriterium än varaktiga skadeverkningar, som används i konventionen. Med varaktiga skadeverkningar (lasting deterioration) avses sannolikt att de är slutliga eller åtminstone mycket långvariga. Det är svårt att bedöma om verkningar eller naturfenomen som uppträder i miljön är slutliga eller mycket långvariga. Uttrycket "miljöförstöring" som används i 48 kap. 1 § i gällande strafflag omfattar i vilket fall som helst såväl slutliga som omfattande skadeverkningar.

I konventionen och i rambeslutet beskrivs förhållandet mellan orsak och verkan med uttrycket "som medför eller kan medföra" på engelska "cause or is likely to cause". I 48 kap. 1 § i strafflagen beskrivs detta förhållande med det i lagspråket vedertagna "är ägnad att". Detta uttryck används då man försöker beskriva en omständighet som har ett typiskt samband med ett visst förfarande. I allmänhet är meningen med uttrycket att hänvisa till förfarandets abstrakta farlighet. Någon konkret farosituation där skadan redan varit nära förestående förutsätts inte.

I den förklarande rapporten till konventionen hänvisas det till artikel 7.1 a i 1979 års konvention om fysiskt skydd av kärnämne (FördrS 72/1989) enligt vilken en handling utan lagenligt tillstånd vilken innebär mottagande, innehav, användning, överföring, förändring, uppgivande eller spridning av kärnämne och som vållar eller är ägnad att vålla död eller allvarlig skada på person eller avsevärd skada på egendom skall av varje fördragsslutande stat göras till en straffbar handling. I konventionen beskrivs kausalkedjan med uttrycket "cause or is likely to cause". I den svenska översättningen används strafflagens uttryck "är ägnad att".

Kravet att gärningen "är ägnad att" leder till att den som tillämpar lagen måste, i samband med bedömningen av om rekvisitet för miljöförstöring uppfylls, bedöma om gärningen varit av sådan art som vanligen förorsakar miljöförstöring. Denna utgångspunkt skulle ha varit densamma även om lagen hade haft formuleringen "som medför eller kan medföra", vilken används i konventionen och rambeslutet. Olikheter i terminologin ger sålunda inte anledning att ändra lagstiftningen.

Artikel 2.1 b i konventionen och artikel 2 b i rambeslutet förutsätter kriminalisering av olagliga utsläpp om utsläppet medför eller kan medföra väsentliga skador på skyddade byggnadsverk och andra skyddade föremål, egendom, djur eller växter. Enligt den förklarande rapporten till konventionen har man också velat ta med skador på förorenarens egen egendom i det straffbara förfarandet. Enligt rapporten avser egendom all materiell egendom och säkegendom.

Begreppet miljö definieras inte i 48 kap. i

strafflagen eftersom det har ansetts att begreppet är tydligt till många delar utan någon närmare definition. Begreppet har ansetts omfatta atmosfär, vatten, mark, flora och fauna. I miljön har också inräknats landskapshelheter, såväl naturliga som av människohand utformade, och den byggda miljön. Även enskilda byggnader har betraktas som delar av miljön. Andra egendomsvärden omfattas däremot inte av miljöbegreppet i 48 kap., om de inte samtidigt kan betraktas som delar av miljön (RP 94/1993 rd).

Att skada byggnader som är skyddade eller föremål för åtgärdsförbud kan i dagens läge omfattas av brottsbeskrivningen för byggnadsskyddsbrott i 48 kap. 6 § i strafflagen. Det kan även bli fråga om skadegörelse enligt 35 kap. i strafflagen. Skadegörelse förutsätter dock att gärningen sker med uppsåt. Dessutom förutsätter rekvisitet för skadegörelse att det uppstår en konkret skada.

Eftersom uttrycket miljö i 48 kap. 1 § i strafflagen inte omfattar alla slag av egendom som kan skadas genom utsläpp måste gällande lag ändras till denna del för att motsvara kraven i konventionen och rambeslutet. Enligt propositionen skall detta ske så att till paragrafen fogas ett omnämnande enligt vilket brottsbeskrivningen också omfattar orsakande av avsevärd skada på eller olägenhet för egendom. Den föreslagna ändringen kommer att utvidga och komplettera brottsbeskrivningen för miljöförstöring på ett ändamålsenligt sätt och samtidigt bevara en tillräcklig abstraktionsnivå i bestämmelsen till skillnad från vad som vore fallet med en kausistisk bestämmelse som endast skulle gälla egendom.

I fråga om artikel 2.1 b i konventionen finns en reservationsmöjlighet till den del brottet gäller skyddade byggnadsverk, andra skyddade föremål och egendom. Eftersom motsvarande bestämmelse i rambeslutet är absolut finns det inte skäl att göra någon reservation i fråga om konventionen.

Avfallsbrott

Enligt artikel 2.1 c i konventionen skall sådan verksamhet straffbeläggas som avser att olagligt bortskaffa, behandla, lagra, transport-

tera, exportera eller importera farligt avfall, som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador ifråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter.

Enligt den förklarande rapporten till konventionen utgår bestämmelsen från Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall (FördrS 44/1992), som utarbetats efter ett beslut av styrelsen för Förenta nationernas miljöprogram (UNEP), och rådets direktiv 75/442/EEG och 91/689/EEG. I Baselkonventionen och i direktiv 91/689/EEG ingår en definition av riskavfall/farligt avfall.

Artikel 2 c i rambeslutet motsvarar artikel 2.1 c i konventionen med undantaget att bestämmelsen i rambeslutet gäller farligt avfall och annat avfall. Rambeslutets tillämpningsområde är sålunda betydligt bredare än konventionens till denna del.

I avfallslagen (1072/1993) avses med avfall ett ämne eller föremål som innehavaren har kasserat eller avser eller är skyldig att kassera. Med problemavfall (farligt avfall) avses avfall som på grund av en kemisk eller någon annan egenskap kan förorsaka hälsan eller miljön särskild fara eller skada. Genom en förordning (1129/2001) har miljöministeriet fastställt en förteckning över de vanligaste typerna av avfall och över problemavfall. Gällande bestämmelser uppfyller de krav som Baselkonventionen och de nämnda direktiven ställer.

Avfallslagen gäller i princip också farligt avfall, men det finns dessutom särskilda bestämmelser om vissa typer av farligt avfall. Bestämmelserna om avfall från explosiva varor finns i lagen om explosionsfarliga ämnen (263/1953). I regeringens proposition 279/2004 rd, vilken som bäst behandlas i riksdagen, föreslås det att den nämnda lagen upphävs och att det i stället stiftas en lag om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (se allmänna motiveringen, avsnitt 6. Samband med andra propositioner). Bestämmelserna om kärnavfall finns i kärnenergilagen (990/1987), om radioaktivt avfall i strålskyddslagen (592/1991) och i havsskyddslagen (1415/1994) i fråga om avfall som deponeras i havet med stöd av

tillstånd.

Enligt 48 kap. 1 § i strafflagen straffas den för miljöförstöring som framställer, överlåter, transporterar, använder, behandlar eller förvarar ett ämne, ett fabrikat eller en produkt eller använder en anordning i strid med en bestämmelse som nämns i 60 § 1 mom. i avfallslagen eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter eller förbud som har meddelats med stöd av avfallslagen, eller som försummar sin skyldighet enligt avfallslagen att ordna avfallshantering, eller som för in i landet eller ut ur landet eller genom finskt territorium transiterar avfall i strid med avfallslagen eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter som har meddelats med stöd av den eller så som avses i artikel 26.1 i den avfallstransportförordning som nämns i 45 § 1 mom. i avfallslagen så att gärningen är ägnad att förorena miljön, orsaka andra motsvarande skadliga förändringar i miljön, skräpa ned miljön eller förorsaka fara för hälsan.

Tillämpningen av 48 kap. 1 § i strafflagen har i fråga om avfallsbehandlingen kopplats till de materiella bestämmelserna i avfallslagen. Strafflagens 48 kap. 1 § täcker det förfarande som beskrivs i konventionen och rambeslutet vad gäller avfall som avses i avfallslagen. På olaglig behandling av avfall är dessutom flera av bestämmelserna i 34 och 44 kap. i strafflagen tillämpliga.

Behandlingen av avfall från explosiva varor i strid mot lagen om explosionsfarliga ämnen regleras i strafflagen i 44 kap. 11 § om sprängämnesbrott eller i 44 kap. 12 § om ovarsam hantering. Ovarsam hantering av radioaktivt avfall regleras likaså i 44 kap. 12 § i strafflagen.

I gällande lag används inte uttrycket att "bortskaffa" avfall, vilket används i såväl konventionen som rambeslutet. Detta föranleder dock inte något behov av lagändringar eftersom bortskaffande av avfall är en del av avfallsbehandlingen. De ändringar som i regeringens proposition 279/2004 rd föreslås i strafflagens 44 kap. 11 och 12 § ändrar inte denna situation.

Artikel 2.1.c i konventionen och artikel 2 c i rambeslutet ger inte anledning till ändringar i gällande lag. Även de ändringar i lagstiftningen som föreslås i regeringens proposition

279/2004 rd motsvarar kraven i konventionen och rambeslutet.

Olagligt drivande av farlig fabrik

Enligt artikel 2.1 d i konventionen skall det vara straffbart att olagligt driva en fabrik med sådan farlig verksamhet som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador i fråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter.

Enligt den förklarande rapporten till konventionen gäller bestämmelsen inte skador som uppstår eller kan uppstå uteslutande inom fabriken. Artikel 2 d i rambeslutet motsvarar artikel 2.1 d i konventionen med undantag av att det i rambeslutet uttryckligen påpekas att skadan skall inträffa utanför fabriken.

I den förklarande rapporten anges kärnanläggningar och fabriker med farlig kemikaliehantering som exempel på fabriker med farlig verksamhet. Enligt den förklarande rapporten skall frågan om en fabrik är en fabrik med farlig verksamhet eller inte avgöras i enlighet med den nationella lagstiftningen.

I konventionen och i rambeslutet förutsätts det inte att lagstiftningen skall formulera någon allmän definition av "fabrik med farlig verksamhet". Det förutsätts inte heller någon särskild straffbestämmelse om olagligt drivande av farlig fabrik som kunde vara tillämplig i samtliga fall. Det räcker om t.ex. olaglig verksamhet vid kärnanläggningar, kemiska fabriker och fabriker som hanterar sprängämnen är kriminaliserad antingen i särskilda lagar eller genom bestämmelser som är tillämpliga på dem alla.

I atomansvarighetslagen (484/1972) avses med atomanläggning (kärnanläggning) atomreaktor, med undantag av atomreaktor som infogats i fartyg eller annat transportmedel och där används eller är avsedd att användas som kraftkälla, fabrik för framställning eller behandling av atomsubstans, fabrik för separation av isotoper i atombränsle, fabrik för bearbetning av bestrålat atombränsle, anläggning för förvaring av atomsubstans, om anläggningen ej är avsedd endast för tillfällig upplagning under transport av substansen, samt i enlighet med vad statsrådet förordnar,

annan anläggning, i vilken finns atombränsle eller radioaktiv produkt.

Verksamheten vid kärnanläggningar regleras i kärnenergilagen och strålskyddslagen samt i bestämmelser som utfärdats med stöd av dem. Bestämmelserna om straff för miljöförstöring som strider mot kärnenergilagen eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den återfinns i 48 kap. 1—4 § i strafflagen. Bestämmelserna om straffbar användning av kärnenergi, dvs. brott mot bestämmelserna i kärnenergilagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, finns i 44 kap. 10 § i strafflagen. Bestämmelserna om straff för användning av strålning på ett sätt som är ägnat att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa ingår i 34 kap. 4, 5, 7 och 8 § i strafflagen. Bestämmelserna om straff för miljöförstöring som strider mot strålskyddslagen eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den återfinns i 48 kap. 1—4 § i strafflagen. Bestämmelserna om straff för ovarsam hantering av radioaktiva ämnen eller strålningsalstrande apparater ingår i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Farlig verksamhet vid kärnanläggningar har en heltäckande kriminalisering i Finland och den motsvarar bestämmelserna i konventionen och rambeslutet.

Bestämmelser om anläggningar som hanterar farliga kemikalier ingår i kemikalielagen (744/1989) och lagen om bekämpningsmedel (327/1969) samt i bestämmelser som utfärdats med stöd av dem. Bestämmelserna om straff för hälsobrott som strider mot kemikalielagen eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den återfinns i 44 kap. 1 § i strafflagen. Bestämmelserna om straff för ovarsam hantering av hälso- eller miljöfarliga eller brand- och explosionsfarliga kemikalier finns i 44 kap. 12 § i strafflagen. I regeringens proposition 279/2004 rd föreslås det att de bestämmelser som gäller industriell hantering och upplagring av hälso- och miljöfarliga kemikalier oförändrade eller något ändrade överförs från kemikalielagen till den föreslagna lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor. Samtidigt föreslås en del mindre ändringar i strafflagens 44 kap. 12 §.

Bestämmelserna om straff för miljöförstöring som strider mot kemikalielagen ingår i

48 kap. 1—4 § i strafflagen. Enligt 10 § i lagen om bekämpningsmedel ingår bestämmelserna om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med lagen om bekämpningsmedel eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den i 48 kap. 1—4 § i strafflagen. Det blir här främst fråga om att tillämpa 48 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten. Bestämmelserna om straff för hälsobrott som har begåtts i strid med lagen om bekämpningsmedel eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den återfinns i 44 kap. 1 § i strafflagen. Bestämmelserna om straff för ovarsam hantering av bekämpningsmedel ingår i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Farlig verksamhet vid anläggningar som hanterar farliga kemikalier har en heltäckande kriminalisering i Finland och den motsvarar bestämmelserna i konventionen och rambeslutet.

Verksamheten i anläggningar där brand- och explosionsfarliga ämnen hanteras regleras i lagen om explosionsfarliga ämnen (263/1953) och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Straff för sprängämnesbrott, dvs. hantering i strid med bestämmelserna i lagen om explosionsfarliga ämnen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, fastställs i 44 kap. 11 § i strafflagen. I 44 kap. i 12 § i strafflagen fastställs straff för ovarsam hantering av explosionsfarliga ämnen eller produkter. Bestämmelserna i 48 kap. i strafflagen kan också bli tillämpliga på olaglig verksamhet i en sådan anläggning.

I den ovan nämnda regeringspropositionen 279/2004 rd vilken som bäst behandlas i riksdagen föreslås det att lagen om explosionsfarliga ämnen ersätts med en lag om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor. Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om explosiva varor samt om tillverkning, import, användning, överföring, handel med, överlåtelse, innehav, upplagring, förvaring och förstöring av explosiva varor. Det föreslås att den hänvisning till lagen om explosionsfarliga ämnen som ingår i rekvisitet för sprängämnesbrott i 44 kap. 11 § i strafflagen ändras till en hänvisning till den föreslagna nya lagen. Vissa preciseringar föreslås också i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Farlig verksamhet vid anläggningar som hanterar brand- och explosionsfarliga ämnen har en heltäckande kriminalisering i Finland och den motsvarar bestämmelserna i konventionen och rambeslutet.

Artikel 2.1 d i konventionen och artikel 2 d i rambeslutet ger inte anledning att ändra gällande lagstiftning.

Olaglig hantering av radioaktiva ämnen

Enligt artikel 2.1 e i konventionen skall det vara straffbart att olagligt framställa, behandla, lagra, använda, transportera, exportera eller importera kärnämnen eller andra farliga, radioaktiva ämnen som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller försaka deras död eller som medför väsentliga skador ifråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter.

I den förklarande rapporten till konventionen hänvisas det till artikel 7.1 a i 1979 års konvention om fysiskt skydd av kärnämne (FördrS 72/1989). I rapporten påpekas det att denna punkt endast gäller kärnämnen och att den inte förutsätter kriminalisering av handlingar som riktar sig mot djur och växter, vilket däremot sker i den nu aktuella konventionen. Enligt rapporten avses med andra farliga radioaktiva ämnen t.ex. cesium och strontium.

Artikel 2 e i rambeslutet innehåller en bestämmelse som motsvarar artikel 2.1 e i konventionen.

Verksamhet som gäller hantering av kärnämnen regleras i kärnenergilagen och strålskyddslagen och i de bestämmelser som utfärdats med stöd av dem. Dessutom finns det i atomansvarighetslagen vissa bestämmelser om detta. Straff för miljöförstöring som skett i strid mot kärnenergilagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den återfinns i 48 kap. 1—4 § i strafflagen. Straffbar användning av kärnenergi, dvs. handlingar som strider mot kärnenergilagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den, regleras i 44 kap. 10 § i strafflagen.

Straff för användning av en strålkälla eller ett kärnämne på ett sätt som är ägnat att orsaka allmän fara för liv eller hälsa fastställs i 4, 5, 7 och 8 § i 34 kap. i strafflagen. Straff för miljöförstöring som skett i strid mot strål-

skyddslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den återfinns i 48 kap. 1—4 § i strafflagen. Straff för ovarsam hantering av radioaktiva ämnen eller strålningsalstrande apparater fastställs i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Bestämmelser om transport av farliga ämnen ingår i lagen om transport av farliga ämnen (719/1994). Straff för brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen, dvs. bestämmelserna i nämnda lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, ingår i 44 kap. 13 § i strafflagen. Straff för miljöförstöring som skett i strid mot lagen om transport av farliga ämnen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den återfinns i 48 kap. 1—4 § i strafflagen.

Farlig verksamhet i samband med hanteringen av kärnämnen har en heltäckande kriminalisering i Finland och den motsvarar bestämmelserna i konventionen och rambeslutet.

Artikel 2.1 e i konventionen och artikel 2 e i rambeslutet ger inte anledning att ändra gällande lagstiftning.

Olaglig verksamhet som riktar sig mot växter och djur

Enligt artikel 4 g i konventionen skall parterna fastställa att det är straffbart, som brott eller åtminstone som administrativ företeelse, att även av vårdslöshet olagligt inneha, insamla, skada, döda eller handla med fridlysta djur och växter.

I artikel 2 f i rambeslutet förutsätts kriminalisering av olagligt innehav, insamlande, skadande, dödande eller handlande med fridlysta vilda djur eller växter eller delar av sådana, åtminstone om de är utrotningshotade enligt vad som fastställs i nationell lagstiftning.

Bakom bestämmelserna i konventionen och rambeslutet finns den s.k. CITES-konventionen, dvs. den konvention som ingicks i Washington 1973 om internationell handel med hotade arter av den vilda floran och faunan (FördrS 45/1976) och rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, nedan CITES-förordningen. CITES-

förordningen trädde i kraft vid ingången av juni 1997.

Enligt 48 kap. 5 § i strafflagen straffas den för naturskyddsbrott som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orättmätigt förstör eller skadar ett djur eller en växt eller något annat naturföremål som har skyddats eller fredats enligt lag, eller som avskiljer ett naturföremål från dess omgivning eller för in i landet, för ut ur landet eller transporterar genom finskt territorium eller säljer, överlåter, köper eller tar emot ett föremål som har avskilts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet på ett sådant sätt.

Brottsbeteckningen i 48 kap. 5 § i strafflagen har en något annorlunda formulering än de brottsbeteckningar som används i konventionen och rambeslutet. Gällande 48 kap. 5 § i strafflagen omfattar dock alla de gärningar som anges i konventionen och rambeslutet. Uttrycket "tar emot" som används i den nationella lagstiftningen innefattar "inneha" som används i konventionen och rambeslutet, "förstör" innefattar "döda" och "avskilja" innefattar "insamla". Strafflagens 48 kap. 5 § och naturvårdslagens 58 § uppfyller i sig de krav som ställs i konventionen och rambeslutet, även med hänsyn till att naturskyddsförseelser har kriminaliserats också då de sker av oaktsamhet. Lagstiftningen går också utöver bestämmelserna i rambeslutet genom att den gäller även andra än utrotningshotade djur och växter. Dessutom finns kompletterande kriminaliseringar i tullagen (1466/1994) och djurskyddslagen (247/1996).

I brottsbeteckningen angående naturskyddsbrott anges dock inte särskilt överträdelser av bestämmelserna i CITES-förordningen. Enligt artikel 16 i CITES-förordningen skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att ålägga sanktioner mot de överträdelser som räknas upp i förordningen. I samband med att CITES-förordningen trädde i kraft bestämdes det genom en ändring av 58 § i naturvårdslagen (492/1997) att de uppräknade gärningar som inte var straffbara i Finland vid denna tidpunkt skulle bli straffbara som naturskyddsförseelse.

Handlingar som skall straffas som naturskyddsförseelse är bl.a. att underlåta att upp-

fylla villkoren i det tillstånd eller certifikat som beviljas enligt CITES-förordningen, att underlåta att göra den i nämnda förordning avsedda importanmälan och att köpa, erbjuda till försäljning, anskaffa för kommersiella ändamål, offentligt förevisa i kommersiellt syfte, använda för ekonomisk nytta, sälja, innehålla för försäljning, erbjuda eller transportera till försäljning exemplar av de arter som avses i CITES-förordningen. Det är således fråga om att kommersiellt utnyttja de djur som avses i CITES-förordningen och dess bilagor.

Det är inkonsekvent att CITES-förordningen och de rekvisit som bygger på den inte finns omnämnda i strafflagens 48 kap. 5 § om naturskyddsbrott på motsvarande sätt som i naturvårdslagens 58 § om naturskyddsförseelse. Eftersom konventionen och rambeslutet bygger på CITES-konventionen och CITES-förordningen till denna del är det skäl att rätta till saken i detta sammanhang. I den nya 3 punkten i 48 kap. 5 § i strafflagen föreslås att det föreskrivs att ett vissa förfaranden i strid mot CITES-förordningen som motsvarar förfarandet för naturskyddsförseelse skall kunna vara straffbara även som naturskyddsbrott.

Samtidigt föreslås det att en rättelse görs i naturvårdslagens 58 § 2 mom. 5 punkt, som gäller gärningar som strider mot CITES-förordningen. Rättelsen beror på ett fel i den finska översättningen av förordningen.

Handel med ämnen som bryter ned ozonskiktet

Artikel 2 g i rambeslutet förutsätter kriminalisering av olaglig handel med ämnen som bryter ned ozonskiktet. Konventionen innehåller inte någon motsvarande bestämmelse.

Bestämmelsen har tagits in i rambeslutet från kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för miljön genom strafflagstiftning (EGT C 180 E, 26.2.2001 s. 238). Avsikten var att direktivet skulle tillämpas på förfaranden som strider mot gemenskapens miljölagstiftning. Brottsbeskrivningarna och definitionerna var starkt kopplade till den materiella gemenskapslagstiftningen på miljöområdet.

Gällande reglering om ämnen som bryter

ned ozonskiktet bygger på förordningen (EG) nr 2037/2000 om ämnen som bryter ned ozonskiktet, nedan ozonförordningen 2000. De internationella begränsningarna angående ämnen som bryter ned ozonskiktet bygger på FN-konventionen av den 22 mars 1985 för skydd av ozonskiktet, den s.k. Wienkonventionen (FördrS 51/1988), som har kompletterats med flera protokoll.

År 2001 fogades en hänvisning till ozonförordningen 2000 till 48 kap. 1 § 1 mom. 2 och 3 punkten i strafflagen. Enligt detta lagrum skall den straffas som i strid med ozonförordningen framställer, överlåter, transporterar, använder, behandlar, förvarar, för in i landet eller för ut ur landet ett ämne som bryter ned ozonskiktet. En förutsättning för straffbarheten är enligt den gällande 1 § att gärningen är ägnad att förorena miljön, orsaka andra motsvarande skadliga förändringar i miljön eller förorsaka fara för hälsan. Handel med ämnen som bryter ned ozonskiktet har inte omnämnts särskilt i 48 kap. 1 § i strafflagen.

År 2001 fick också 116 § i miljöskyddslagen en hänvisning till ozonförordningen 2000. Den som åsidosätter sin skyldighet enligt ozonförordningen skall enligt nämnda lagrum dömas för brott mot miljöskyddslagen till böter. Verksamhet som strider mot ozonförordningen har sålunda kriminaliserats också enligt 116 § i miljöskyddslagen som brott mot miljöskyddslagen.

Kapitel III i ozonförordningen 2000 har rubriken "handel". Kapitlets artiklar 6—10 gäller import och artiklarna 11—12 export. Artiklarna 13—14 gäller både import och export. I ozonförordningen avses med handel såväl import som export, dvs. utrikeshandel. I rambeslutet avses med handel med ämnen som bryter ned ozonskiktet uttryckligen handel i strid med ozonförordningen 2000, dvs. förbjuden import och export med ämnen som avses i förordningen. Även om olaglig handel med ämnen som bryter ned ozonskiktet inte i Finland uttryckligen kriminaliserats med hot om fängelsestraff, omfattar den gällande straffbestämmelsen om import och export även den olagliga handel som avses i rambeslutet.

Straffbarheten för olaglig handel med ämnen som bryter ned ozonskiktet bör med hän-

syn till bestämmelserna i rambeslutet inte vara beroende av om gärningen är ägnad att förorena miljön eller förorsaka skada för hälsan. Denna omständighet medför dock inte något behov av att ändra gällande bestämmelser eftersom de nämnda förutsättningarna endast gäller 48 kap. 1 § i strafflagen och inte 116 § i miljöskyddslagen som definierar den lägsta straffbarhetsnivån.

Olaglig import eller export av ämnen som bryter ned ozonskiktet är alltid kopplad till mer långtgående planer eller avsikter som gäller användning eller behandling av det förbjudna ämnet, vilket utgör en presumtion som kan användas vid bedömningen av om förfarandet är ägnat att förorena miljön, orsaka andra motsvarande skadliga förändringar i miljön eller förorsaka skada för hälsan på det sätt som brottsbeskrivningen i 48 kap. i strafflagen förutsätter. Det är därför självfallet att det är möjligt att döma gärningsmannen till fängelse enligt 48 kap. 1 § i strafflagen i de grovsta fallen av handel med ämnen som bryter ned ozonskiktet.

Artikel 2 g i rambeslutet ger inte anledning att ändra gällande lagstiftning.

1.3. Brott som begås på grund av vårdslöshet

Artikel 3 i konventionen

Artikel 3 i rambeslutet

Enligt artikel 3 i konventionen vidtar varje part nödvändiga åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga de brott som uppräknas i artikel 2.1 a till e, när de begås på grund av vårdslöshet. Enligt konventionen är det dock möjligt att göra en reservation så att kriminaliseringen begränsas till att gälla endast sådana brott som begås av grov vårdslöshet.

Enligt artikel 3 i rambeslutet skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att i sin nationella lagstiftning som straffbara gärningar beteckna de brott som uppräknas i artikel 2, när de begås på grund av vårdslöshet eller åtminstone grov vårdslöshet.

Brotten i 48 kap. i strafflagen är straffbara som uppsåtliga brott eller brott som begås av

grov oaktsamhet, med undantag av miljöförstöring av oaktsamhet i 4 §. I fråga om miljöförstöring av oaktsamhet har straffbarheten utsträckts till vissa sådana situationer där det på grund av gärningsmannens ringa grad av oaktsamhet inte hade varit möjligt att straffa för miljöförstöring på annat sätt. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter dock att den skada som förorsakas miljö eller hälsa eller risken för sådan skada är av samma omfattning som i fråga om grov miljöförstöring. Förutsättningarna för tillämpningen av miljöförstöring av oaktsamhet är sålunda striktare än den miniminivå som anges i konventionen. Tillämpningsområdet är också smalare.

Till följd av det sagda bör Finland göra den reservation som konventionen tillåter och förklara att artikel 3.1 i konventionen tillämpas i sin helhet endast på brott som begås av grov oaktsamhet. Rambeslutet gör det också möjligt att göra ett val som motsvarar denna ståndpunkt.

1.4. Andra brott och administrativa förseelser

Artikel 4 i konventionen

Artikel 4 i konventionen förutsätter att varje part, i den utsträckning som följande brott inte omfattas av bestämmelserna i artiklarna 2 och 3, vidtar nödvändiga åtgärder för att i sin nationella lagstiftning fastställa dem som brott eller som administrativa förseelser som kan straffas med påföljder eller andra åtgärder när de begås uppsåtligen eller av vårdslöshet:

- a) att olagligt deponera, släppa ut eller införa en mängd ämnen eller joniserande strålning i luft, mark eller vatten,
- b) att olagligt åstadkomma buller,
- c) att olagligt bortskaffa, behandla, lagra, transportera, exportera eller importera avfall,
- d) att olagligt driva en fabrik,
- e) att olagligt framställa, behandla, använda, transportera, exportera eller importera kärnämnen, andra radioaktiva ämnen eller farliga kemikalier,
- f) att olagligt åstadkomma förändringar som skadar naturliga beståndsdelar av en nationalpark, ett naturreservat, ett skyddat vattnområde eller andra skyddade områden,

g) att olagligt inneha, insamla, skada, döda eller handla med fridlysta djur och växter.

Enligt den förklarande rapporten till konventionen kan andra åtgärder som följer av en förseelse avse administrativa avgifter, förverkandepåföljder, återställandeskyldighet, återtagande av tillstånd, olika förbud och begränsningar, förlust av rättigheter som hör samman med yrkesutövning och ordningar som motsvarar varning och böter. Vid val av påföljd bör förseelsens allvarlighetsgrad och graden av oaksamhet beaktas.

Enligt den förklarande rapporten gäller de uppräknade gärningarna förfaranden som förutsätter abstrakt fara. Skyddsintressen är miljöns kvalitet och ekologiska verksamheter som hör samman med detta samt myndigheternas övervakningsintresse. Detta framgår dock inte av själva konventionstexten. I texten saknas en klar koppling till miljön. Bestämmelsen om olaglig drift av en fabrik verkar t.ex. inte förutsätta ens en möjlighet för eventuella miljökonsekvenser.

Av den förklarande rapporten framgår att kravet på att gärningen skall ha sanktioner eller åtminstone vara föremål för andra administrativa åtgärder, även när den sker av oaksamhet, gäller närmast endast punkterna c och d beträffande vilka saken nämns särskilt. I själva konventionstexten har dock inte någon sådan skillnad gjorts mellan de olika punkterna.

När det gäller de bestämmelser om förseelser som finns på annat ställe än i strafflagen är det oklart om de gärningar som anges i artikeln åtföljs av sanktioner även när de sker av oaksamhet så som konventionen förutsätter. Av hävd har det ansetts att s.k. politiebrott och lindrigare gärningar som är kriminaliserade på annat ställe än i strafflagen kan vara straffbara när de sker av oaksamhet, trots att det inte finns något särskilt omnämnande om detta. Enligt rådande uppfattning är culpaansvar möjligt förutsatt att det kan tänkas att detta varit avsikten då lagen stiftades. Frågan skall avgöras särskilt från fall till fall vid tillämpningen. Enligt den bestämmelse i strafflagens 3 kap. 5 § som trädde i kraft den 1 januari 2004 är en gärning straffbar när den begås uppsåtligen, om inte något annat föreskrivs i lag. Detta gäller enligt paragrafens 3 mom. också en gärning som kriminali-

serats på något annat ställe än i strafflagen, om det föreskrivna strängaste straffet för gärningen är fängelse i mer än sex månader eller om straffbestämmelsen har utfärdats efter den 1 januari 2004. Detta betyder att rättsläget förblev oförändrat när det gäller de gamla bestämmelserna som finns utanför strafflagen och i vilka maximistraffet är fängelse i sex månader. Frågan om vilken grad av tillräknande som krävs avgörs i fråga om dessa bestämmelser fortfarande från fall till fall med beaktande av bestämmelserna i relation till kontext, syfte och funktion (RP 44/2002 rd).

De gärningar som beskrivs i artikel 4 i konventionen kan också i Finland vara förknippade med olika slags administrativa åtgärder och påföljder. Det är ofta fråga om gärningar som dessutom kriminaliserats. I straffbestämmelserna förutsätts det dock i regel uppsåt eller grov oaksamhet. Eftersom det inte är möjligt att göra reservationer till artikel 4, borde graden av oaksamhet sänkas i straffbestämmelserna till följd av konventionen, om det inte är möjligt att foga tillräckliga administrativa påföljder eller åtgärder till förfarandet i samtliga fall.

Det i *artikel 4 a i konventionen* beskrivna förfarandet som gäller olagliga utsläpp kan, om det sker av oaksamhet, uppfylla rekvisitet t.ex. för miljöförstöring av oaksamhet (48 kap. 4 § i strafflagen) eller för brott mot miljöskyddslagen (116 § i miljöskyddslagen). Dessutom kan det bli fråga om brott som nämns i 13 kap. i vattenlagen.

Förbjudna utsläpp från fartyg regleras i lagen om förhindrande av vattens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979). Enligt 28 § i den lagen skall den som på något annat sätt än vad som avses i 48 kap. i strafflagen uppsåtligen eller av oaksamhet bryter mot fartygsavfallslagen eller mot bestämmelser som har utfärdats med stöd av den dömas till böter för fartygsavfallsförseelse. Dessutom planeras bestämmelser om en särskild avgift för olagliga utsläpp av olja. Enligt det förslag som överlämnades av justitieministeriets arbetsgrupp i maj 2004 (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2004:4; Oljeutsläppsavgift) skall ett nytt 2 a kap. om en oljeutsläppsavgift fogas till fartygsavfallslagen. Oljeutsläppsavgiften skall påföras som en

administrativ påföljd vid brott mot förbudet mot utsläpp av olja eller oljehaltig blandning i inre territorialvatten, territorialhavet eller Finlands ekonomiska zon. Det måste finnas objektiva bevis på att utsläpp ägt rum, men i övrigt påförs avgiften oberoende av uppsåt eller oaktsamhet.

Även om rekvisitetet för miljöförstöring av oaktsamhet i 48 kap. 4 § i strafflagen inte uppfylls på grund av avsaknaden av faktorn "skada som vållas miljön eller hälsan, eller faran för sådan skada", kan gärningen dock leda till administrativa påföljder enligt t.ex. miljöskyddslagen, vattenlagen, kärnenergilagen eller strålskyddslagen, t.ex. indragning av tillstånd, saneringsskyldighet, åtgärder vid överträdelser och försummelser, villkor om hindrande av förorening, avbrytande av verksamhet, vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande. Att ha bilen på onödig tomgång kan leda till ordningsbot.

Det är i sig tillräckligt att det finns en möjlighet att fastställa administrativa påföljder för att uppfylla kravet i artikel 4 i konventionen. Det förfarande som beskrivs i artikelns a punkt kan i Finland kopplas ihop med straffrättliga och administrativa åtgärder i en sådan omfattning att det inte finns något behov av lagändringar.

Artikel 4 b i konventionen gäller sanktioner och administrativa åtgärder med anledning av olagligt åstadkommande av buller.

Miljöskyddslagen är en viktig lag också för bekämpningen av miljöbuller. Bestämmelser om miljöbekämpningen finns också i många andra lagar t.ex. i markanvändnings- och bygglagen, hälsoskyddslagen (763/1994) och lagen om allmänna vägar (243/1954). I miljöskyddslagen betraktas buller som en miljöförörendande faktor.

Enligt 85 § i miljöskyddslagen kan den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten, i syfte att hindra förorening, med stöd av en inspektion meddela en enskild föreskrift som avser annan än tillståndspliktig verksamhet. Bestämmelsen kan gälla också åstadkommande av buller. Föreskriften skall vara skäligen hänsyn till verksamhetens natur och föroreningens betydelse. Enligt 51 § i hälsoskyddslagen (763/1994) har också den kommunala hälsoskyddsmyndigheten rätt att meddela enskilda förbud och föreskrifter som är nöd-

vändiga för att avhjälpa eller förebygga sanitär olägenhet. Dessa föreskrifter och förbud kan också gälla åstadkommande av buller.

Straffbestämmelserna samt de olika administrativa åtgärder och påföljder som är möjliga enligt gällande lag täcker helt det olagliga åstadkommande av buller som avses i artikel 4 b i konventionen. Någon särskild kriminalisering av åstadkommande av buller av oaktsamhet behövs inte. Åstadkommande av buller kan få administrativa påföljder enligt miljöskyddslagen, arbetarskyddslagen och markanvändnings- och bygglagen. Därför behövs det inga lagändringar.

Artikel 4 c i konventionen gäller sanktioner för olagligt bortskaffande, behandlande, lagrande, transporterande, exporterande eller importerande av avfall och de administrativa åtgärder som skall kopplas till förfarandet.

De förfaranden som kommer i fråga är reglerade i avfallslagen i Finland. Brott mot bestämmelserna uppfyller i lindrigare fall rekvisitetet för avfallsförseelse, förutsatt att gärningsmannen har handlat med uppsåt eller av grov oaktsamhet. Straffbarhet förutsätter således minst grov oaktsamhet.

I fråga om förfaranden i strid med avfallslagen finns dock heltäckande möjligheter för sådana administrativa påföljder som uppfyller kravet i artikel 4. Dylika påföljder är t.ex. föreläggande och utdömande av vite samt hot om tvångsutförande och avbrytande. Därför ger konventionen inte anledning till några ändringar av avfallslagen.

Artikel 4 d i konventionen gäller sanktioner för olaglig drift av fabrik och administrativa åtgärder i samband med detta.

Enligt den förklarande rapporten saknar det betydelse för tillämpningen av konventionen om verksamheten i en fabrik är farlig eller inte. Begreppet fabrik (på finska *laitos*) definieras inte i vare sig konventionen eller den förklarande rapporten, vilket betyder att saken skall bedömas i ljuset av den nationella lagstiftningen.

I lagen angående vissa grannelagsförhållanden (26/1920) jämföras inrättning (*laitos*) med stall, fähus, gödselstad och avträde. I bygglagstiftningen jämföras anläggning (*laitos*) med konstruktioner och strukturer. Enligt lagen om kontinentalsockeln (149/1965) får en kompetent inrättning (*laitos*) bedriva

utforskning av kontinentalsockeln i vetenskapligt syfte. Enligt miljöskyddslagen förutsätts tillstånd bl.a. för träimpregneringsinrättningar eller andra anläggningar (laitos) som använder träskyddskemikalier och av anläggningar (laitos) för elektrolytisk eller kemisk ytbehandling av metaller eller plaster, anläggningar för tillverkning av mönsterkort, betningsanläggningar, fosfateringsanläggningar eller anläggningar för anodisering av aluminium.

Det är uppenbart att ordet fabrik (laitos) i artikel 4 i konventionen närmast avser sådana anläggningar (laitos) som definieras i 28 § i miljöskyddslagen och som räknas upp närmare i 1 § i miljöskyddsförordningen (169/2000) som verksamheter som skall ha miljötillstånd. Administrativa åtgärder enligt miljöskyddslagen kan vidtas för att ingripa i olaglig drift av fabriker av denna typ. Det kan dessutom bli fråga om brott mot miljöskyddslagen, vilket har kriminaliserats även i sådana fall där det sker av oaktsamhet.

Artikel 4 d i konventionen ger inte anledning till ändring av gällande lagstiftning.

Artikel 4 e i konventionen gäller sanktioner och administrativa påföljder och åtgärder vid olaglig framställning, behandling, användning, transport, export och import av kärnämnen, andra radioaktiva ämnen eller farliga kemikalier. Enligt den förklarande rapporten till konventionen avses med farliga kemikalier sådana kemikalier som har klassificerats som farliga i EG-lagstiftningen och nationella bestämmelser.

Verksamhet som gäller behandling av kärnämne regleras i kärnenergilagen och i strålskyddslagen och i bestämmelser som har utfärdats med stöd av dem. I atomansvarighetslagen finns också vissa bestämmelser som gäller detta. Bestämmelserna om straff för miljöförstöring i strid mot kärnenergilagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den finns i 48 kap. 1—4 § i strafflagen. Bestämmelserna om straff för straffbar användning av kärnenergi återfinns i 44 kap. 10 § i strafflagen.

Straff för användning av strålkälla eller kärnämne på ett sätt som är ägnat att orsaka allmän fara för liv eller hälsa ingår i 34 kap. 4, 5, 7 och 8 § i strafflagen. Straff för miljöförstöring i strid mot strålskyddslagen eller

bestämmelser som utfärdats med stöd av den finns i 48 kap. 1—4 § i strafflagen. Straff för ovarsam hantering av radioaktiva ämnen eller strålningsalstrande apparater återfinns i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Bestämmelserna om transport av farliga ämnen ingår i lagen om transport av farliga ämnen (719/1994). Straff för brott mot bestämmelserna i den lagen och mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den lagen finns i 44 kap. 13 § i strafflagen. Straff för miljöförstöring i strid mot bestämmelserna i lagen om transport av farliga ämnen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den ingår i 48 kap. 1—4 kap. i strafflagen.

I kemikalielagen finns bestämmelser om tillverkning, import, introduktion på marknaden, distribution, förpackning, försäljning eller annan överlåtelse, upplagring, innehav och förvaring, teknisk eller annan användning, export, testning, annonsering av kemikalier samt annan härmed jämförlig hantering av kemikalier. I regeringens proposition 279/2004 rd, vilken som bäst behandlas i riksdagen, föreslås det att bestämmelserna om industriell hantering och upplagring av hälso- och miljöfarliga kemikalier överförs till den föreslagna lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor.

Olagliga förfaranden skall i dag främst straffas enligt 44 kap. i strafflagen som hälsobrott enligt 1 § eller som ovarsam hantering enligt 12 §. Det kan också bli fråga om miljöbrott enligt 48 kap. 1—4 §, kemikalieförseelse enligt 52 § i kemikalielagen eller brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen enligt 44 kap. 13 § i strafflagen. I regeringens proposition 279/2004 rd föreslås det att i 125 § i den föreslagna lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor föreskrivs om brott mot bestämmelserna om explosiva varor. Bestämmelserna ersätter straffbestämmelserna i kemikalielagens 52 § när det gäller industriell hantering och upplagring av hälso- och miljöfarliga kemikalier. Brott mot bestämmelserna om explosiva varor är enligt lagförslaget straffbart även när det sker av oaktsamhet.

De nämnda gärningarna är straffbara när de sker uppsåtligt eller av grov oaktsamhet,

med undantag av ovarsam hantering, kemikalieförseelse och det föreslagna brottet mot bestämmelserna om explosiva varor. Kravet på vållande har medvetet höjts i många fall i samband med revideringen 2002 av 44 kap. i strafflagen. Före revideringen var de handlingar som kunde komma i fråga i regel kriminaliserade också i sådana fall där de skedde av oaktsamhet.

Det förfarande som beskrivs i artikel 4 e i konventionen kan kopplas samman med olika administrativa påföljder som regleras i 64—68 § i kärnenergilagen och 8 och 9 kap. i kemikalielagen. Detta kan anses vara tillräckligt med hänsyn till de krav som ställs i konventionen. Det är inte nödvändigt att sänka graden av vållande i gällande straffbestämmelser.

Artikel 4 f i konventionen gäller verksamhet som olagligt åstadkommer förändringar som skadar naturliga beståndsdelar av en nationalpark, ett naturreservat (luonnonsuojelualue), ett skyddat vattenområde eller andra skyddade områden.

Enligt 48 kap. 5 § i strafflagen skall den straffas för naturskyddsbrott som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet orättmätigt förstör eller skadar ett naturområde, ett djur, en växt eller något annat naturföremål som har fredats eller underkastats åtgärdsbegränsning eller åtgärdsförbud, eller som avskiljer ett naturföremål från dess omgivning eller för in i landet, för ut ur landet eller transporterar genom finskt territorium eller säljer, överlåter, köper eller tar emot ett föremål som har avskiljts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet på ett sådant sätt.

Om en handling som avses i 48 kap. 5 § i strafflagen är av ringa betydelse för naturskyddet är det inte fråga om naturskyddsbrott. På sådana handlingar är 58 § i naturvårdslagen tillämplig. Paragrafen gäller naturskyddsförseelse, bl.a. brott mot bestämmelserna i naturvårdslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den. En del av de brott mot flora och fauna som anges i konventionen och rambeslutet har dessutom omnämnts särskilt i lagrummet. I 3 kap. i naturvårdslagen finns bestämmelser om naturskyddsområden och naturminnesmärken, i 4 kap. om skydd av naturtyper och i 5 kap. om landskapsvård. Naturskyddsförseelser är

straffbara även när de sker av oaktsamhet.

I vissa fall kan bestämmelserna om miljöbrott i 48 kap. i strafflagen bli tillämpliga på de handlingar som avses i artikel 4 f i konventionen, i stället för bestämmelserna om naturskyddsbrott och naturskyddsförseelse.

Gällande lag motsvarar kraven i artikel 4 f i konventionen.

1.5. Domsrätt

Artikel 5 i konventionen

Artikel 8 i rambeslutet

Enligt artikel 5.1 i konventionen vidtar varje part sådana lämpliga åtgärder som behövs för att utsträcka sin domsrätt till brott som utgör straffbara gärningar enligt konventionen när brottet begås

- a) på dess territorium, eller
 - b) ombord på fartyg eller luftfartyg som är registrerat hos den parten eller för dess flagg, eller
 - c) av en medborgare i medlemsstaten ifråga, om brottet är straffbart enligt strafflagstiftningen där det begicks eller om den plats där det begicks inte omfattas av någon territoriell behörighet.
- Enligt artikel 5.2 i konventionen vidtar varje part sådana lämpliga åtgärder som behövs för att utsträcka sin domsrätt till brott som utgör straffbara gärningar enligt konventionen när en påstådd förövare befinner sig på dess territorium och denna stat inte utlämnar honom eller henne till en annan part efter en begäran om utlämning.

Det är möjligt att göra en reservation till artikel 5.1 c och artikel 5.2 i konventionen.

Enligt artikel 8.1 i rambeslutet skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fastställa sin behörighet i fråga om de brott som avses i rambeslutet, när brottet begås

- a) helt eller delvis på dess territorium, även om samtliga konsekvenser av brottet gör sig gällande på annan plats,
- b) ombord på fartyg eller luftfartyg som för medlemsstatens flagg,
- c) till förmån för en juridisk person som har sitt säte på dess territorium,

d) av en medborgare i medlemsstaten i fråga, om brottet är straffbart enligt strafflagstiftningen där det begicks eller om den plats där det begicks inte omfattas av någon territoriell behörighet.

Enligt artikel 8.2 i rambeslutet får en medlemsstat besluta att inte tillämpa, eller att endast i särskilda fall eller under särskilda omständigheter tillämpa behörighetsregeln i punkt 1 c eller 1 d.

Artikel 5.1 a i konventionen och i artikel 8.1 a i rambeslutet är ett uttryck för den territorialprincip för statens behörighet som också uttrycks i 1 kap. 1 § i strafflagen, dvs. att den som har begått brott i Finland skall dömas enligt finsk lag. I strafflagen definieras även gärningsorten. Enligt 1 kap. 10 § i strafflagen anses ett brott vara begånget såväl där den brottsliga handlingen företogs som där den rekvisitenliga följden av brottet framträdde.

Bestämmelserna om brott som har anknytning till finska fartyg ingår i 1 kap. 2 § i strafflagen.

Enligt 10 § i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004) anses brott som begåtts på konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen, brott som riktar sig mot dem och straffbara försök till sådana brott begångna i Finland. Även de särskilt uppräknade miljöbrott som begåtts annanstans inom den ekonomiska zonen anses vara begångna i Finland. Straff för miljöförstöring, grov miljöförstöring, miljöförseelse, miljöförstöring av oaktsamhet och naturskyddsbrott inom den ekonomiska zonen fastställs enligt 48 kap. 1–5 § i strafflagen. Straff för brott mot miljöskyddslagen inom den ekonomiska zonen fastställs enligt 116 § 2 mom. i miljöskyddslagen, för avfallsförseelse inom den ekonomiska zonen enligt 60 § i avfallslagen och för naturskyddsförseelse inom den ekonomiska zonen enligt 58 § 2 mom. i naturvårdslagen.

I artikel 5.1 c i konventionen och i artikel 8.1 d i rambeslutet finns en fakultativ bestämmelse om tillämpningen av behörighet på basis av principen om s.k. aktivt medborgarskap. Bestämmelser om detta ingår i 1 kap. 6 § i strafflagen enligt vilken finsk lag tillämpas på brott som begås av en finsk medborgare utanför Finland. I strafflagen

förutsätts dubbel straffbarhet i dessa fall och det hänvisas också till denna princip i konventionen och rambeslutet. I 1 kap. 11 § i strafflagen förutsätts det att gärningen i dessa fall skall vara straffbar också enligt lagen på gärningsorten och att även en domstol i den främmande staten kunde ha dömt ut straff för gärningen. I dessa fall får man inte döma ut en påföljd i Finland som är strängare än den som föreskrivs för brottet enligt lagen på gärningsorten. Om brottet har förövats inom ett område som inte tillhör någon stat, är en förutsättning för straffbarheten enligt 1 kap. 6 § i strafflagen att brottet kan leda till fängelse i över sex månader enligt finsk lag.

Enligt artikel 8.1 c i rambeslutet skall en medlemsstat utsträcka sin behörighet till situationer där ett brott begås till förmån för en juridisk person som har sitt säte på dess territorium. Enligt territorialprincipen omfattas ett brott som begås i Finland alltid av finsk behörighet, och därför blir punkt c tillämplig endast i sådana fall där ett brott har begåtts utomlands till förmån för en sådan juridisk person som har sitt säte i Finland. Enligt 1 kap. i strafflagen kan finsk lag inte tillämpas uteslutande på grund av att en gärning har begåtts utomlands till förmån för en finsk juridisk person. Enligt 1 kap. 5 § i strafflagen tillämpas finsk lag på brott som har begåtts utanför Finland och som riktar mot ett finiskt samfund, en finsk stiftelse eller någon annan finsk juridisk person. Finsk lag kan tillämpas också i de fall som avses i punkt c i rambeslutet om det i utlandet begångna brottet har någon annan i 1 kap. i strafflagen angiven anknytning till Finland. Ett brott som begås till förmån för en juridisk person skall sålunda vara begånget av en finländare och uppfylla kravet på dubbel straffbarhet eller uppfylla kraven i 3 § angående brott som riktar sig mot Finland. Om finsk lag tillämpas på brottet med stöd av dessa principer, kan även en juridisk person ställas till ansvar enligt 1 kap. 9 § i strafflagen.

Finsk lagstiftning motsvarar inte till fullo kraven i artikel 5.1 c i konventionen och artikel 8.1 c och d i rambeslutet. Finland bör därför så som rambeslutet tillåter besluta att de nämnda punkterna i rambeslutet inte tillämpas. Dessutom bör Finland göra en reservation till konventionen, i vilken det sägs att

Finland inte tillämpar artikel 5.1 c i konventionen fullt ut eftersom det enligt 1 kap. 6 § i strafflagen förutsätts att ett brott som begås på ett område som inte tillhör någon stat skall kunna leda till fängelse i över sex månader enligt finsk lag.

1.6. Straff

Artikel 6 i konventionen

Artikel 5 i rambeslutet

Enligt artikel 6 i konventionen vidtar varje part, i enlighet med tillämpliga internationella instrument, sådana lämpliga åtgärder som behövs för att göra det möjligt för parten att för de brott som uppräknas i artiklarna 2 och 3, fastställa straffpåföljder som beaktar dessa brotts allvarliga natur. Dessa påföljder skall inbegripa fängelse och ekonomiska sanktioner och får inbegripa återställande av miljön.

Enligt artikel 5.1 i rambeslutet skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att gärningar som anges i artiklarna 2 och 3 skall beläggas med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder, inbegripet, åtminstone i allvarliga fall, påföljder som innebär frihetsberövande som kan medföra utlämning. Det sistnämnda kravet gäller självfallet endast inom rambeslutets territoriella tillämpningsområde, dvs. utlämning mellan EU-länderna.

Enligt artikel 5.2 i rambeslutet kan de straffrättsliga påföljderna enligt punkt 1 kombineras med andra påföljder eller åtgärder, t.ex. att en fysisk person fräntas rätten att utöva en verksamhet som kräver officiellt bemyndigande eller godkännande eller rätten att vara grundare av, direktör för eller styrelsemedlem i ett bolag eller en stiftelse, när de omständigheter som ledde till en fällande dom för vederbörande utgör en tydlig risk för att denne kommer att fortsätta med samma slags brottsliga verksamhet.

Miniminivån för högsta möjliga straff för de allvarligaste brotten i rambeslutet har kopplats samman med kravet på utlämning för brott. Då rambeslutet utarbetades betydde detta i praktiken ett maximistraff av en viss längd i den stat från vilken utlämning sker.

Efter att rådet antog rådets rambeslut av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 18.7.2002, s. 1) avser maximistrafen inte längre de straff som föreskrivs i den stat från vilken utlämning sker utan straffen i den ansökande staten.

Rambeslutet om en europeisk arresteringsorder har satts i kraft i Finland genom lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003). I 2 och 3 § finns bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för utlämning. Enligt 2 § skall den gärning som ligger till grund för framställningen utgöra ett brott enligt finsk lag, och straffet för gärningen enligt den ansökande statens lagstiftning skall vara fängelsestraff på minst ett år. Enligt 3 § 1 mom. skall utlämning beviljas oberoende av om den gärning som ligger till grund för framställningen utgör brott enligt finsk lag eller inte, om gärningen enligt den ansökande medlemsstats lagstiftning är en sådan gärning som avses i 2 mom. och det strängaste straffet för gärningen enligt lagstiftningen i medlemsstaten i fråga är ett frihetsstraff på minst tre år. I 3 § 2 mom. finns en förteckning över 32 brott eller brottstyper. Förteckningen upptar även miljöbrottslighet.

De nämnda bestämmelserna om utlämning är enhetliga i alla medlemsstaterna, och utifrån dem avgörs ärenden som gäller utlämning mellan medlemsstaterna. De föreskrivna maximistrafen enligt strafflagen för sådana i rambeslutet avsedda grova brott som skadar miljön är högre än det maximistraff på minst ett år som enligt lagens 2 § krävs för en framställning om överlämnande. Det är således möjligt att på basis av en framställning utlämna den som begått ett sådant brott till Finland, om de övriga villkoren är uppfyllda. Framöver är också utlämning från Finland till en annan medlemsstat som har gjort en framställning om utlämning möjlig, om lagstiftningen i staten i fråga motsvarar rambeslutets krav när det gäller maximistrafet.

Det har överlåtits åt medlemsstaterna att besluta om de andra påföljder och åtgärder som enligt artikel 5.2 i rambeslutet kan kombineras med straffrättsliga påföljder. De nämnda påföljderna påminner om näringsförbudet i lagen om näringsförbud

(1059/1985). Enligt 3 § kan näringsförbud meddelas om de lagstadgade skyldigheter som hänför sig till affärsverksamheten väsentligen har åsidosatts eller om förfarandet har varit brottsligt. Dessutom förutsätts det att det olagliga förfarandet bedömt som en helhet skall anses skadligt för borgenärer, avtalsparter, den offentliga ekonomin eller en sund och fungerande ekonomisk konkurrens.

Enligt förarbetena till lagen (RP 198/1996 rd) kan ett brott anses ha blivit begånget vid drivande av rörelse om det är intimt förknippat med den ekonomiska verksamhet som bedrivs. Som brottsligt förfarande i affärsverksamhet kan enligt förarbetena också betraktas andra handlingar än de som vanligen klassificeras som ekonomiska brott. Enligt förarbetena kan också miljöbrott enligt 48 kap. i strafflagen under vissa förutsättningar räknas som brott som begåtts i affärsverksamhet. Om någon exempelvis låter bli att fullgöra skyldigheten att skydda miljön för att förbättra företagsverksamhetens lönsamhet, kan det vara fråga om brottsligt förfarande vid drivande av rörelse. Verksamhet av detta slag bryter ned det allmänna förtroendet för näringsverksamheten och orsakar de övriga rörelseidkarna på området skada genom att förvränga konkurrenssituationen.

Artikel 6 i konventionen och artikel 5 i rambeslutet ger inte anledning till ändringar av lagstiftningen.

1.7. Medverkan och anstiftan

Artikel 2.2 i konventionen

Artikel 4 i rambeslutet

Enligt artikel 2.2 i konventionen skall varje part straffbelägga medverkan till de brott som avses i punkt 1 i artikeln.

Enligt artikel 4 i rambeslutet skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga medverkan till eller anstiftan av de gärningar som anges i artikel 2. Medverkan och anstiftan skall alltså straffbeläggas endast i de fall att huvudbrottet är uppsåtligt.

Som olika former av brott särskils i regel gärningsmannans ansvar och egentlig medver-

kan. Gärningsmannansansvaret omfattar tre olika situationer: omedelbart (egentligt) gärningsmannaskap, medgärningsmannaskap och medelbart gärningsmannaskap. Samtliga regleras i strafflagen.

I 5 kap. 3 § i strafflagen, som trädde i kraft vid ingången av 2004, föreskrivs att om två eller flera gemensamt har begått ett uppsåtligt brott, bestraffas var och en som gärningsman. Formuleringen motsvarar i stort den skrivning av 5 kap. 1 § som gällde till utgången av 2003. Jämfört med den gamla skrivningen har bestämmelsen förtydligats så att medgärningsmannaskap kan komma i fråga endast om brottet begåtts med uppsåt. I subjektivt hänseende krävs samförstånd för att gemensamt begå ett brott. Samförstånd innebär kunnsighet om att det egna förfarandet i samverkan med andra motsvarar brottsbeskrivningen. I objektivt hänseende förutsätts att personerna i fråga också är med om att utföra brottet.

Den som uppsåtligen förmår någon till ett uppsåtligt brott eller ett straffbart försök till brottet i fråga döms enligt 5 kap. 5 § i strafflagen för anstiftan till brott. Den som före eller under ett uppsåtligt brott med råd, dåd eller på annat sätt uppsåtligen hjälper någon att begå brottet eller ett straffbart försök till det, döms enligt 5 kap. 6 § i strafflagen för medhjälp till brott. Enligt 9 kap. 2 § i strafflagen uppstår straffansvar för en juridisk person om ledningen har varit delaktig i brottet.

Gällande lagstiftning motsvarar kraven i artikel 2.2 i konventionen och artikel 4 i rambeslutet.

1.8. Åtgärder för förverkande

Artikel 7 i konventionen

Enligt artikel 7 i konventionen vidtar varje part nödvändiga åtgärder för att kunna förklara förverkade hjälpmedel som använts vid brott som uppräknas i artiklarna 2 och 3 och vinning av dessa brott eller egendom till samma värde som sådan vinning. Enligt den förklarande rapporten till konventionen utgår artikeln från konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av

vinning av brott (FördrS 53/1994), som ingicks i Strasbourg den 8 november 1990.

Enligt artikel 7.2 kan parterna göra en reservation till punkt 1 och förklara att punkt 1 inte kommer att tillämpas i förhållande till vissa brott, vissa kategorier av hjälpmedel eller vinning eller egendom till samma värde som sådan vinning.

I punkt 1 i artikeln hänvisas det både till de uppsåtliga brott som avses i artikel 2 och till de brott begångna av vårdslöshet som omfattas av artikel 3. I propositionen föreslås att Finland i enlighet med artikel 3.2 skall meddela att Finland tillämpar artikel 3 endast på brott som begås av grov oaktsamhet.

Rambeslutet innehåller inte några bestämmelser om förverkande.

De nationella bestämmelserna om förverkandepåföljder ingår i 10 kap. i strafflagen. En förutsättning för att förverkandepåföljd skall kunna dömas ut är att en gärning som enligt lag är straffbar (brott) har begåtts. Enligt 10 kap. 2 § i strafflagen skall ekonomisk vinning av ett brott dömas förverkad till staten. Till förverkande döms gärningsmannen, den som har varit delaktig i brottet eller den på vars vägnar eller till vars förmån brottet har begåtts, om de har beretts vinning genom brottet. Förverkande av vinning är inte bundet till något visst föremål, utan förverkande döms ut till det belopp som vinningen utgör, men en viss del av konkret egendom kan också förverkas som vinning av brott (HD 1999:89).

I 10 kap. 4 § i strafflagen finns bestämmelser om förverkande av hjälpmedel vid brott. Enligt strafflagens 10 kap 4 § 1 mom. skall skjut- och eggvapen och andra därmed jämförbara livsfarliga redskap, och andra föremål och annan egendom vars innehav är straffbart dömas förverkade när de har använts för begående av ett brott. I de fall som anges i paragrafens 2 mom. förutsätts det däremot att brottet skall vara uppsåtligt för att hjälpmedel som har använts vid brottet skall kunna dömas förverkade. Förverkande kan enligt 2 mom. beslutas i fråga om föremål och egendom som har använts vid begäendet av ett uppsåtligt brott, och föremål och egendom som har ett nära samband med ett uppsåtligt brott som behandlas i rättegång, när föremålet eller egendomen uteslutande

eller huvudsakligen har anskaffats eller tillverkats med tanke på ett uppsåtligt brott eller till sina egenskaper är särskilt lämpade för begående av ett uppsåtligt brott. Hjälpmedel som har använts vid brott som begåtts av oaktsamhet eller grov oaktsamhet kan således dömas förverkade endast i de fall som anges i paragrafens 1 mom.

Föremål och egendom som har framställts, tillverkats eller fått till stånd genom ett brott eller som har varit föremål för ett brott kan dömas förverkade antingen helt eller delvis, om förverkandepåföljden är nödvändig

1) på grund av att föremålen eller egendomen har egenskaper som gör dem skadliga för hälsan eller miljön,

2) för att nya brott skall kunna förebyggas, och föremålet är särskilt lämpat som brottsobjekt eller för brottslig användning,

3) för att syftet med bestämmelser om reglering eller om import eller export skall kunna uppnås, eller

4) för att syftet med bestämmelser om skydd av naturen eller miljön skall kunna uppnås.

Den som gjort sig skyldig till naturskyddsförseelse enligt 58 § i naturvårdslagen eller till ett brott som avses i 48 kap. 1—5 § i strafflagen skall enligt 59 § i naturvårdslagen dömas att till staten förverka föremålet för brottet. Dessutom skall det värde som ett fridlyst djur eller en fridlyst växt har som representant för sin art dömas förverkat. Miljöministeriet har genom en förordning (9/2002) fastställt riktgivande värden för fridlysta växter och djur. Dessutom kan bestämmelserna i 10 kap. i strafflagen bli tillämpliga.

Finland skall i enlighet med artikel 7.2 i konventionen göra en reservation enligt vilken punkt 1 i artikeln inte tillämpas på hjälpmedel vid brott som har begåtts av grov oaktsamhet. Det är inte nödvändigt att särskilt avgränsa tillämpningsområdet så att det inte omfattar hjälpmedel som har använts vid brott som begåtts av oaktsamhet, om Finland på det föreslagna sättet begränsar tillämpningen av artikel 3 endast till brott som har begåtts av grov oaktsamhet.

I övrigt motsvarar gällande bestämmelser om förverkande kraven i artikel 7 i konventionen.

1.9. Återställande av miljön

Artikel 8 i konventionen

Enligt artikel 8 i konventionen kan varje part när som helst i en förklaring till Europarådets generalsekreterare förklara att den kommer att föreskriva om återställande av miljön enligt följande:

a) Den behöriga myndigheten får föreskriva återställande av miljön i fall som utgör brott enligt denna konvention. Ett sådant åläggande för vara förenat med vissa villkor.

b) När ett åläggande om återställande av miljön inte har efterkommit får behörig myndighet i enlighet med nationell lagstiftning göra det verkställbart och åtgärderna skall bekostas av den person som åläggandet gäller, alternativt kan denna person bli föremål för andra straffpåföljder i stället för eller utöver detta.

Med stöd av 79 och 84 § i miljöskyddslagen får en myndighet bestämma om lämpliga åtgärder som måste vidtas för att återställa miljön i dess ursprungliga skick eller för att minska eller undanröja olägenheter. Enligt 88 § skall myndigheten, om det inte är uppenbart onödigt, förena ett förbud eller en föreskrift med vite eller med hot om att den försummade åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad eller om att verksamheten avbryts. Samtliga brott som avses i konventionen är dock inte sammankopplade med en möjlighet för myndigheterna att bestämma om åtgärder för återställande av miljön.

Gällande lagstiftning omfattar nödvändigtvis inte helt bestämmelserna i artikel 8 i konventionen. Eftersom artikeln inte är tvingande behöver lagstiftningen inte ändras och det uppstår inte heller något behov av reservationer.

1.10. Juridiska personers straffansvar

Artikel 9 i konventionen

Artikel 6 i rambeslutet

Artikel 7 i rambeslutet

Enligt artikel 9.1 i konventionen skall varje part vidta nödvändiga åtgärder för att juridiska

personer för vilkas räkning ett brott som avses i artiklarna 2 och 3 har begåtts av dess organ eller av medlemmar av dess organ eller av andra företrädare, skall kunna åläggas straffrättsliga eller administrativa påföljder eller åtgärder.

Enligt artikel 9.2 får ansvaret för juridiska personer enligt punkt 1 inte utesluta straffrättsliga förfaranden mot fysiska personer. Enligt artikel 9.3 är det möjligt att göra en reservation i förhållande till punkt 1, dvs. att punkt 1 endast tillämpas på vissa brott eller att den inte tillämpas alls.

Enligt artikel 6.1 i rambeslutet skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att juridiska personer kan ställas till ansvar för gärningar som avses i artiklarna 2 och 3 och som begås till förmån för dessa juridiska personer av någon person som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation och har en ledande ställning inom den juridiska personens organisation, grundad på

a) befogenhet att företräda den juridiska personen, eller

b) befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar, eller

c) befogenhet att utöva kontroll inom den juridiska personen, liksom för medverkan i egenskap av medhjälpare till eller anstiftare av sådana gärningar som anges i artikel 2.

Enligt artikel 6.2 i rambeslutet skall varje medlemsstat utöver vad som redan angivits i punkt 1 vidta de åtgärder som är nödvändiga för att en juridisk person kan ställas till ansvar när brister i övervakning eller kontroll som skall utföras av en sådan person som avses i punkt 1 har gjort det möjligt för en person som är underställd den juridiska personen att till förmån för denna juridiska person begå de gärningar som anges i artiklarna 2 och 3. Enligt artikel 6 skall den juridiska personens ansvar inte utesluta lagföring av fysiska personer som är gärningsmän, anstiftare eller medhjälpare till de gärningar som avses i artiklarna 2 och 3.

Bestämmelserna i konventionen och i rambeslutet om juridiska personers straffansvar är nästan desamma som i t.ex. rambeslutet om bekämpande av terrorism (EGT L 164, 22.6.2002). I regeringspropositionen om genomförandet av det beslutet (RP 188/2002 rd

s. 63—65) finns en detaljerad granskning av rambeslutets bestämmelser i förhållande till bestämmelserna om juridiska personers straffansvar i den finska strafflagen. Det konstaterades att bestämmelserna i 9 kap. om straffansvar för juridiska personer motsvarade kraven i rambeslutet. Denna slutsats kan upprepas också i detta sammanhang.

Konventionen och rambeslutet förutsätter inte att juridiska personers straffansvar utsträcks till att omfatta vare sig de förseelser som avses i artikel 4 i konventionen eller andra mindre brott. Det är därför tillräckligt att fokusera bedömningen av straffansvarets tillräcklighet till de brott som ingår i strafflagen.

Juridiska personer har straffansvar endast i fråga om de brott där detta har bestämts särskilt. I t.ex. strafflagens 21 kap. om brott mot liv och hälsa saknas bestämmelser om juridiska personers straffansvar. Av hävd har det ansetts att det inte är meningsfullt med straffansvar för juridiska personer i sådana fall där brotten är av den art att de i praktiken endast kan förövas av en fysisk person. Även om brott mot liv och hälsa i praktiken oftast är våldshandlingar som utförs av fysiska personer, kan rekvisitet — vilket konstaterats tidigare i texten — uppfyllas också på andra sätt, t.ex. genom utsläpp av farliga ämnen. Utsläpp som skadar eller äventyrar hälsan hör ofta samman med företagsverksamhet som bedrivs uttryckligen i form av juridisk person.

De brott i konventionen och rambeslutet som gäller allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen och brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet i 44 kap. i strafflagen omfattas inte heller till alla delar av juridiska personers straffansvar i dagens läge. Däremot är det möjligt att döma juridiska personer till straff för miljöbrott enligt 48 kap. i strafflagen.

För att uppfylla kraven i konventionen och rambeslutet föreslås det att straffansvaret för juridiska personer i 9 kap. i strafflagen skall utsträckas till att gälla även dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, misshandel, grov misshandel, dödsvållande, grovt dödsvållande, vållande av personskada, grovt vållande av personskada och framkallande av fara enligt 21 kap. i strafflagen, då brottet har

begåtts genom utsläpp av ett ämne, strålning eller något annat sådant i miljön, och äventyrande av andras hälsa, grovt äventyrande av andras hälsa och kärnladdningsbrott enligt 34 kap. i strafflagen samt hälsobrott, straffbar användning av kärnämne, sprängämnesbrott, ovarsam hantering och brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen enligt 44 kap. i strafflagen.

Till den del det är fråga om culpabrott som t.ex. vållande av personskada och dödsvållande, där straffbarheten utgår från vårdslöshet, går förslaget utöver det som konventionen och rambeslutet förutsätter när det gäller graden av vållande. Det kan dock inte bli fråga om att avgränsa straffansvaret för juridiska personer till endast grovt dödsvållande eller grovt vållande av personskada, eftersom helhetsbedömningen av en gärnings grovhet är beroende även av andra omständigheter än graden av vållande. Alla utsläpp som skett av grovt vållande och som leder till t.ex. allvarlig skada motsvarar inte nödvändigtvis brottsbeskrivningen grovt vållande av personskada. Därför bör straffansvaret för juridiska personer utsträckas till att gälla även grundformen av ifrågavarande culpabrott.

I Finland har av hävd lindriga former av brott inte omfattats av samfundsansvar. Inte heller i detta fall föreslås det att straffansvaret för juridiska personer skall utsträckas till att omfatta t.ex. lindrig misshandel eller sådana kriminaliseringar med hot om böter som inte finns med i strafflagen.

Enligt artikel 7 i rambeslutet skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att en juridisk person som har ställts till ansvar i enlighet med artikel 6 skall kunna bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande påföljder, som innefattar bötesstraff eller administrativa avgifter och som kan innefatta andra påföljder. I artikel 9 i konventionen anges straffrättsliga och administrativa påföljder som straff för juridiska personer. Möjligheten i artikel 9 i strafflagen att döma juridiska personer till samfundsbot motsvarar kraven i såväl konventionen som rambeslutet.

I rambeslutet anges som exempel på andra fakultativa påföljder a) frångående av rätt till offentliga förmåner eller stöd, b) tillfälligt eller permanent näringsförbud, c) rättslig över-

vakning, d) rättsligt beslut om upplösning av verksamheten, e) skyldighet att vidta särskilda åtgärder. I Finland har det inte ansetts nödvändigt med dylika av provning beroende påföljder och rambeslutet kräver inte heller att sådana införs.

Enligt artikel 9.3 i konventionen är det möjligt att göra en reservation angående punkt 1 och förklara att punkt 1 är tillämplig endast på vissa brott eller inte alls. Som det redan påpekats under artikel 3 föreslås det att Finland gör en reservation enligt artikel 3.2 och förklarar att punkt 1 i den artikeln tillämpas endast på brott som begås genom grovt vållande. I anslutning till detta bör Finland göra en motsvarande avgränsning av juridiska personers straffansvar i fråga om artikel 9. I reservationen bör Finland förklara att artikel 9.1 är tillämplig endast på uppsåtliga brott som avses i artikel 2 samt på brott som avses i artikel 3 när dessa sker genom grovt vållande. Till övriga delar är det inte motiverat med en reservation eftersom rambeslutet är ovillkorligt i fråga om dessa.

1.11. Samarbete mellan myndigheter

Artikel 10 i konventionen

Enligt artikel 10.1 i konventionen skall varje part vidta nödvändiga åtgärder för att tillse att de myndigheter som är ansvariga för miljöskyddet samarbetar med de myndigheter som är ansvariga för utredning och lagföring av brott

a) genom att på eget initiativ underrätta dessa myndigheter när det finns skälig anledning att förmoda att ett brott enligt artikel 2 har begåtts,

b) genom att på begäran tillhandahålla dessa myndigheter alla nödvändiga uppgifter i enlighet med den nationella lagstiftningen.

Enligt artikel 10.2 i konventionen kan en part göra en reservation angående tillämpningen av punkt 1 a och förklara att den inte tillämpar punkt a eller att den punkten är tillämplig endast på vissa brott. I den förklarande rapporten till konventionen påpekas det att man genom hänvisningen till artikel 2 i punkt 1 a har velat undanta andra än allvarliga brott från anmälningsskyldigheten.

Vid verkställigheten och tillsynen av miljölagarna har de regionala miljöcentralerna under miljöministeriet en central roll. De beviljar tillstånd enligt miljöskyddslagen och kontrollerar efterlevnaden av dessa tillstånd och tillstånden enligt vattenlagen. I miljöcentralernas arbetsordningar anges det att tjänstemännen vid en bestämd enhet skall ansvara för tillstånds- och tillsynsfrågorna.

Tillståndsärendena enligt miljöskyddslagen handläggs i administrativt förfarande där tillståndsmyndigheten är miljötillståndsverket, den kommunala miljötillståndsmyndigheten eller den regionala miljöcentralen. Tillståndsfrågor som gäller anläggningar med omfattande miljökonsekvenser avgörs av den regionala miljöcentralen. Numerärt sett avgörs dock största delen av miljötillstånden i kommunerna. De regionala miljöcentralerna och de kommunala miljöförvaldningarna övervakar efterlevnaden av tillstånden.

Enligt lagen om kommunernas miljöförvaltning (64/1986) skall kommunen inom sitt område övervaka och främja miljö vården så att det genom skydd, vård och utveckling av naturen och annan miljö blir möjligt att trygga en hälsosam, trivsamt och stimulerande samt naturekonomiskt hållbar livsmiljö för kommunernas invånare. Den kommunala miljöförvaldningens miljömyndigheten spelar en central roll i detta arbete. Den kommunala miljöförvaldningens miljömyndigheten är ett organ som utses av kommunen, dock inte kommunstyrelsen. I regel är den kommunala miljöförvaldningens miljömyndigheten en nämnd.

I miljölagstiftningen har ett stort antal uppgifter av olika typ pålagts kommunerna. Den kommunala miljöförvaldningens miljömyndigheten är tillstånds- och tillsynsmyndighet enligt miljöskyddslagen och den övervakar också efterlevnaden av avfallslagen, kemikalielagen, hälsoskyddslagen och marktäktslagen. Där emot är det kommunens byggnadstillstånds- och tillsynsmyndigheten enligt markanvändnings- och bygglagen. Tillsynen enligt skogslagen sköts av skogscentralen.

Miljömyndigheternas anmälningar om brott är en av de viktigaste faktorerna för upptäckten av miljöbrott. Den provningsrätt som hör samman med anmälningarna är av avgörande betydelse för urvalet av de mål

som blir föremål för straffrättsligt förfarande. Gränserna för miljömyndigheternas prövningsrätt har i regel fastställts i lagstiftningen.

I alla de speciallagar som är av betydelse med tanke på konventionen bestäms det dock inte om en skyldighet för myndigheterna att anmäla brott till förundersökningsmyndigheterna. När en särskild bestämmelse saknas kan en dylik anmälningsskyldighet dock till viss del anses följa av principen om god förvaltning, enligt vilken myndigheterna vid behov på eget initiativ skall översända mottagna anmälningar om eventuella brott till behöriga myndigheter eller vid klara fall direkt till polisen och på motsvarande sätt anmäla till behöriga myndigheter eventuella observationer som de själva gjort angående miljöbrott. I praktiken kan sådant aktivt samarbete mellan sektormyndigheterna förutsättas av framför allt miljömyndigheterna, hälsovårdsmyndigheterna, byggnadstillsynsmyndigheterna och skogscentralerna.

Enligt 94 § i miljöskyddslagen skall tillsynsmyndigheten hos polisen anmäla miljöförstöring som strider mot miljöskyddslagen eller mot bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Anmälan behöver dock inte göras om gärningen med hänsyn till omständigheterna skall anses vara ringa och allmänt intresse inte anses kräva att åtal väcks.

Enligt 21 kap. 2 § i vattenlagen skall myndigheten meddela saken till polisen för förundersökning, om vattenlagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den inte har iakttagits, om inte gärningen med beaktande av förhållandena skall anses vara ringa och allmän fördel inte kräver att åtal väcks.

Också enligt 22 § i skogslagen, 18 § i marktäktslagen och 186 § i markanvändnings- och bygglagen är en myndighet skyldig att göra anmälan till polis- eller åklagarmyndigheten. Anmälan får dock lämnas ogjord om gärningen eller försummelsen med beaktande av omständigheterna skall anses vara ringa och allmän fördel inte kräver att åtal väcks.

Enligt de ovan nämnda bestämmelserna kan det allmänna intresset förutsätta att anmälan görs också om en gärning anses ringa så som avses i lagen. Skyldigheten att beakta det allmänna intresset inskränker således till-

synsmyndigheternas prövningsrätt i dessa fall. Det allmänna intresset är dock ett mångtydigt begrepp och begreppets innehåll och användningsändamål varierar beroende på saksammanhanget. I miljölagstiftningen har begreppet flera betydelser som ibland kan vara t.o.m. delvis motstridiga. Detta gäller också för anmälningsskyldigheten. Om begreppet avser den totala samhälleliga nyttan kan prövningen få ett mycket vagt samband med själva gärningen. Bestämmelserna om anmälningsskyldigheten bör dock vara så klara och entydiga som möjligt för att säkerställa en enhetlig tillämpning.

Därför föreslås det att 94 § i miljöskyddslagen, 21 kap. 2 § i vattenlagen, 22 § i skogslagen, 18 § i marktäktslagen och 186 § i markanvändnings- och bygglagen ändras så att omnämnandet av det allmänna intresset (allmän fördel) stryks i bestämmelserna. Skogslagens 22 § hör inte direkt till tillämpningsområdet för vare sig konventionen eller rambeslutet, men paragrafen har tagits med i förslaget på grund av sammanhanget.

Såsom konstaterats ovan bestäms det inte i alla de speciallagar som är av betydelse med tanke på konventionen att myndigheterna är skyldiga att anmäla brott till förundersökningsmyndigheterna. Anmälningssplikten omfattar således inte samtliga brott i artikel 2 i konventionen. Därför skall en reservation till konventionen göras enligt vilken Finland förklarar att artikel 10.1 a inte är tillämplig på andra brott än de som nämns i de bestämmelser som här föreslås bli ändrade.

1.12. Rätt för grupper att delta i rättsgångsförfarandet

Artikel 11 i konventionen

Enligt artikel 11 i konventionen kan varje part förklara att den i enlighet med sin nationella lagstiftning kommer att garantera rätten för grupper, stiftelser eller föreningar, vilkas stadgeenliga syfte är att värna miljön, att delta i straffrättsliga förfaranden som gäller brott enligt denna konvention.

Enligt gällande lagstiftning har de grupper, stiftelser eller föreningar som avses i artikel

11 inte rätt att bli hörda eller delta som utomstående i brottmålsrättegångar på annat sätt. Tillvaratagandet av det allmänna intresset vad gäller miljön ankommer i Finland i regel på den regionala miljöcentralen som med stöd av särskilda bestämmelser uppträder som målsägande i miljöbrott.

Enligt 94 § i miljöskyddslagen är den regionala miljöcentralen målsägande i brottmål om något allmänt intresse har kränkts. Med stöd av 14 kap. 3 § i vattenlagen kan den regionala miljöskyddscentralen föra målsägandens talan i ett brottmål som gäller en gärning som är straffbar enligt 13 § i vattenlagen, om ett allmänt intresse har kränkts.

Enligt 4 § i lagen om miljöförvaltning (55/1995) sköter de regionala miljöcentralerna inom sina verksamhetsområden de uppgifter som föreskrivits ankomma på dem i fråga om miljövard, markanvändning, naturvard, vård av kulturmiljön, styrning av byggandet samt nyttjande och vård av vattentillgångarna. Inom sina respektive verksamhetsområden har de regionala miljöcentralerna dessutom i uppgift att representera staten, bevaka statens rätt och fördel samt kära och svara vid domstolar och andra myndigheter, om inte något annat föreskrivs.

I konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor, vilken ingicks i Århus i juni 1998, har det ansetts viktigt att utvidga organisationers rätt till rättslig prövning i miljöfrågor i administrativa ärenden. Konventionen sattes i kraft den 30 november 2004 (866/2004, FördrS 122/2004). Konventionen innehåller bestämmelser som kan indelas i tre grupper: tillgång till miljöinformation (artiklarna 4 och 5), allmänhetens deltagande i beslut om miljön (artiklarna 6, 7 och 8) och rätten att söka ändring (artikel 9). Bestämmelserna om rätten att delta gäller dels enskilda projekt (artikel 6), dels deltagande mer i allmänhet i beslutsfattandet, d.v.s. i utarbetandet av olika planer och lagstiftning. Enligt artikel 9 gäller rätten till rättslig prövning frågor som hör till konventionens tillämpningsområde, d.v.s. rätten att få tillgången till miljöinformation omprövad och rätten att söka ändring i verksamheter som anges i konventionen. I artikel 9 regleras också allmänhetens rätt att få

handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Bestämmelserna om rättslig prövning tillämpas på fysiska personer och på miljöorganisationer. Konventionen gäller dock inte brottmålsprocesser.

Ideella organisationers deltagande i rättegångar innebär en grundläggande ändring av det nationella straffrättsliga förfarandet. Artikel 11, som inte är tvingande, ger sålunda inte anledning till att ändra lagstiftningen.

1.13. Internationellt samarbete

Artikel 12 i konventionen

Enligt artikel 12.1 i konventionen samarbetar parterna med varandra, i enlighet med bestämmelserna i tillämpliga internationella instrument om internationellt samarbete i straffrättsliga frågor och sin nationella lagstiftning, i största möjliga utsträckning vid undersökningar och rättegångar som gäller brott enligt konventionen. Enligt artikel 12.2 kan parterna erbjuda varandra hjälp i undersökningar och rättegångar som gäller handlingar som anges i artikel 4 i konventionen och som inte omfattas av punkt 1 i artikel 12.

Finland har ett nära samarbete med de brottsbekämpande myndigheterna i olika länder, bl.a. Europol och Interpol och inom ramen för det nordiska samarbetet. Finland har ingått bilaterala överenskommelser om brottsbekämpning med Ryssland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ungern. Tills vidare har det inte funnits något behov av att ändra samarbetsöverenskommelserna. Enligt finsk lagstiftning är det möjligt att lämna rättslig hjälp också i sådana situationer där staterna inte har avtalat särskilt om detta. På det praktiska planet har t.ex. gränsbevakningsväsendet och den svenska kustbevakningen kommit överens om övervaknings-samarbete så att oljeutsläpp som observeras inom en parts ansvarsområde omedelbart meddelas den andra partens ledningscentral.

Det samarbete som nämns i artikeln är möjligt enligt finsk lagstiftning och det finns sålunda inte något behov av ändringar av lagstiftningen till denna del.

1.14. Ikraftträdande av konventionen

Artikel 13 i konventionen

Konvention träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då tre stater har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av konventionen.

Tills vidare har konventionen ratificerats endast av Estland.

1.15. Anslutning till konventionen

Artikel 14 i konventionen

Efter konventionens ikraftträdande kan Europarådets ministerkommitté efter samråd med konventionsstaterna inbjuda en stat som inte är medlem av Europarådet att tillträda denna konvention. I förhållande till en anslutande stat träder konventionen i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då anslutningsinstrumentet deponerades hos Europarådets generalsekreterare.

1.16. Territoriell tillämpning av konventionen

Artikel 15 i konventionen

En stat kan när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument ange för vilket eller vilka territorier konventionen skall gälla. En stat kan vid ett senare tillfälle, genom en förklaring, utsträcka tillämpningen till andra territorier eller återta förklaringen.

1.17. Konventionens förhållande till andra konventioner och överenskommelser

Artikel 16 i konventionen

Konventionen inverkar inte på de rättigheter och åtaganden som följer av internationella multilaterala konventioner om särskilda frågor.

Konventionsparterna kan ingå bilaterala eller multilaterala överenskommelser med varandra i frågor som regleras i denna konven-

tion i syfte att göra tillägg till eller stärka dess bestämmelser eller underlätta tillämpningen av dess principer. Sådana överenskommelser kan tillämpas i stället för denna konvention, om det underlättar internationellt samarbete.

1.18. Reservationer till konventionen

Artikel 17 i konventionen

En stat kan när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument förklara att den begagnar sig av rätten till förbehåll som avses i artikel 3.2 och 3.3, artikel 5.4, artikel 7.2, artikel 9.3 och artikel 10.2. Inga andra förbehåll kan göras.

En stat kan när som helst meddela att den återtar en reservation. Återtagandet träder i kraft den dag då generalsekreteraren mottar underrättelsen.

En part som har gjort en reservation får inte kräva att en annan part skall tillämpa konventionen i större utsträckning än den själv.

I de artiklar som räknas upp i artikel 17 används ordet "declaration". I artikel 17 om dessa reservationer används ordet "reservation". I sak är det uttryckligen fråga om reservationer.

1.19. Ändringar av konventionen

Artikel 18 i konventionen

Ändringar till konventionen kan föreslås av varje part och ändringarna behandlas enligt förfarandet i artikel 18.

1.20. Lösning av tvister som gäller konventionen

Artikel 19 i konventionen

I artikel 19 finns bestämmelser om lösning av tvister som uppkommer till följd av konventionen. Enligt artikeln försöker parterna lösa eventuella tvister genom förhandling eller med andra fredliga medel efter deras eget val. Bestämmelsen är en rekommendation och den förpliktar inte Finland till något särskilt tvistlösningsförfarande.

1.21. Uppsägning av konventionen

Artikel 20 i konventionen

En part kan när som helst säga upp konventionen med en uppsägningstid på tre månader.

1.22. Underrättelser som följer av konventionen

Artikel 21 i konventionen

Europarådets generalsekreterare skall underrätta Europarådets medlemsstater och de stater som har anslutit sig till konventionen bl.a. om varje undertecknande, varje deponeering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument och om varje reservation som har gjorts.

1.23. Utlämning och lagföring

Artikel 9 i rambeslutet

Enligt artikel 9.1 a i rambeslutet skall varje medlemsstat som enligt sin nationella lagstiftning ännu inte utlämnar sina egna medborgare vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fastställa sin behörighet över sådana brott som avses i artiklarna 2 och 3 när de begås av en av dess egna medborgare utanför dess territorium.

I artikel 9.1 b anges det att varje medlemsstat skall, i det fall en av dess medborgare anklagas för att i en annan medlemsstat ha begått ett brott som grundar sig på någon av de gärningar som anges i artiklarna 2 eller 3 och den ännu inte utlämnar denna person till den andra medlemsstaten enbart på grund av dennes nationalitet, hänskjuta fallet till sina egna behöriga myndigheter för att dessa, om så bedöms lämpligt, skall väcka åtal. För att möjliggöra att åtal väcks skall akter, information och bevisföremål som rör brottet överlämnas enligt förfarandena i artikel 6.2 i Europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957 (FördrS 32/1971). Den ansökande medlemsstaten skall informeras om det åtal som väckts och om resultatet av detta.

I punkt 2 sägs det att begreppet medborgare

i en medlemsstat skall tolkas i enlighet med en eventuell förklaring som denna stat avgivit enligt artikel 6.1 b och c i Europeiska utlämningskonventionen.

Bestämmelserna i artikeln motsvarar bestämmelserna i artikel 8.1—3 i den s.k. korruptionskonventionen (konvention om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, 97/C 195/01). Motsvarande bestämmelser återfinns också i artikel 5.2 och 5.4 i konventionen om s.k. gemenskapsbedrägerier (konvention som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, FördrS 84/2002). I regeringens propositioner om dessa konventioner (RP 46/1998 rd och RP 45/1998 rd) påpekas det att lagstiftningen i Finland uppfyllde förpliktelseerna i fråga redan innan lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen trädde i kraft.

Rambeslutets bestämmelser om utlämning har i praktiken förlorat sin betydelse då rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna har genomförts nationellt i samtliga EU-länder. Rambeslutet innehåller såväl materiella som processuella bestämmelser om överlämnande för brott mellan medlemsstaterna i europeiska unionen.

Artikel 9 i rambeslutet kräver inte att den gällande lagstiftningen ändras.

1.24. Genomförande av rambeslutet

Artikel 10 i rambeslutet

Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa bestämmelserna i detta rambeslut före den 27 januari 2005.

Medlemsstaterna skall före den 27 april 2005 till rådets generalsekretariat och kommissionen överlämna texten till de bestämmelser genom vilka skyldigheterna enligt detta rambeslut införlivas med deras nationella lagstiftning. På grundval av dessa uppgifter och en skriftlig rapport från kommissionen skall rådet före den 27 januari 2006 bedöma i vilken utsträckning medlemsstater-

na har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa detta rambeslut.

1.25. Territoriell tillämpning av rambeslutet

Artikel 11 i rambeslutet

Enligt artikel 11 skall rambeslutet tillämpas också på Gibraltar.

2. Lagförslag

2.1. Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön

1 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig blankettbestämmelse om att de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §. Närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §. Om ikraftträdandet av lagen bestäms genom förordning av republikens president. Meningen är att lagen skall sättas i kraft genom förordning samtidigt som konventionen träder i kraft internationellt.

2.2. Strafflagen

21 kap. 19 § i strafflagen

Förslaget om att utsträcka juridiska personers straffansvar till att omfatta även de i 21 kap. i strafflagen straffbelagda brotten dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, misshandel, grov misshandel, döds vållande, grovt döds vållande, vållande av personskada, grovt vållande av personskada och framkallande av fara hör samman med de brott som beskrivs i artikel 2.1 a i konventionen och artikel 2 a i rambeslutet och som frikopplats från förvaltningsaccessoriteten och med bestämmelserna om juridiska personers straffansvar i artikel 9 i konventionen och artikel 6 i rambeslutet.

Enligt artikel 9.3 i konventionen är det möjligt att göra en sådan reservation till punkt 1 i artikel 9 som anger att punkt 1 tillämpas endast på vissa brott eller inte alls. Som det redan påpekats i samband med artikel 3 föreslås det att Finland skall göra en reservation enligt artikel 3.2 enligt vilken punkt 1 i artikel 3 tillämpas endast på brott som sker av grov oaktsamhet. Finland bör därför i fråga om artikel 9 göra motsvarande begränsning av juridiska personers straffansvar. I en reservation kommer det att konstateras att artikel 9.1 tillämpas endast på uppsåtliga brott enligt artikel 2 och på brott av grov vårdslöshet enligt artikel 3. Det är inte nödvändigt med en reservation till andra delar eftersom rambeslutet är absolut i fråga om dessa.

Enligt artikel 2.1 a i konventionen och rambeslutet skall utsläpp som förorsakar människors död eller medför allvarlig skada för människor vara straffbara oberoende av om utsläppet är "olagligt" eller inte enligt en bedömning på förvaltningsmässiga grunder. Förpliktelsen gäller uppsåtliga handlingar och enligt artikel 3 i rambeslutet även handlingar som sker av grov vårdslöshet. Enligt motsvarande punkt i konventionen skall redan förorsakande av död eller allvarlig skada vara straffbart, om inte en reservation till konventionen görs till denna del. Någon sådan reservation föreslås inte eftersom gällande lagstiftning motsvarar konventionens krav till denna del.

Artikel 6 i rambeslutet förutsätter att juridiska personers straffansvar utsträcks till de brott som uppräknas i artikel 2, åtminstone i sådana fall där de begås uppsåtligt eller av grov vårdslöshet.

Eftersom ett utsläpp som vid en administrativ bedömning betraktas som "lagligt" kan bedömas som t.ex. dråp eller döds vållande även om det inte kan vara fråga om ett brott enligt 48 kap. i strafflagen, leder bestämmelserna om juridiska personers straffansvar till att juridiska personers straffansvar angående dessa gärningar måste utsträckas till att omfatta även brott mot liv och hälsa. Eftersom någon reservation inte föreslås till artikel 2.1 a ii i konventionen, bör juridiska personers straffansvar utsträckas även till faredelikt som avses i 21 kap. i strafflagen.

Till den del det är fråga om culpabrott som t.ex. vållande av personskada och dödsvållande, där straffbarheten utgår från vårdslöshet, går förslaget utöver det som konventionen och rambeslutet förutsätter när det gäller graden av vållande. Det kan dock inte bli fråga om att avgränsa straffansvaret för juridiska personer till endast grovt dödsvållande eller grovt vållande av personskada, eftersom helhetsbedömningen av en gärnings grovhet är beroende även av andra omständigheter än graden av vållande. Alla utsläpp som skett av grovt vållande och som leder till t.ex. allvarlig skada motsvarar inte nödvändigtvis brottsbeskrivningen grovt vållande av personskada. Därför bör straffansvaret för juridiska personer utsträckas till att gälla även grundformen av ifrågavarande culpabrott.

I dagens läge är det möjligt att ställa juridiska personer till ansvar för miljöbrott som är straffbelagda i 48 kap. i strafflagen. I fråga om utsläpp som innehåller farliga ämnen och som leder till en persons död eller till en allvarlig personskada kan dock även bestämmelserna om brott mot liv och hälsa i 21 kap. i strafflagen bli tillämpliga utöver bestämmelserna om miljöbrott. I Finland torde det vara sällsynt att ett förfarande som förorsakar en människas död eller en allvarlig personskada eller risk för dessa inte utgör ett brott mot de materiella miljöbestämmelserna. Konventionen och rambeslutet förutsätter dock kriminalisering även i fråga om dessa, från förvaltningsaccessoriteten frikopplade brott och att juridiska personers straffansvar utsträcks även till dem.

Om förorsakandet av ett utsläpp uppfyller brottsrekvisitetet för såväl brott enligt 21 kap. som 48 kap. i strafflagen, är det konsekvent att även straffansvaret för juridiska personer gäller för bägge brottstyperna på lika villkor. Det är också därför i sig motiverat att utsträcka straffansvaret för juridiska personer till att omfatta mord, dråp, dråp under för mildrande omständigheter, misshandel, grov misshandel, dödsvållande, grovt dödsvållande, vållande av personskada, grovt vållande av personskada och framkallande av fara.

Det föreslås att på mord, dråp, dråp under för mildrande omständigheter, misshandel, grov misshandel, dödsvållande, grovt dödsvållande, vållande av personskada, grovt våll-

ande av personskada och framkallande av fara skall tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar under förutsättning att brottet har begåtts genom att föra in, släppa ut eller lämna ett ämne, strålning eller något annat sådant i miljön. Det föreslås således att ansvaret för juridiska personer begränsas till sådana gärningar enligt 21 kap. i strafflagen som har skett genom utsläpp enligt artikel 2.1 a i konventionen eller artikel 2 a i rambeslutet.

Innehållet i de nämnda konventionsbestämmelserna och i rambeslutet har kommenterats i den allmänna motiveringen. De föreslagna gärningssätten föra, släppa ut eller lämna motsvarar de sätt att förorsaka utsläpp som anges i 48 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen. I de ovan nämnda punkterna i konventionen och rambeslutet nämns å andra sidan endast ämnen eller ioniserande strålning. Att lämna ett föremål i miljön nämns över huvud taget inte såsom i strafflagen. Den föreslagna bestämmelsen i strafflagens 21 kap. gäller således sådana brott begångna i en juridisk persons verksamhet som har förorsakats genom att föra, släppa ut eller lämna ett ämne, strålning eller något annat sådant i miljön.

Miljöfaror uppkommer emellertid ofta i samband med sådan produktion eller annan verksamhet som på ett eller annat sätt utövas i organiserad form. Om ett miljöbrott är en följd av sådan verksamhet måste inte bara samfundsansvaret utredas utan också vem eller vilka av flera eventuella ansvariga fysiska personer som skall dömas till straff. Straffansvaret för juridiska personer utesluter inte till någon del fysiska personers straffrättsliga ansvar.

34 kap. 13 § i strafflagen

Förslaget om att utvidga juridiska personers straffansvar till att omfatta de i 34 kap. i strafflagen straffbelagda brotten äventyrande av andras hälsa och grovt äventyrande av andras hälsa hör samman med uppsåtliga brott och brott som begås av grov vårdslöshet, vilka beskrivs i artiklarna 2 och 3 i konventionen och i artiklarna 2 och 3 i rambeslutet, och med bestämmelserna om juridiska personers straffansvar i artikel 9 i konventio-

nen och i artikel 6 i rambeslutet.

Bl.a. den som använder en strålkälla i strid med strålskyddslagen och den som vid användning av kärnenergi handlar i strid med kärnenergilagen kan göra sig skyldig till äventyrande av andras hälsa enligt 34 kap. 4 § i strafflagen eller till grovt äventyrande av andras hälsa enligt 34 kap. 5 § i strafflagen. Dessa brottstyper hör till de miljöbrott som avses i artiklarna 2 och 3 i konventionen och rambeslutet.

Genom den lagändring som trädde i kraft vid ingången av oktober 2003 (833/2003) utsträcktes juridiska personers straffansvar till kärnladdningsbrott som avses i 34 kap. 6 § i strafflagen och till allmänfarliga brott som avses i 34 kap. 9 § 2 mom. i strafflagen.

Juridiska personers straffansvar skall vara övergripande i fråga om den typen av miljörelaterade brott som avses i konventionen och rambeslutet.

Såväl användningen av strålkälla som av kärnenergi hör i regel samman med verksamheter som drivs av juridiska personer och det är därför redan av denna anledning konsekvent att missbruk av dem kopplas samman med juridiska personers straffansvar.

44 kap. 17 § i strafflagen

Förslaget om att utsträcka juridiska personers straffansvar till de i 44 kap. i strafflagen straffbelagda brotten hälsobrott, straffbar användning av kärnenergi, sprängämnesbrott, ovarsam hantering och brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen hör samman med de i artiklarna 2 och 3 i konventionen och artiklarna 2 och 3 i rambeslutet beskrivna brotten och med bestämmelserna om juridiska personers straffansvar i artikel 9 i konventionen och i artikel 6 i rambeslutet.

Enligt 44 kap. 10 § i strafflagen gör sig den skyldig till hälsobrott som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i strid med 1) lagen om bekämpningsmedel, 2) produktsäkerhetslagen (914/1986), 3) kemikalielagen, 4) hälso-skyddslagen, 5) livsmedelslagen (361/1995) eller 6) lagen om livsmedelshygien i fråga om animaliska livsmedel (1195/1996) eller i strid med bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter som utfärdats med stöd

av nämnda lagar tillverkar, behandlar, för eller uppsåtligen försöker föra in i landet, innehar, lagrar, transporterar, håller till salu, förmedlar eller överlåter varor eller ämnen så att gärningen är ägnad att orsaka fara för någon annans liv eller hälsa.

Enligt 44 kap. 12 § i strafflagen gör sig den skyldig till ovarsam hantering som uppsåtligen eller av oaktsamhet i strid med lag eller bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter som utfärdats med stöd av lag, eller annars på ett ovarsamt sätt använder, behandlar eller förvarar 1) skjutvapen, eld eller explosionsfarliga ämnen eller produkter, 2) hälso- eller miljöfarliga eller brand- och explosionsfarliga kemikalier eller andra motsvarande ämnen, eller 3) radioaktiva ämnen eller strålningsalstrande apparater, så att gärningen är ägnad att orsaka fara för någon annans liv eller hälsa eller orsakar fara för någon annans egendom. I regeringens proposition 279/2004 rd, till vilken det hänvisats i allmänna motiveringen, föreslås det att paragrafens 2 punkt utsträcks till att gälla också användning, hantering och förvaring av utrustningar eller säkerhetssystem som används på explosionsfarliga områden eller av andra produkter som avses i 5 kap. i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor. Enligt den nämnda regeringens propositionen föreslås inga innehållsmässiga ändringar i paragrafen, utan endast en precisering av de begrepp som används.

Rekvisitet för hälsobrott gäller till många delar gärningar som omfattas av de miljöbrott som avses i konventionen och rambeslutet. De gärningar som rubriceras som hälsobrott är av sådan art att bestämmelsen i regel tillämpas på näringsverksamhet medan bestämmelserna om ovarsam hantering också tillämpas på annan småskaligare verksamhet, t.ex. uppbevaring av bekämpningsmedel i hushåll. Uppbevaring av bekämpningsmedel i större skala hör däremot i regel samman med näringsverksamhet som bedrivs i form av juridisk person. Uppbevaring och behandling av bekämpningsmedel och andra farliga ämnen i strid med bestämmelserna kan innebära betydande skadliga miljökonsekvenser. Därför är det motiverat att utsträcka juridiska personers straffansvar också till ovarsam

hantering och hälsobrott.

Enligt 44 kap. 10 § i strafflagen gör sig den skyldig till straffbar användning av kärnenergi som i strid med kärnenergilagen eller bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter som utfärdats med stöd av den uppsåtliga eller av oaktsamhet utan tillstånd använder kärnenergi eller underlåter att iaktta villkoren i ett tillstånd för användning av kärnenergi eller underlåter att iaktta bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter om säkerheten vid användning av kärnenergi.

Användningen av kärnenergi kräver inte bara sakkunskap utan också sådana materiella resurser som privatpersoner sällan har. Därför är det oftast en stor organisation som driver sådan verksamhet som eventuellt leder till att bestämmelserna i 44 kap. 10 § i strafflagen över huvud taget kan överträdas. Att juridiska personers straffansvar utsträcks till denna verksamhet effektiviserar möjligheterna till att genomföra ett heltäckande straffansvar inom den krets där verksamheten bedrivs.

Ovarsam hantering och straffbar användning av kärnenergi är straffbara brott även när de begås av oaktsamhet. Varken rambeslutet eller konventionen förpliktar i sig att straffansvaret för juridiska personer ovillkorligen måste utsträckas till att omfatta andra brott än sådana som sker uppsåtliga eller av grov vårdslöshet. Det finns dock inte skäl för en onödigt finindeldad och kasuistisk reglering. Om det anses att juridiska personers straffansvar skall omfatta ett visst brott, är det motiverat att det gäller brottsbeteckningen i fråga, oberoende av graden av oaktsamhet.

Enligt 44 kap. 11 § i strafflagen gör sig den skyldig till sprängämnesbrott som uppsåtliga eller av grov oaktsamhet i strid med lagen om explosionsfarliga ämnen eller bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter som utfärdats med stöd av den framställer, för in i landet, använder, innehar, lagrar, förvarar, transporterar, håller till salu eller överlåter farliga ämnen eller produkter.

I regeringens proposition 279/2004 rd föreslås det att hänvisningen till lagen om explosionsfarliga ämnen i paragrafen ersätts med en hänvisning till den föreslagna lagen om

säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor. Paragrafens tillämpningsområde utvidgas något, och i stället krymper tillämpningsområdet för 44 kap. 1 § i strafflagen, eftersom meningen är att i kemikalielagen, till vilken hänvisas i 1 §, upphäva bestämmelserna om industriell hantering och upplagring av hälso- och miljöfarliga kemikalier. Bestämmelser om detta föreslås i den föreslagna nya lagen. De föreslagna ändringarna inverkar inte på den föreliggande propositionen, eftersom straffansvaret för juridiska personer enligt förslaget utsträcks till både hälsobrott och sprängämnesbrott.

Den som uppsåtliga eller av grov oaktsamhet i strid med lagen om transport av farliga ämnen eller bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter som utfärdats med stöd av den avsänder, avlämnar för lastning, skeppar, transporterar, kör, lastar, lossar, hanterar, har som bagage eller tillfälligt förvarar farliga ämnen så att förfarandet är ägnat att orsaka fara för någon annans liv eller hälsa eller orsakar fara för någon annans egendom gör sig skyldig till brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen enligt 44 kap. 13 § i strafflagen.

I praktiken bedrivs sådan verksamhet som kan uppfylla rekvisitet för sprängämnesbrott eller för brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen av juridiska personer.

Hälsobrott, straffbar användning av kärnenergi, sprängämnesbrott, ovarsam hantering och brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen utgör alla sådana brott som i många fall omfattas av de miljöbrott som avses i artiklarna 2 och 3 i konventionen och rambeslutet. Därför bör straffansvar för juridiska personer inskrivas i fråga om dessa brott.

48 kap. 1 § i strafflagen

Förslaget om att precisera brottsbeskrivningen i 48 kap. 1 § i strafflagen hör samman med bestämmelsen om kriminalisering av allvarliga skador på skyddade byggnadsverk, andra skyddade föremål eller egendom, vilken ingår i artikel 2.1 b i konventionen och i artikel 2 b i rambeslutet. Förpliktelsen gäller gärningar som begås uppsåtliga eller på grund av grov vårdslöshet.

Eftersom uttrycket "miljö" som används i 48 kap. 1 § i strafflagen inte omfattar, i enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen, all egendom som kan förstöras genom olagliga utsläpp bör gällande lag ändras till denna del för att motsvara de krav som ställs i konventionen och rambeslutet.

Till följd av kraven i konventionen och rambeslutet föreslås en precisering av rekvisitet för miljöförstöring i 48 kap. 1 § i strafflagen så att det klart och tydligt omfattar hela det förfarande som avses i konventionen och rambeslutet. Enligt förslaget bör detta ske så att det vid sidan av förorening av miljön och orsakande av andra motsvarande skadliga förändringar i miljön även nämns orsakande av avsevärd skada på eller olägenhet för egendom på samma sätt som i 3 § 1 mom. 1 punkten i miljöskyddslagen. De skyddade byggnadsverk och den skyddade egendom som nämns i konventionen och i rambeslutet kommer också att omfattas av egendomsbegreppet i den föreslagna paragrafen, även om ägoförhållandena angående t.ex. gamla vrak inte är alldeles klara.

Konventionen och rambeslutet förpliktar inte till annan kriminalisering än kriminalisering av gärningar som förorsakar avsevärd skada. Eftersom skada och olägenhet i praktiken jämföras i den skadelidandes perspektiv och eftersom detta begreppspar också har använts i 3 § 1 mom. 1 punkten i miljöskyddslagen, föreslås det att brottsbeteckningen i 48 kap. 1 § i strafflagen skall kompletteras med dem båda. Enligt förslaget bör dock skadan eller olägenheten vara avsevärd.

Att i brottsbeskrivningen för miljöförstöring ta in orsakande av avsevärd skada på eller olägenhet för egendom på det föreslagna sättet utvidgar bestämmelsens tillämpningsområde till att gälla alla slag av egendom, t.ex. färdmedel, maskiner, fiskeredskap, avlopp och reningsanläggningar samt olika konstruktioner som inte nödvändigtvis har kunnat anses omfattas av det i paragrafen avsedda begreppet miljö. Utsläpp kan skada eller medföra olägenhet för egendom eller dess användning på många sätt. Egendomsskadan kan vara resultat av korrosion, skador på målade ytor, skador på växande skog samt andra ekonomiska skador, t.ex. minskning av fastighetsvärden. Olägenhet för användningen

av egendom, t.ex. fritidsfastigheter, kan orsakas t.ex. av utsläpp av avloppsvatten. I så fall uppträder olägenheten ofta på en annan fastighet än den där det egentliga utsläppet sker och föroreningen kan konstateras. En olägenhet för egendom kan bestå i att användningen av egendomen försvåras. Kylvattnet från ett kraftverk kan t.ex. genom sin uppvärmningseffekt försämra isförhållandena så att det blir svårt att nå en fastighet.

Den föreslagna ändringen avser att skada eller olägenhet som inte är avsevärd skall lämnas utanför paragrafens tillämpningsområde. Den kommer sålunda inte att gälla t.ex. smärre och övergående dammbildning eller förorsakande av lätt grådaskiga ytor som kan rengöras genom avtorkning.

Den föreslagna ändringen av 48 kap. 1 § i strafflagen kommer också att underlätta bedömningen av vem som skall betraktas som målsägande i ett brott. Då skada eller olägenhet som orsakats av egendom uttryckligen nämns i brottsbeskrivningen blir det tydligare än förut att t.ex. strandägarna vid en sjö som blivit föremål för utsläpp har målsägandestatus. I rättspraxis har åtminstone de som blivit föremål för ett brott, de som brottet kränkt eller de som lidit skada direkt till följd av brottet ansetts som målsägande. Praxis har också varit att som målsägande betrakta den vars rättsintresse blivit direkt hotat genom brottet. Om egendom nämns särskilt som ett rättsintresse, underlättar detta klarläggandet av kretsen av målsägande i praktiken.

48 kap. 5 § i strafflagen

Konventionen om internationell handel med hotade arter av den vilda floran och faunan, den s.k. CITES-konventionen, som ingicks i Washington den 3 mars 1973, trädde i kraft den 8 augusti 1976 för Finland.

I syfte att genomföra CITES-konventionen har Europeiska gemenskapen antagit rådets förordning (EEG) nr 3626/82 om genomförande i gemenskapen av konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter och kommissionens förordning (EEG) nr 3418/83 om fastställande av ett enhetligt förfarande för utfärdande och användning av de handlingar som krävs för genomförandet i gemenskapen av

konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter.

Rådet antog förordningen (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, nedan CITES-förordningen, den 9 december 1996. Den trädde i kraft den 1 juni 1997.

I brottsrubriceringarna som gäller naturskyddsbrott finns inget särskilt omnämnande av överträdelser av bestämmelserna i CITES-förordningen. Enligt artikel 16 i CITES-förordningen skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att de överträdelser som räknas upp i artikeln skall åläggas sanktioner. Genom en ändring (492/1997) av 58 § i naturvårdslagen straffbelades de överträdelser som räknades upp i CITES-förordningen och som inte var straffbara i Finland vid tidpunkten för förordningens ikraftträdande. Brottsrubriceringen blev naturskyddsförseelse.

Som naturskyddsförseelse straffas bl.a. underlåtelse att uppfylla villkoren i ett tillstånd eller certifikat som utfärdats enligt CITES-förordningen, underlåtelse att göra importanmälan enligt förordningen och att köpa, erbjuda till försäljning, anskaffa för kommersiella ändamål, använda för ekonomisk nytta, offentligt förevisa i kommersiellt syfte, sälja, inneha för försäljning, erbjuda eller transportera till försäljning de arter som avses i förordningen.

Det är inkonsekvent att CITES-förordningen och de rekvisit som bygger på den inte finns omnämnda i strafflagens 48 kap. 5 § om naturskyddsbrott på motsvarande sätt som i naturvårdslagens 58 § om naturskyddsförseelse. Eftersom konventionen och rambeslutet bygger på CITES-konventionen och CITES-förordningen till denna del, är det skäl att rätta till saken i detta sammanhang. Därför föreslås i den nya 3 punkten i 48 kap. 5 § i strafflagen att de mest centrala gärningarna som står i strid med CITES-förordningen och som hänför sig till kommersiellt utnyttjande av de växter och djur som nämns i bilagorna A och B till förordningen skall kunna vara straffbara även som naturskyddsbrott, om rekvisiten för brottet i fråga uppfylls i övrigt.

Däremot skall överträdelser som gäller un-

derlåtelse att iaktta de gränsövergångsställen enligt 44 a § i naturvårdslagen som godkänts för import och export av de arter som avses i CITES-förordningen och underlåtelse att göra importanmälan fortfarande bestraffas enbart som naturskyddsförseelse, eftersom gärningarna är så ringa.

2.3. Lag om ändring av 94 § i miljöskyddslagen, lag om ändring av 21 kap. 2 § i vattenlagen, lag om ändring av 22 § i skogslagen, lagom ändring av 18 § i marktäktslagen, lag om ändring av 186 § i markanvändnings- och bygglagen

Miljömyndigheternas anmälningströskel är en av de viktigaste faktorerna för att miljöbrott skall avslöjas. Vilka saker som faller under det straffrättsliga systemet är i hög grad beroende av den prövning som hör samman med anmälan. Enligt vissa bedömningar sker brottsanmälan alltför sällan, förfarandet är brokigt och varierar mellan olika områden.

Ofta förutsätts det att tillsynsmyndigheten i sin prövning tar hänsyn till inte bara frågan om brottet varit ringa utan också de krav som det allmänna intresset ställer. Begreppet "allmänt intresse" är dock mångtydigt och beroende av tolkning. Dess innehåll och användningsändamål varierar beroende på saksammanhanget. I miljölagstiftningen har "allmänt intresse" flera, ibland t.o.m. sinsemellan delvis motstridiga betydelser. Detta gäller också för anmälningsskyldigheten. Om "det allmänna intresset" avser den totala samhällseliga nyttan, kan sambandet mellan prövningen och den aktuella gärningen komma mycket långt ifrån varandra.

På grund av detta föreslås ändringar i 94 § i miljöskyddslagen, 21 kap. 2 § i vattenlagen, 22 § i skogslagen, 18 § i marktäktslagen och 186 § i markanvändnings- och bygglagen så att omnämnandet av det allmänna intressets krav stryks i dessa bestämmelser. Enligt gällande bestämmelser behöver anmälan inte göras om en gärning är ringa och dessutom också sådan att det allmänna intresset inte kräver att straffrättsliga förfaranden inleds. Enligt förslaget skall det räcka med att gärningen betraktas som ringa för att man skall

kunna låta bli att göra anmälan, och det krävs inte i dessa fall ytterligare en prövning av de krav som det allmänna intresset ställer. Genom den föreslagna ändringen vill man ta fram klarare prövningskriterier.

Avsikten med förslaget är att göra det så lätt som möjligt för myndigheterna att avgöra om det är skäl att anmäla observationer till förundersökningsmyndigheterna. Prövningskriterierna har inte kopplats till besvärliga och svårtolkade juridiska formuleringar. Huvudregeln bör vara att anmälan görs. Trots det har man försökt ge myndigheterna tillräckliga möjligheter att göra en rimlig bedömning från fall till fall där även omständigheterna, dvs. gärningens eller försummelsens tidsmässiga och lokala sammanhang, kan beaktas vid bedömningen av om en gärning varit ringa så att anmälan inte behöver göras.

Vid bedömningen av om en överträdelse av miljöbestämmelserna med hänsyn till omständigheterna skall betraktas som ringa eller inte kan man beakta omständigheter som direkt hör samman med gärningen, t.ex. följdens eller farans art, omfattning och varaktighet. I fråga om försummelsen eller gärningen kan hänsyn också tas till uppsåt och i fråga om risken kan en bedömning göras av medvetenhet och omfattning. Det blir också möjligt att ta hänsyn till om handlingen strävat efter ekonomisk nytta.

Som omständigheter som hänför sig till bedömningen av om en handling är ringa kan man också ta hänsyn till om det är fråga om en första gångs händelse eller om det är fråga om en gärningsman där man redan tidigare observerat brister i verksamheten. Tredska med att korrigera missförhållandena kan på goda grunder leda till att saken anmäls.

Vid bedömningen kan man dessutom ta hänsyn till om det är fråga om en sådan typ av gärning eller försummelse som trots sin futilitet måste bemötas med en straffanmälan eftersom den blivit allmänna eller är på väg att bli allmänna. I dessa fall är det nämligen fråga om hänsyn till uttryckligen de "omständigheter" som avses i lagrummet.

Vid bedömningen av om en handling är ringa kan hänsyn tas till alla slags förhållanden som lett fram till handlingen eller som framgår av handlingen eller har samband

med gärningsmannen och som har betydelse för bedömningen. Det är dock inte meningen att tillsynsmyndigheterna skall börja undersöka dessa omständigheter på egen hand före anmälan. En anmälan kan göras redan efter ytliga utredningar och observationer och den egentliga undersökningen får överlåtas på förundersökningsmyndigheterna.

Genom förenklingen av bestämmelserna vill man uppmuntra tillsynsmyndigheterna att göra anmälan. Särskilt i akuta utsläppssituationer och motsvarande förhållanden är det skäl att omgående göra anmälan hos polisen — om inte utsläppet är otvetydigt ringa — även om man endast har preliminära observationer av utsläppets konsekvenser. I annat fall kan utredningen av ett eventuellt brott försvåras avsevärt.

Det föreslås också en samordning av bestämmelserna till den del att tillsynsmyndigheterna också enligt skogslagen och marktäktslagen skall göra sin anmälan till polisen och inte till allmänna åklagaren, vilket gäller i dagens läge enligt 22 § i skogslagen och 18 § i marktäktslagen. Ändringen är motiverad på grund av att åklagaren i praktiken låter polisen utföra förundersökning före åtalsprövningen även om tillsynsmyndigheterna i dagens läge gör sin anmälan direkt till åklagaren i de nämnda fallen. För att undvika onödiga mellanskeden är det ändamålsenligt att anmälan även vid de brott som avses i skogslagen och marktäktslagen inges direkt till polisen.

Enligt 94 § 1 mom. i miljöskyddslagen görs anmälan till polisen. Det föreslås att bestämmelsen ändras så att anmälan görs till förundersökningsmyndigheterna. Enligt 22 § 3 mom. i miljöskyddslagen övervakar tullverket och gränsbevakningsväsendet, vardera inom sitt behörighetsområde, iakttagandet av nämnda lag. Tullverkets och gränsbevakningsväsendets rätt att utföra förundersökning av brott inom sina respektive behörighetsområden bestäms utifrån lagstiftningen om dessa verk.

Enligt 3 § 1 mom. 5 punkten i tullagen (1466/1994) avses med tullbrott brott som innebär överträdelse av bestämmelserna i tullagen eller någon annan lag vars iakttagande tullverket skall övervaka. I tullbrottmål utförs förundersökningen av tullverket.

Därför är det ändamålsenligt att anmäla sådana brott mot miljöskyddslagen som upptäckts vid tullövervakning och som betraktas som tullbrott till någon av de enheter som ansvarar för tullbrottsbekämpningen och inte till polisen.

I 2 § 3 punkten c i lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999) fastställs gränskontrollens uppgifter i syfte att förebygga och uppdaga brott, och i lagens 4 § uppräknas gränsbevakningsuppgifterna. Enligt lagens 43 § får gränsbevakningsväsendet göra förundersökning av de brott som nämns i dessa paragrafer. I riksdagen behandlas som bäst regeringens proposition 6/2005 rd med förslag till revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränsszonen. Enligt 42 § 1 mom. i den gränsbevakningslag som föreslås i propositionen skall gränsbevakningsväsendet göra förundersökning när det på grund av en anmälan till gränsbevakningsväsendet eller annars finns skäl att misstänka brott mot en bestämmelse eller föreskrift vars efterlevnad gränsbevakningsväsendet skall övervaka. Enligt lagförslaget 44 § kan förundersökningen dock överföras till någon annan förundersökningsmyndighet, dvs. tullen eller polisen, ifall arten eller omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller ifall förundersökningsmyndigheten i fråga kräver det. Detta innebär att förundersökningen av brott som upptäckts vid övervakningen av efterlevnaden av miljöskyddslagen framöver överförs på polisen eller, i tullbrottmål, på tullen, ifall förundersökningen förutsätter särskilt kunnande eller utredningar för vilka gränsbevakningsväsendets resurser inte räcker till.

Dessutom föreslås ett förenhetligande av bestämmelserna även så att såväl gärning som försummelse anges i samtliga bestämmelser för tydlighetens skull.

Ytterligare föreslås en ändring av 22 § 2 mom. i skogslagen för att ge skogscentralen möjlighet att bli hörd förutom i underrätten även i hovrätten och högsta domstolen i de mål där skogscentralen gjort brottanmälan. I högsta domstolen blir det i allmänhet fråga om att höra skogscentralen endast i sådana situationer där prövningstillstånd redan beviljats.

2.4. Lag om ändring av 58 § i naturvårdslagen

Enligt 58 § 2 mom. 5 punkten i naturvårdslagen skall den bestraffas för naturskyddsförseelse som i kommersiellt syfte använder ett sådant djur eller en sådan växt som avses i bilaga A eller B till Europeiska gemenskapens s.k. CITES-förordning i strid med artikel 8 i förordningen. Enligt den finska översättningen av artikeln skall bl.a. två typer av verksamhet straffbeläggas, dvs. "tarjoaminen ostettavaksi" och "myytävaksi tarjoaminen". Uttrycken avser samma sak, dvs. verksamhet från en säljares sida. I de övriga språkversionerna används för "tarjoaminen ostettavaksi" dock ett uttryck som avser verksamhet från en köparens sida, dvs. det skall vara straffbart att erbjuda sig att köpa ett sådant utrotningshotat djur eller en sådan utrotningshotad växt som avses i CITES-förordningen (på engelska "offer to purchase", på svenska "att erbjuda sig att köpa"). Översättningsfelet upprepas i 58 § 2 mom. 5 punkten i naturvårdslagen, även i den svenska paragraf-texten, där det finska uttrycket i bägge fallen har översatts med "erbjuder till försäljning".

Därför föreslås det att det finska uttrycket "tarjoaa ostettavaksi" som i den gällande lagen har översatts med "erbjuder till försäljning" i 58 § 2 mom. 5 punkten i naturvårdslagen korrigeras till "tarjoutuu ostamaan", som översätts med "erbjuder sig att köpa", vilket också är det uttryck som används i den svenska översättningen av artikeln. Det föreskrivs således om straff både för sådan verksamhet från en köparens sida som föregår ett köp och dito verksamhet från en säljares sida, dvs. att erbjuda till försäljning, som redan omnämns i bestämmelsen.

3. Ikraftträdande

Konventionen har ännu inte trätt i kraft internationellt. Konventionen träder i kraft internationellt den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då tre stater har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av konventionen. I förhållande till varje signatärstat som därefter uttrycker sitt samtycke

till att vara bunden av konventionen träder denna i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter dagen för dess samtycke att vara bunden av konventionen. Lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen föreslås träda i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft internationellt, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av republikens president. Om konventionen träder i kraft internationellt tidigare under riksdagsbehandlingen föreslås lagen träda i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

Medlemsstaterna skall ha vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa bestämmelserna i rambeslutet före den 27 januari 2005. Medlemsstaterna skall före den 27 april 2005 till generalsekreteraren i Europeiska unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission överlämna texten till de bestämmelser genom vilka skyldigheterna enligt detta rambeslut införlivas med deras nationella lagstiftning. På grundval av dessa uppgifter och en skriftlig rapport från kommissionen skall rådet före den 27 januari 2006 bedöma i vilken utsträckning medlemsstaterna har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa rambeslutet.

Det föreslås att lagarna om ändring av strafflagen, marktäktslagen, markanvändnings- och bygglagen, skogslagen, vattenlagen, miljöskyddslagen och naturvårdslagen skall träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits.

Konventionen innehåller sådana kriminaliseringsförpliktelser i fråga om miljöskyddet som omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Natur- och miljövården är ett rättsområde som omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet, vilket betyder att landskapets lagstiftningsbehörighet även omfattar ärenden som gäller beläggande med straff och storleken av straff, när ärendena hänförs sig till detta rättsområde. För att det förslag till ikraftträdandelag som ingår i propositionen skall träda i kraft i landskapet Åland måste därför lagtinget ge sitt bifall till författningen enligt 59 § 2 mom. i självsty-

relselagen. Om Åland godtar ikraftträdandelagen skall detta uttryckligen nämnas i förordningen om ikraftträdandet.

De andra lagarna som ingår i propositionen tillämpas också i landskapet Åland till den del det är fråga om rikets lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen. I övrigt är det skäl att genom landskapslagstiftningsåtgärder sätta i kraft motsvarande lagstiftning också på Åland.

Enligt 59 b § i självstyrelselagen för Åland gäller behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket också vid genomförande av gemenskapsrätten.

4. Behovet av riksdagens samtycke

I denna proposition föreslås att bestämmelser som hör till området för lagstiftningen skall sättas i kraft nationellt genom en s.k. blankettlag.

Artiklarna 2—4 i konventionen gäller straffbara gärningar och administrativa förseelser, artikel 5 gäller domsrätt, artikel 6 gäller påföljder för miljöbrott, artikel 7 förverkandepåföljder, artikel 8 skyldighet att återställa miljön, artikel 9 ansvar för juridiska personer och artikel 10 anmälningssplikt för miljömyndigheter. Dessa artiklar hör till området för lagstiftningen.

Artikel 11 i konventionen gäller straffrättsligt förfarande som redan i och för sig hör till området för lagstiftningen, men eftersom det är fråga om en skyldighet som är beroende av prövning och denna inte föranleder några lagstiftningsåtgärder, kan det inte anses att artikel 11 hör till de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen.

Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis skall en bestämmelse i ett internationellt fördrag hänföras till området för lagstiftningen om den gäller utövande eller begränsning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen, om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, om den sak som bestämmelsen gäller enligt grundlagen skall föreskrivas i lag, om det finns lagbestämmelser om den sak som bestämmelsen gäller eller om det enligt rådande uppfattning i Finland

skall lagstiftas om saken. En bestämmelse i en internationell förpliktelse hör sålunda till området för lagstiftningen oberoende av om den strider mot eller överensstämmer med en bestämmelse som utfärdats genom lag i Finland (GrUU 11 och 12/2000 rd).

Grundlagsutskottet har ansett det vara på sin plats att riksdagen genom ett särskilt beslut ger sitt samtycke till förklaringar om sådana bestämmelser i en överenskommelse som faller under riksdagens behörighet (GrUU 2/1980 rd, GrUU 28/1997 rd och GrUU 36/1997 rd). Att göra och att återta sådana reservationer och andra meddelanden som hör till området för lagstiftningen påverkar genom blankettlagen innehållet i det som i Finland bestäms genom lag. I detta hänseende innebär alltså reservationer och andra meddelanden att lagstiftningsmakt utövas i sak.

Riksdagens samtycke behövs för att göra följande reservationer (reservations):

Konstaterande av att artikel 3.1 i konventionen endast tillämpas på brott som begås av grov oaktsamhet (gross negligence).

Om inte denna reservation görs bör graden av tillräknande ändras i flera straffbestämmelser om skador på miljö eller hälsa. I dagens läge är gärningarna nästan undantagslöst straffbara endast om de sker uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. Det är fråga om en normnivå som huvudsakligen tillkommit under de senaste tio åren och som bildar en modern och meningsfull helhet. Det har inte framkommit några behov av att ändra dessa normer.

Konstaterande av att Finland inte tillämpar artikel 5.1. c i sin helhet eftersom det enligt 1 kap. 6 § i strafflagen är en förutsättning att det på ett brott som har begåtts inom ett område som inte tillhör någon stat skall följa fängelse i över sex månader för att brottet skall vara straffbart.

Konstaterande av att Finland inte tillämpar konventionens artikel 7.1 om förverkandepåföljder på hjälpmedel vid brott som har begåtts av grov oaktsamhet. Däremot är det inte nödvändigt att särskilt avgränsa tillämpningsområdet så att det inte omfattar förverkande av hjälpmedel som har använts vid brott som begåtts av oaktsamhet, om Finland på det sätt som föreslås ovan begränsar till-

lämpningen av artikel 3 till brott som har begåtts av grov oaktsamhet.

Konstaterande av att Finland gör en reservation enligt 9.3 enligt vilken punkt 1 om juridiska personers straffansvar tillämpas endast på uppsåtliga brott som avses i artikel 2 och på brott som avses i artikel 3 när de begås av grov oaktsamhet. Denna reservation har ett viktigt samband med reservationen om att artikel 3.1 i konventionen tillämpas endast på brott som begås av grov oaktsamhet (gross negligence).

Konstaterande av att artikel 10.1 a i konventionen tillämpas endast på brott som avses i 18 § i marktäktslagen, 186 § i markanvändnings- och bygglagen, 94 § i miljöskyddslagen och 21 kap. 2 § i vattenlagen. Det är inte skäl att nämna 22 § i skogslagen i detta sammanhang eftersom den inte omfattas av vare sig konventionens eller rambeslutets tillämpningsområde.

5. Behandlingsordning

Konventionens artikel 7 om förverkandepåföljder kunde med hänsyn till sitt ämne vara av betydelse för behandlingsordningen eftersom den gäller egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen. Artikel 7 motsvarar dock gällande lagstiftning och den utvidgar inte förverkandepåföljdernas krets. Detta betyder att bestämmelsen är oproblematisht i fråga om egendomsskyddet.

Konventionen kan godkännas med enkel majoritet och lagförslagen kan godkännas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås att

Riksdagen godkänner Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön, vilken ingicks i Strasbourg den 4 november 1998,

Riksdagen samtycker till att Finland gör en reservation enligt artikel 3.2 i konventionen om att artikel 3.1 endast skall tillämpas på brott som begås av grov oaktsamhet,

Finland gör en reservation enligt artikel 5.4 i konventionen om att artikel 5.1 c inte skall tillämpas i sin helhet eftersom en förutsättning för straffbarheten i sådana fall där brottet har begåtts inom ett område som inte tillhör någon stat enligt 1 kap. 6 § i straffla-

gen är att på brottet enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader,

Finland gör en reservation enligt artikel 7.2 i konventionen om att artikel 7.1 inte skall tillämpas på hjälpmedel vid brott som har begåtts av grov oaktsamhet,

Finland gör en reservation enligt artikel 9.3 i konventionen om att artikel 9.1 om straffansvar för juridiska personer skall tillämpas endast på uppsåtliga brott som avses i artikel 2 och på brott som avses i artikel 3

när de begås av grov oaktsamhet och att

Finland gör en reservation enligt artikel 10.2 i konventionen om att artikel 10.1 a skall tillämpas endast på brott som avses i 18 § i marktäktslagen, 186 § i markanvändnings- och bygglagen, 94 § i miljöskyddslagen och 21 kap. 2 § i vattenlagen.

Eftersom konventionen innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs Riksdagen samtidigt följande lagförslag:

*Lagförslagen***1.****Lag****om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i den i Strasbourg den 4 november 1998 ingångna konventionen om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

2.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 34 kap. 13 § samt 48 kap. 1 § 1 mom. och 5 § 1 mom.,
 sådana de lyder, 34 kap. 13 § i lag 833/2003, 48 kap. 1 § 1 mom. i lag 579/2004 och 5 § 1 mom. i lag 578/1995 och i lag 1108/1996, samt
fogas till 21 kap. en ny 19 § och till 44 kap. en ny 17 § som följer:

21 kap.

Om brott mot liv och hälsa

19 §

Juridiska personers straffansvar

På dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, misshandel, grov misshandel, dödsvållande, grovt dödsvållande, vållande av personskada, grovt vållande av personskada och på framkallande av fara tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar när brottet har begåtts genom att föra, släppa ut eller lämna ett ämne, strålning eller något annat sådant i miljön.

34 kap.

Om allmänfarliga brott

13 §

Juridiska personers straffansvar

På äventyrande av andras hälsa, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott och på förberedelse till allmänfarligt brott enligt 9 § 2 mom. tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar.

44 kap

Om brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet

17 §

Juridiska personers straffansvar

På hälsobrott, straffbar användning av kärnenergi, sprängämnesbrott, ovarsam hantering och brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar.

48 kap.

Om miljöbrott

1 §

Miljöförstöring

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) i miljön för eller släpper ut eller lämnar ett föremål eller ämne, strålning eller något annat sådant i strid med lag eller med stöd av lag utfärdade bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant

tillstånd som lagen förutsätter, eller i strid med tillståndsvillkor,

2) framställer, överlåter, transporterar, använder, behandlar eller förvarar ett ämne, ett fabrikat eller en produkt eller använder en anordning i strid med kemikalielagen eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller med stöd av miljöskyddslagen (86/2000) eller i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2037/2000 om ämnen som bryter ned ozonskiktet eller en sådan bestämmelse som nämns i 60 § 1 mom. i avfallslagen (1072/1993) eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter eller förbud som har meddelats med stöd av avfallslagen, eller som försummar sin skyldighet enligt avfallslagen att ordna avfallshantering, eller

3) för in i landet eller ut ur landet eller genom finskt territorium transiterar avfall i strid med avfallslagen eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter som har meddelats med stöd av den eller så som avses i artikel 26.1 i den avfallstransportförordning som nämns i 45 § 1 mom. i avfallslagen, eller i landet för in eller ut ur landet för ut ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med en förordning som utfärdats med stöd av miljöskyddslagen eller i strid med den i 2 punkten nämnda förordningen om ämnen som bryter ned ozonskiktet eller i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 304/2003 om export och import av farliga kemikalier, eller ut ur landet för ut genetiskt modifierade organismer samt livsmedel eller foder som innehåller sådana i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

så att gärningen är ägnad att förorena miljön, orsaka andra motsvarande skadliga förändringar i miljön, orsaka avsevärd skada på eller olägenhet för egendom, skräpa ned miljön eller förorsaka fara för hälsan, skall för *miljöförstöring* dömas till böter eller fängelse

i högst två år.

5 §

Naturskyddsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oakt-samhet

1) orättmätigt förstör eller skadar ett natur-område, ett djur, en växt eller något annat naturföremål som har skyddats, fredats eller underkastats åtgärdsbegränsning eller åtgärdsförbud enligt naturvårdslagen (1096/1996) eller i bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den,

2) i strid med naturvårdslagen eller bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den avskiljer ett naturföremål från dess omgivning, eller för in i landet, för ut ur landet eller transporterar genom finskt territorium eller säljer, överlåter, köper eller tar emot ett naturföremål som har avskilts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet på ett sådant sätt, eller

3) i strid med rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem för in i landet, för ut ur landet eller transporterar genom finskt territorium ett föremål som anges i bilagorna A och B till nämnda förordning utan sådant tillstånd eller intyg som avses i förordningen eller i strid med villkoren i ett tillstånd eller intyg, eller köper, erbjuder sig att köpa, anskaffar för kommersiella ändamål, offentligt förevisar i kommersiellt syfte, använder för ekonomisk nytta, säljer, innehar för försäljning, erbjuder eller transporterar till försäljning ett föremål som anges i bilaga A eller B till nämnda förordning,

skall för *naturskyddsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den

20 .

3.**Lag****om ändring av 94 § i miljöskyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i miljöskyddslagen av den 4 februari 2000 (86/2000) 94 § som följer:

94 §

Åtgärder i samband med brottmål

Tillsynsmyndigheten skall anmäla gärningar och försummelser som avses i 116 § 1 och 2 mom. till förundersökningsmyndigheterna.

Anmälan behöver dock inte göras om gärningen eller försummelsen med hänsyn till omständigheterna skall anses vara ringa.

Den regionala miljöcentralen är målsägande i brottmål om allmänt intresse har kränkts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 21 kap. 2 § i vattenlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vattenlagen av den 19 maj 1961 (264/1961) 21 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 88/2000, som följer:

21 kap.

Särskilda stadganden

2 §

Har inte denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser eller föreskrifter iakttagits, skall tillsynsmyndigheten med hänsyn till sakens natur

1) uppmana den som bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser eller föreskrifter att upphöra med ett för-

farande som strider mot ifrågavarande bestämmelser eller föreskrifter,

2) vid miljötillståndsverket väcka ett förvaltningstvångsärende som avses i 3 § i detta kapitel, eller

3) anmäla saken till polisen för förundersökning, om inte gärningen eller försummelsen med beaktande av förhållandena skall anses vara ringa.

—————
 Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 22 § i skogslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i skogslagen av den 12 december 1996 (1093/1996) 22 § som följer:

22 §

hänsyn till omständigheterna skall anses vara ringa.

Åtgärder i samband med brottmål

Skogscentralen skall ges tillfälle att vid förundersökning och i rätten bli hörd i ett ärende i vilket skogscentralen har gjort anmälan som avses i 1 mom.

Skogscentralen skall, efter att ha konstaterat en gärning eller en försummelse som avses i 18 §, anmäla saken till polisen för förundersökning. Anmälan behöver dock inte göras, om gärningen eller försummelsen med

Denna lag träder i kraft den

20 .

6.

Lag**om ändring av 18 § i marktäktslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i marktäktslagen av den 24 juli 1981 (555/1981) 18 §, sådan den lyder delvis ändrad
 i lag 463/1997, som följer:

18 §

Åtgärder i samband med brottmål

Tillsynsmyndigheten skall efter att ha konstaterat en i 17 § avsedd gärning eller försummelse anmäla saken till polisen för förundersökning.

Anmälan enligt 1 mom. behöver dock inte göras, om gärningen eller försummelsen med beaktande av omständigheterna skall anses vara ringa.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 186 § i markanvändnings- och bygglagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i markanvändnings- och bygglagen av den 5 februari 1999 (132/1999) 186 § som
 följer:

186 §

Åtgärder i samband med brottmål

Kommunens byggnadstillsynsmyndighet
 skall efter att ha konstaterat en gärning eller
 försummelse som förutsätter att byggnads-
 arbetet avbryts eller att vite eller hot om

tvångsutförande används anmäla saken till
 polisen för förundersökning.

Anmälan behöver inte göras, om gärningen
 eller försummelsen med beaktande av om-
 ständigheterna skall betraktas som ringa.

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 58 § i naturvårdslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i naturvårdslagen av den 20 december 1996 (1096/1996) 58 § 2 mom. 5 punkten, så-
 dan den lyder i lag 492/1997, som följer:

58 §

Straff

sådant djur eller en sådan växt eller en del el-
 ler avledning därav som avses i bilaga A eller
 B till Europeiska gemenskapens i 44 § 1
 mom. avsedda förordning i strid med förord-
 ningens 8 artikel,

5) köper, erbjuder sig att köpa, anskaffar
 för kommersiella ändamål, offentligt förevi-
 sar i kommersiellt syfte, använder för eko-
 nomisk nytta, säljer, innehar för försäljning,
 erbjuder eller transporterar till försäljning ett

Denna lag träder i kraft den
 20 .

Helsingfors den 29 april 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Johannes Koskinen*

1.**Lag**

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

(ny)

Föreslagen lydelse

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i den i Strasbourg den 4 november 1998 ingångna konventionen om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

2.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 34 kap. 13 § samt 48 kap. 1 § 1 mom. och 5 § 1 mom.,
 sådana de lyder, 34 kap. 13 § i lag 833/2003, 48 kap. 1 § 1 mom. i lag 579/2004 och 5 § 1 mom. i lag 578/1995 och i lag 1108/1996, samt
fogas till 21 kap. en ny 19 § och till 44 kap. en ny 17 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

Om brott mot liv och hälsa

19 §

Juridiska personers straffansvar

(ny)

På dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, misshandel, grov misshandel, dödsvållande, grovt dödsvållande, vållande av personskada, grovt vållande av personskada och på framkallande av fara tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar när brottet har begåtts genom att föra, släppa ut eller lämna ett ämne, strålning eller något annat sådant i miljön.

34 kap.

Om allmänfarliga brott

13 §

13 §

*Juridiska personers straffansvar**Juridiska personers straffansvar*

På kärnladdningsbrott och på förberedelse till allmänfarligt brott enligt 9 § 2 mom. tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

På äventyrande av andras hälsa, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott och på förberedelse till allmänfarligt brott enligt 9 § 2 mom. tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar.

44 kap

Om brott som äventyrar andras hälsa och säkerhet

17 §

Juridiska personers straffansvar

(ny)

På hälsobrott, straffbar användning av kärnenergi, sprängämnesbrott, ovarsam hantering och brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar.

48 kap.

Om miljöbrott

1 §

Miljöförstöring

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) i miljön för eller släpper ut eller lämnar ett föremål eller ämne, strålning eller något annat sådant i strid med lag eller med stöd av lag utfärdade bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant tillstånd som lagen förutsätter, eller i strid med tillståndsvillkor,

2) framställer, överlåter, transporterar, använder, behandlar eller förvarar ett ämne, ett fabrikat eller en produkt eller använder en anordning i strid med kemikalielagen eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller med stöd av miljöskyddslagen (86/2000) eller i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2037/2000 om ämnen som bryter ned ozonskiktet eller en sådan bestämmelse som nämns i 60 § 1 mom. i avfallslagen (1072/1993) eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter eller förbud som har meddelats med stöd av avfallslagen, eller som försummar sin skyldighet enligt avfallslagen att ordna avfallshantering, eller

3) för in i landet eller ut ur landet eller genom finskt territorium transiterar avfall i

1 §

Miljöförstöring

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) i miljön för eller släpper ut eller lämnar ett föremål eller ämne, strålning eller något annat sådant i strid med lag eller med stöd av lag utfärdade bestämmelser eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant tillstånd som lagen förutsätter, eller i strid med tillståndsvillkor,

2) framställer, överlåter, transporterar, använder, behandlar eller förvarar ett ämne, ett fabrikat eller en produkt eller använder en anordning i strid med kemikalielagen eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller med stöd av miljöskyddslagen (86/2000) eller i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2037/2000 om ämnen som bryter ned ozonskiktet eller en sådan bestämmelse som nämns i 60 § 1 mom. i avfallslagen (1072/1993) eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter eller förbud som har meddelats med stöd av avfallslagen, eller som försummar sin skyldighet enligt avfallslagen att ordna avfallshantering, eller

3) för in i landet eller ut ur landet eller genom finskt territorium transiterar avfall i

strid med avfallslagen eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter som har meddelats med stöd av den eller så som avses i artikel 26.1 i den avfallstransportförordning som nämns i 45 § 1 mom. i avfallslagen, eller i landet för in eller ur landet för ut ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med en förordning som utfärdats med stöd av miljöskyddslagen eller i strid med den i 2 punkten nämnda förordningen om ämnen som bryter ned ozonskiktet eller i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 304/2003 om export och import av farliga kemikalier, eller ur landet för ut genetiskt modifierade organismer samt livsmedel eller foder som innehåller sådana i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

så att gärningen är ägnad att förorena miljön, orsaka andra motsvarande skadliga förändringar i miljön, skräpa ned miljön eller föroarsaka fara för hälsan, skall för *miljöförstöring* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

strid med avfallslagen eller bestämmelser som har utfärdats eller särskilda föreskrifter som har meddelats med stöd av den eller så som avses i artikel 26.1 i den avfallstransportförordning som nämns i 45 § 1 mom. i avfallslagen, eller i landet för in eller ur landet för ut ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med en förordning som utfärdats med stöd av miljöskyddslagen eller i strid med den i 2 punkten nämnda förordningen om ämnen som bryter ned ozonskiktet eller i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 304/2003 om export och import av farliga kemikalier, eller ur landet för ut genetiskt modifierade organismer samt livsmedel eller foder som innehåller sådana i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

så att gärningen är ägnad att förorena miljön, orsaka andra motsvarande skadliga förändringar i miljön, *orsaka avsevärd skada på eller olägenhet för egendom*, skräpa ned miljön eller föroarsaka fara för hälsan, skall för *miljöförstöring* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

5 §

Naturskyddsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oakt-samhet

1) orättmätigt förstör eller skadar ett naturområde, ett djur, en växt eller något annat naturföremål som har skyddats, fredats eller underkastats åtgärdsbegränsning eller åtgärdsförbud enligt naturvårdslagen (1096/1996) eller i stadganden eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller

2) i strid med lagen om naturskydd eller stadganden eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den avskiljer ett naturföremål från dess omgivning, eller för in i landet, för ut ur landet eller transporterar genom finskt territorium eller säljer, överlåter, köper eller tar emot ett föremål som har avskilts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet på ett sådant sätt,

(ny)

5 §

Naturskyddsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oakt-samhet

1) orättmätigt förstör eller skadar ett naturområde, ett djur, en växt eller något annat naturföremål som har skyddats, fredats eller underkastats åtgärdsbegränsning eller åtgärdsförbud enligt naturvårdslagen (1096/1996) eller i bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den,

2) i strid med naturvårdslagen eller bestämmelser eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den avskiljer ett naturföremål från dess omgivning, eller för in i landet, för ut ur landet eller transporterar genom finskt territorium eller säljer, överlåter, köper eller tar emot ett naturföremål som har avskilts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet på ett sådant sätt, eller

3) i strid med rådets förordning (EG) nr

338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem för in i landet, för ut ur landet eller transporterar genom finskt territorium ett föremål som anges i bilagorna A och B till nämnda förordning utan sådant tillstånd eller intyg som avses i förordningen eller i strid med villkoren i ett tillstånd eller intyg, eller köper, erbjuder sig att köpa, anskaffar för kommersiella ändamål, offentligt förevisar i kommersiellt syfte, använder för ekonomisk nytta, säljer, innehar för försäljning, erbjuder eller transporterar till försäljning ett föremål som anges i bilaga A eller B till nämnda förordning,

skall för naturskyddsbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.

skall för naturskyddsbrott dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 94 § i miljöskyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i miljöskyddslagen av den 4 februari 2000 (86/2000) 94 § som följer:

Gällande lydelse

94 §

Åtgärder i samband med brottmål

Tillsynsmyndigheten skall anmäla gärningar och försummelser som avses i 116 § till polisen för inledande av förundersökning. Anmälan behöver dock inte göras om gärningen med hänsyn till omständigheterna skall anses vara ringa och allmänt intresse inte anses kräva att åtal väcks.

Den regionala miljöcentralen är målsägande i brottmål om allmänt intresse har kränkts.

Föreslagen lydelse

94 §

Åtgärder i samband med brottmål

Tillsynsmyndigheten skall anmäla gärningar och försummelser som avses i 116 § 1 och 2 mom. till förundersökningsmyndigheterna. Anmälan behöver dock inte göras om gärningen eller försummelsen med hänsyn till omständigheterna skall anses vara ringa.

Den regionala miljöcentralen är målsägande i brottmål om allmänt intresse har kränkts.

Denna lag träder i kraft den

20 .

4.

Lag**om ändring av 21 kap. 2 § i vattenlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vattenlagen av den 19 maj 1961 (264/1961) 21 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 88/2000, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

Särskilda stadganden

2 §

Har inte denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser eller föreskrifter iakttagits, skall tillsynsmyndigheten med hänsyn till sakens natur

1) uppmana den som bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser eller föreskrifter att upphöra med ett förfarande som strider mot ifrågavarande bestämmelser eller föreskrifter,

2) vid miljötillståndsverket väcka ett förvaltningstvångsärende som avses i 3 § i detta kapitel, eller

3) anmäla saken till polisen för förundersökning, om inte gärningen med beaktande av förhållandena skall anses vara ringa *och allmän fördel inte kräver att åtal väcks.*

2 §

Har inte denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser eller föreskrifter iakttagits, skall tillsynsmyndigheten med hänsyn till sakens natur

1) uppmana den som bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser eller föreskrifter att upphöra med ett förfarande som strider mot ifrågavarande bestämmelser eller föreskrifter,

2) vid miljötillståndsverket väcka ett förvaltningstvångsärende som avses i 3 § i detta kapitel, eller

3) anmäla saken till polisen för förundersökning, om inte gärningen eller försummelsen med beaktande av förhållandena skall anses vara ringa.

Denna lag träder i kraft den
 20 .

5.

Lag**om ändring av 22 § i skogslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i skogslagen av den 12 december 1996 (1093/1996) 22 § som följer:

Gällande lydelse

22 §

Anmälan för väckande av åtal

Skogscentralen skall, efter att ha konstaterat en gärning eller en försummelse som avses i 18 §, underrätta åklagaren om saken för väckande av åtal. Anmälan behöver dock inte göras, om gärningen eller försummelsen med hänsyn till omständigheterna skall anses vara ringa *och det allmänna intresset inte skall anses kräva att åtal väcks.*

Skogscentralen skall ges tillfälle att vid förundersökning och i *underrätten* bli hörd i ett ärende i vilket skogscentralen har gjort en *åtalsanmälan*.

Föreslagen lydelse

22 §

Åtgärder i samband med brottmål

Skogscentralen skall, efter att ha konstaterat en gärning eller en försummelse som avses i 18 §, *anmäla saken till polisen för förundersökning.* Anmälan behöver dock inte göras, om gärningen eller försummelsen med hänsyn till omständigheterna skall anses vara ringa.

Skogscentralen skall ges tillfälle att vid förundersökning och i rätten bli hörd i ett ärende i vilket skogscentralen har gjort *anmälan som avses i 1 mom.*

Denna lag träder i kraft den

20 .

6.

Lag**om ändring av 18 § i marktäktslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i marktäktslagen av den 24 juli 1981 (555/1981) 18 §, sådan den lyder delvis ändrad
 i lag 463/1997, som följer:

Gällande lydelse

18 §

Anmälan för väckande av åtal

Tillsynsmyndigheten skall efter att ha konstaterat en i 17 § avsedd gärning eller försummelse anmäla saken till åklagarmyndigheten för väckande av åtal.

Ovan i 1 mom. avsedd anmälan behöver dock inte göras, om gärningen med beaktande av omständigheterna bör anses ringa och om allmän fördel inte bör anses kräva att myndighet vidtar åtgärder.

Föreslagen lydelse

18 §

Åtgärder i samband med brottmål

Tillsynsmyndigheten skall efter att ha konstaterat en i 17 § avsedd gärning eller försummelse anmäla saken *till polisen för förundersökning*.

Anmälan enligt 1 mom. behöver dock inte göras, om gärningen eller försummelsen med beaktande av omständigheterna skall anses vara ringa.

Denna lag träder i kraft den

20 .

7.

Lag**om ändring av 186 § i markanvändnings- och bygglagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i markanvändnings- och bygglagen av den 5 februari 1999 (132/1999) 186 § som
 följer:

Gällande lydelse

186 §

Anmälan för väckande av åtal

Kommunens byggnadstillsynsmyndighet
 skall efter att ha konstaterat en gärning eller
 försummelse som förutsätter att byggnads-
 arbetet avbryts eller att vite eller hot om
 tvångsutförande används anmäla saken till
 polisen för förundersökning.

Anmälan behöver inte göras, om gärning-
 en eller försummelsen med beaktande av
 omständigheterna skall betraktas som ringa
*och det allmänna intresset inte kan anses
 kräva att åtal väcks.*

Föreslagen lydelse

186 §

Åtgärder i samband med brottmål

Kommunens byggnadstillsynsmyndighet
 skall efter att ha konstaterat en gärning eller
 försummelse som förutsätter att byggnads-
 arbetet avbryts eller att vite eller hot om
 tvångsutförande används anmäla saken till
 polisen för förundersökning.

Anmälan behöver inte göras, om gärning-
 en eller försummelsen med beaktande av
 omständigheterna skall betraktas som ringa.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

8.

Lag**om ändring av 58 § i naturvårdslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i naturvårdslagen av den 20 december 1996 (1096/1996) 58 § 2 mom. 5 punkten, så-
 dan den lyder i lag 492/1997, som följer:

Gällande lydelse

58 §

Straff

5) köper, erbjuder till försäljning, anskaf-
 far för kommersiella ändamål, offentligt fö-
 revisar i kommersiellt syfte, använder för
 ekonomisk nytta, säljer, innehar för försälj-
 ning, erbjuder eller transporterar till försälj-
 ning ett sådant djur eller en sådan växt eller
 en del eller avledning därav som avses i bi-
 laga A eller B till Europeiska gemenskapens
 i 44 § 1 mom. avsedda förordning i strid
 med förordningens 8 artikel,

Föreslagen lydelse

58 §

Straff

5) köper, erbjuder *sig att köpa*, anskaffar
 för kommersiella ändamål, offentligt förevi-
 sar i kommersiellt syfte, använder för eko-
 nomisk nytta, säljer, innehar för försäljning,
 erbjuder eller transporterar till försäljning ett
 sådant djur eller en sådan växt eller en del
 eller avledning därav som avses i bilaga A
 eller B till Europeiska gemenskapens i 44 §
 1 mom. avsedda förordning i strid med för-
 ordningens 8 artikel,

Denna lag träder i kraft den

 20 .

Bilaga 1

RÅDETS RAMBESLUT
av den 27 januari 2003
om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser
2003/80/RIF

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA RAMBESLUT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel 29, artikel 31e och artikel 34.2 b i detta,

med beaktande av Konungariket Danmarks initiativ (1),

med beaktande av Europaparlamentets yttrande (2), och

av följande skäl:

(1) Unionen är oroad över ökningen av miljöbrotten och effekterna av dessa, vilka allt oftare når utanför de staters gränser i vilka brotten begåtts.

(2) Dessa brott utgör ett hot mot miljön och bör därför bekämpas hårt.

(3) Miljöbrotten är ett gemensamt problem för medlemsstaterna, och därför bör dessa gemensamt vidta åtgärder för att genom straffrättsliga bestämmelser skydda miljön (3).

(4) Europeiska kommissionen lade i mars 2001 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för miljön genom strafflagstiftning (4), grundat på artikel 175.1 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

(5) Rådet ansåg det lämpligt att i detta rambeslut införa en rad materiella bestämmelser som finns i det föreslagna direktivet, särskilt de bestämmelser som anger vilket uppträdande som medlemsstaterna enligt sin nationella lagstiftning måste beteckna som straffbara gärningar.

(6) Europaparlamentet avgav sitt yttrande om det föreslagna direktivet den 9 april 2002. Europeiska kommissionen lade i oktober 2002 fram ett ändrat förslag till direktiv i enlighet med artikel 250.2 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Rådet ansåg det inte lämpligt att ändra det nuvarande rambeslutet på grund av detta.

(1) EGT C 39, 11.2.2000, s. 4.

(2) Yttranden avgivna den 7 juli 2000 (EGT C 121, 24.4.2001, s. 494) och den 9 april 2002 (ännu ej offentliggjort i EGT).

(3) Se även bilagan.

(4) EGT C 180 E, 26.6.2001, s. 238.

(7) Rådet har övervägt detta förslag men kommit fram till slutsatsen att den majoritet som krävs för att rådet skall anta förslaget inte kan erhållas. Denna majoritet ansåg att förslaget går utanför gemenskapens befogenheter enligt Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och att målen skulle kunna nås genom antagandet av ett rambeslut på grundval av avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen. Rådet ansåg också att detta rambeslut, grundat på artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen, är rätt instrument för att ålägga medlemsstaterna skyldigheten att föreskriva straffrättsliga påföljder. Det ändrade förslag som lades fram av kommissionen var inte sådant att rådet i detta hänseende kunde ändra sin ståndpunkt.

(8) Inte bara fysiska utan även juridiska personer bör åläggas ansvar för miljöbrott.

(9) Medlemsstaterna bör upprätta en bred behörighet med avseende på dessa brott på ett sådant sätt att det undviks att fysiska eller juridiska personer undgår lagföring av det enkla faktum att brottet inte begåtts på deras territorium.

(10) Den 4 november 1998 antog Europarådet en konvention om straffrättsliga sanktioner till skydd för miljön, till vilken det har tagits hänsyn i bestämmelserna i detta instrument.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 2

Uppsåtliga brott

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att i sin nationella lagstiftning som straffbara gärningar beteckna

a) att i luft, mark eller vatten deponera avfall från, eller släppa ut eller införa en sådan mängd ämnen eller joniserande strålning som allvarligt skadar människor eller förorsakar deras död,

b) att olagligt deponera, släppa ut eller införa en sådan mängd ämnen eller joniserande strålning i luft, mark eller vatten som medför eller kan medföra varaktiga eller omfattande skadeverkningar, som allvarligt skadar människor eller förorsakar deras död, eller som medför väsentliga skador på skyddade byggnadsverk och andra skyddade föremål, egendom, djur eller växter,

c) att olagligt bortskaffa, behandla, lagra, transportera, exportera eller importera avfall, inbegripet farligt avfall, som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor

Artikel 1

Definitioner

I detta rambeslut avses med

a) *olaglig*: varje handling som innebär överträdelse av en lag, en administrativ föreskrift eller ett beslut som fattats av en behörig myndighet, inbegripet sådana som ger verkan åt bindande bestämmelser i gemenskapsrätten som syftar till att skydda miljön,

b) *vatten*: allt slags grund- och ytvatten, inbegripet vatten i sjöar, floder, oceaner och hav,

c) *juridisk person*: varje rättssubjekt som har denna status enligt tillämplig nationell lagstiftning, med undantag för stater eller andra offentliga organ vid utövandet av de befogenheter som de har i egenskap av statsmakter samt offentliga internationella organisationer.

eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador ifråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter,

d) att olagligt driva en fabrik med sådan farlig verksamhet som utanför denna fabrik medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador i fråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter,

e) att olagligt framställa, behandla, lagra, använda, transportera, exportera eller importera kärnämnen eller andra farliga, radioaktiva ämnen som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador ifråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter,

f) att olagligt inneha, insamla, skada, döda eller handla med fridlysta vilda djur eller växter eller delar av sådana, åtminstone om de är utrotningshotade enligt vad som fastställs i nationell lagstiftning,

g) att olagligt handla med ämnen som bryter ned ozonskiktet, när detta sker uppsåtligt.

Artikel 3

Brott som begås på grund av vårdslöshet

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att i sin nationella lagstiftning som straffbara gärningar beteckna de brott som uppräknas i artikel 2, när de begås på grund av vårdslöshet eller åtminstone grov vårdslöshet.

Artikel 4

Medverkan och anstiftan

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga medverkan till eller anstiftan av de gärningar som anges i artikel 2.

Artikel 5

Påföljder

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att de gärningar som anges i artiklarna 2 och 3 skall beläggas med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder, inbegripet, åtminstone i allvarliga fall, påföljder som innebär frihetsberövande som kan medföra utlämning.

2. De straffrättsliga påföljderna enligt punkt 1 kan kombineras med andra påföljder eller åtgärder, till exempel att en fysisk person fråntas rätten att utöva en verksamhet som kräver officiellt bemyndigande eller godkännande eller rätten att vara grundare av, direktör för eller styrelsemedlem i ett bolag eller en stiftelse, när de omständigheter som ledde till fällande dom för vederbörande utgör en tydlig risk för att denne kommer att fortsätta med samma slags brottsliga verksamhet.

Artikel 6

Juridiska personers ansvar

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att juridiska personer kan ställas till ansvar för gärningar som avses i artiklarna 2 och 3 och som begås till förmån för dessa juridiska personer av någon person som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation och har en ledande ställning inom den juridiska personens organisation, grundad på

a) befogenhet att företräda den juridiska personen, eller

b) befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar, eller

c) befogenhet att utöva kontroll inom den juridiska personen, liksom för medverkan i egenskap av medhjälpare till eller anstiftare av sådana gärningar som anges i artikel 2.

2. Utöver vad som redan angivits i punkt 1 skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som

är nödvändiga för att en juridisk person kan ställas till ansvar när brister i övervakning eller kontroll som skall utföras av en sådan person som avses i punkt 1 har gjort det möjligt för en person som är underställd den juridiska personen att till förmån för denna juridiska person begå de gärningar som anges i artiklarna 2 och 3.

Den juridiska personens ansvar enligt punkterna 1 och 2 skall inte utesluta lagföring av fysiska personer som är gärningsmän, anstiftare eller medhjälpare till de gärningar som avses i artiklarna 2 och 3.

Artikel 7

Påföljder för juridiska personer

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att en juridisk person som har ställts till ansvar i enlighet med artikel 6 skall kunna bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande påföljder, som innefattar bötesstraff eller administrativa avgifter och som kan innefatta andra påföljder, såsom

- a) fråntagande av rätt till offentliga förmåner eller stöd,
- b) tillfälligt eller permanent näringsförbud,
- c) rättslig övervakning,
- d) rättsligt beslut om upplösning av verksamheten,
- e) skyldighet att vidta särskilda åtgärder för att undvika följdverkningarna av sådana handlingar som de som medförde det straffrättsliga ansvaret.

Artikel 8

Behörighet

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fastställa sin behörighet i fråga om de brott som avses i artiklarna 2 och 3, när brottet begås

- a) helt eller delvis på dess territorium, även

om samtliga konsekvenser av brottet gör sig gällande på annan plats,

- b) ombord på fartyg eller luftfartyg som för medlemsstatens flagg,

- c) till förmån för en juridisk person som har sitt säte på dess territorium,

- d) av en medborgare i medlemsstaten ifråga, om brottet är straffbart enligt strafflagstiftningen där det begicks eller om den plats där det begicks inte omfattas av någon territoriell behörighet.

2. Om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 9 får en medlemsstat besluta att inte tillämpa, eller att endast i särskilda fall eller under särskilda omständigheter tillämpa, behörighetsregeln i

- a) punkt 1 c,
- b) punkt 1 d.

Artikel 9

Utlämning och lagföring

1. a) Varje medlemsstat som enligt sin nationella lagstiftning ännu inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fastställa sin behörighet över sådana brott som avses i artiklarna 2 och 3 när de begås av en av dess egna medborgare utanför dess territorium.

b) Varje medlemsstat skall, i det fall en av dess medborgare anklagas för att i en annan medlemsstat ha begått ett brott som grundar sig på någon av de gärningar som anges i artiklarna 2 eller 3 och den ännu inte utlämnar denna person till den andra medlemsstaten enbart på grund av dennes nationalitet, hänskjuta fallet till sina egna behöriga myndigheter för att dessa, om så bedöms lämpligt, skall väcka åtal. För att möjliggöra att åtal väcks skall akter, information och bevisföremål som rör brottet överlämnas enligt förfarandena i artikel 6.2 i Europeiska utlämningskonventionen. Den ansökande med-

lemsstaten skall informeras om det åtal som väckts och om resultatet av detta.

2. I denna artikel skall begreppet medborgare i en medlemsstat tolkas i enlighet med en eventuell förklaring som denna stat avgivit enligt artikel 6.1 b och c i Europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957.

Artikel 10

Genomförande

1. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa bestämmelserna i detta rambeslut före den 27 januari 2005.

2. Medlemsstaterna skall före den 27 april 2005 till rådets generalsekretariat och kommissionen överlämna texten till de bestämmelser genom vilka skyldigheterna enligt detta rambeslut införlivas med deras nationella lagstiftning. På grundval av dessa uppgifter och en skriftlig rapport från kommissionen skall rådet före den 27 januari 2006

bedöma i vilken utsträckning medlemsstaterna har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa detta rambeslut.

Artikel 11

Territoriell tillämpning

Detta rambeslut skall tillämpas på Gibraltar.

Artikel 12

Verkan

Detta rambeslut får verkan samma dag som det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Utfärdat i Bryssel den 27 januari 2003.

På rådets vägnar
G. PAPANDRÉOU
Ordförande

BILAGA

Rådet noterar att Österrike avser att följa artikel 2 f och 2 g i lindrigare fall samt artikel 3 genom effektiva, proportionerliga och avskräckande administrativa straffrättsliga påföljder.

*Bilaga 2***KONVENTION OM STRAFFRÄTTSLIGA SANKTIONER TILL SKYDD FÖR MILJÖN****Inledning**

Europarådets medlemsstater och övriga stater som undertecknat denna konvention, som beaktar att Europarådets syfte är att uppnå större enhet bland sina medlemmar,

som är övertygade om behovet av en gemensam straffrättspolitik ägnad att skydda miljön,

som beaktar att en oreglerad industriell utveckling kan ge upphov till förorening i kvantiteter som utgör en miljörisk,

som beaktar att människors liv och hälsa, luft, mark och vatten samt flora och fauna skall skyddas med alla tillgängliga medel,

som beaktar att en okontrollerad användning av teknik och ett oskäligt utnyttjande av naturtillgångar innebär allvarliga miljörisker som måste mötas med lämpliga och samordnade åtgärder,

som är medvetna om att straffrätten spelar en viktig roll för skyddet av miljön även om försämringar av miljön främst måste förebyggas med hjälp av andra åtgärder,

som erinrar sig att miljöförstöring som har allvarliga konsekvenser skall fastställas som brott med lämpliga påföljder,

som önskar vidta effektiva åtgärder för att säkra att de som gör sig skyldiga till sådana handlingar inte undgår lagföring och straff och som därför vill främja internationellt samarbete,

som är övertygade om att straffrättsliga eller administrativa påföljder för juridiska personer kan vara av stor vikt när det gäller att förebygga miljöförstöring och som noterar att den internationella utvecklingen allt mer går i denna riktning,

som är medvetna om befintliga internationella konventioner med bestämmelser som

CONVENTION ON THE PROTECTION OF THE ENVIRONMENT THROUGH CRIMINAL LAW**Preamble**

The member States of the Council of Europe and the other States signatory hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Convinced of the need to pursue a common criminal policy aimed at the protection of the environment;

Considering that unregulated industrial development may give rise to a degree of pollution which poses risks to the environment;

Considering that the life and health of human beings, the environmental media and fauna and flora must be protected by all possible means;

Considering that the uncontrolled use of technology and the excessive exploitation of natural resources entail serious environmental hazards which must be overcome by appropriate and concerted measures;

Recognising that, whilst the prevention of the impairment of the environment must be achieved primarily through other measures, criminal law has an important part to play in protecting the environment;

Recalling that environmental violations having serious consequences must be established as criminal offences subject to appropriate sanctions;

Wishing to take effective measures to ensure that the perpetrators of such acts do not escape prosecution and punishment and desirous of fostering international co-operation to this end;

Convinced that imposing criminal or administrative sanctions on legal persons can play an effective role in the prevention of environmental violations and noting the growing international trend in this regard;

Mindful of the existing international con-

syftar till skydd av miljön genom straffrättsliga bestämmelser,

som beaktar slutsatserna från sjunde och sjuttonde konferensen med de europeiska justitieministrarna i Basel 1972 och i Istanbul 1990 och rekommendation 1192 (1992) av parlamentariska församlingen, har kommit överens om följande:

AVSNITT I

TERMINOLOGI

Artikel 1

Definitioner

I denna konvention avses med

a) olaglig: varje handling som innebär överträdelse av en lag, en administrativ föreskrift eller ett beslut som fattats av en behörig myndighet och som syftar till att skydda miljön,

b) vatten: alla slag av grund- och ytvatten, inbegripet vatten i sjöar, floder, oceaner och hav.

AVSNITT II

ÅTGÄRDER SOM SKALL VIDTAS PÅ NATIONELL NIVÅ

Artikel 2

Uppsåtliga brott

Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att i sin nationella lagstiftning som straffbara gärningar fastställa

a) att i luft, mark eller vatten deponera, släppa ut eller införa en sådan mängd ämnen eller joniserande strålning som

i) allvarligt skadar människor eller förorsakar deras död eller

ii) utgör en betydande risk att döda eller allvarligt skada människor,

b) att olagligt deponera, släppa ut eller införa en sådan mängd ämnen eller joniserande strålning i luft, mark eller vatten som medför eller kan medföra varaktiga skadeverkningar, som allvarligt skadar människor eller förorsakar deras död, eller som medför

ventions which already contain provisions aiming at the protection of the environment through criminal law;

Having regard to the conclusions of the 7th and 17th Conferences of European Ministers of Justice held in Basle in 1972 and in Istanbul in 1990, and to Recommendation 1192 (1992) of the Parliamentary Assembly,

Have agreed as follows:

SECTION I

USE OF TERMS

Article 1

Definitions

For the purposes of this Convention:

a) "unlawful" means infringing a law, an administrative regulation or a decision taken by a competent authority, aiming at the protection of the environment;

b) "water" means all kinds of groundwater and surface water including the water of lakes, rivers, oceans and seas.

SECTION II

MEASURES TO BE TAKEN AT NATIONAL LEVEL

Article 2

Intentional offences

1. Each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law:

a) the discharge, emission or introduction of a quantity of substances or ionising radiation into air, soil or water which:

i) causes death or serious injury to any person, or

ii) creates a significant risk of causing death or serious injury to any person;

b) the unlawful discharge, emission or introduction of a quantity of substances or ionising radiation into air, soil or water which causes or is likely to cause their lasting deterioration or death or serious injury

väsentliga skador på skyddade byggnadsverk och andra skyddade föremål, egendom, djur eller växter,

c) att olagligt bortskaffa, behandla, lagra, transportera, exportera eller importera farligt avfall, som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador ifråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter,

d) att olagligt driva en fabrik med sådan farlig verksamhet som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador i fråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter,

e) att olagligt framställa, behandla, lagra, använda, transportera, exportera eller importera kärnämnen eller andra farliga, radioaktiva ämnen som medför eller kan medföra allvarlig skada för människor eller förorsaka deras död eller som medför väsentliga skador ifråga om luft-, mark- eller vattenkvaliteten samt för djur och växter,

när detta sker uppsåtligen.

2. Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga medverkan till ett brott som har fastställts som straffbar gärning i enlighet med punkt 1 i denna artikel.

Artikel 3

Brott som begås på grund av vårdslöshet

1. Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga de brott som uppräknas i artikel 2.1 a till e, när de begås på grund av vårdslöshet.

2. En stat kan när den undertecknar denna konvention eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom en förklaring till Europarådets generalsekreterare förklara att punkt 1 i denna artikel skall vara tillämplig, helt eller delvis, endast på brott som begås på grund av grov vårdslöshet.

3. En stat kan när den undertecknar denna konvention eller när den deponerar sitt rati-

to any person or substantial damage to protected monuments, other protected objects, property, animals or plants;

c) the unlawful disposal, treatment, storage, transport, export or import of hazardous waste which causes or is likely to cause death or serious injury to any person or substantial damage to the quality of air, soil, water, animals or plants;

d) the unlawful operation of a plant in which a dangerous activity is carried out and which causes or is likely to cause death or serious injury to any person or substantial damage to the quality of air, soil, water, animals or plants;

e) the unlawful manufacture, treatment, storage, use, transport, export or import of nuclear materials or other hazardous radioactive substances which causes or is likely to cause death or serious injury to any person or substantial damage to the quality of air, soil, water, animals or plants,

when committed intentionally.

2. Each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with paragraph 1 of this article.

Article 3

Negligent offences

1. Each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed with negligence, the offences enumerated in Article 2, paragraph 1 a to e.

2. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that paragraph 1 of this article, in part or in whole, shall only apply to offences which were committed with gross negligence.

3. Any State may, at the time of signature

fikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom en förklaring till Europarådets generalsekreterare förklara att punkt 1 i denna artikel inte skall vara tillämplig, helt eller delvis, på
— artikel 2.1 a ii,
— artikel 2.1 b till den del brottet gäller skyddade byggnadsverk, andra skyddade föremål eller egendom.

Artikel 4

Andra brott eller administrativa förseelser

I den utsträckning som följande brott inte omfattas av bestämmelserna i artiklarna 2 och 3 vidtar varje part nödvändiga åtgärder för att i sin nationella lagstiftning fastställa dem som brott eller som administrativa förseelser som kan straffas med påföljder eller andra åtgärder när de begås uppsåtligt eller av vårdslöshet:

- a) att olagligt deponera, släppa ut eller införa en mängd ämnen eller joniserande strålning i luft, mark eller vatten,
- b) att olagligt åstadkomma buller,
- c) att olagligt bortskaffa, behandla, lagra, transportera, exportera eller importera avfall,
- d) att olagligt driva en fabrik,
- e) att olagligt framställa, behandla, använda, transportera, exportera eller importera kärnämnen, andra radioaktiva ämnen eller farliga kemikalier,
- f) att olagligt åstadkomma förändringar som skadar naturliga beståndsdelar av en nationalpark, ett naturreservat, ett skyddat vattenområde eller andra skyddade områden,
- g) att olagligt inneha, insamla, skada, döda eller handla med fridlysta djur och växter.

Artikel 5

Domsrätt

1. Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att utsträcka sin domsrätt till brott som strafflagts enligt denna konvention när brottet begås

or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that paragraph 1 of this article, in part or in whole, shall not apply to:
— subparagraph 1 a ii of Article 2,
— subparagraph 1 b of Article 2, insofar as the offence relates to protect monuments, to other protected objects or to property.

Article 4

Other criminal offences or administrative offences

Insofar as these are not covered by the provisions of Articles 2 and 3, each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to establish as criminal offences or administrative offences, liable to sanctions or other measures under its domestic law, when committed intentionally or with negligence:

- a) the unlawful discharge, emission or introduction of a quantity of substances or ionising radiation into air, soil or water;
- b) the unlawful causing of noise;
- c) the unlawful disposal, treatment, storage, transport, export or import of waste;
- d) the unlawful operation of a plant;
- e) the unlawful manufacture, treatment, use, transport, export or import of nuclear materials, other radioactive substances or hazardous chemicals;
- f) the unlawful causing of changes detrimental to natural components of a national park, nature reserve, water conservation area or other protected areas;
- g) the unlawful possession, taking, damaging, killing or trading of or in protected wild flora and fauna species.

Article 5

Jurisdiction

1. Each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to establish jurisdiction over a criminal offence estab-

a) på dess territorium, eller
 b) ombord på fartyg eller luftfartyg som är registrerat hos den parten eller för dess flagg, eller
 c) av en medborgare i medlemsstaten ifråga, om brottet är straffbart enligt strafflagstiftningen där det begicks eller om den plats där det begicks inte omfattas av någon territoriell behörighet.

2. Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att utsträcka sin domsrätt till brott som straffbelagts enligt denna konvention, när en påstådd förövare befinner sig på dess territorium och denna stat inte utlämnar honom eller henne till en annan part efter en begäran om utlämning.

3. Denna konvention utesluter inte straffrättslig domsrätt som utövas av en part i enlighet med dess nationella lagstiftning.

4. Varje part kan när den undertecknar denna konvention eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom en förklaring till Europarådets generalsekretärare förklara att punkterna 1 c och 2 i denna artikel inte skall vara tillämpliga, helt eller delvis.

Artikel 6

Påföljder för miljöbrott

Varje part vidtar, i enlighet med tillämpliga internationella instrument, nödvändiga åtgärder för att kunna belägga de brott som uppräknas i artiklarna 2 och 3 med påföljder som beaktar brottens allvarliga natur. Dessa påföljder skall inbegripa fängelse och ekonomiska sanktioner och får inbegripa återställande av miljön.

Artikel 7

Åtgärder för förverkande

1. Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att kunna förklara förverkade hjälpmedel

lished in accordance with this Convention when the offence is committed:

a) in its territory; or
 b) on board a ship or an aircraft registered in it or flying its flag; or

c) by one of its nationals if the offence is punishable under criminal law where it was committed or if the place where it was committed does not fall under any territorial jurisdiction.

2. Each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to establish jurisdiction over a criminal offence established in accordance with this Convention, in cases where an alleged offender is present in its territory and it does not extradite him to another Party after a request for extradition.

3. This Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with its domestic law.

4. Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that paragraphs 1 c and 2 of this article, in part or in whole, shall not apply.

Article 6

Sanctions for environmental offences

Each Party shall adopt, in accordance with the relevant international instruments, such appropriate measures as may be necessary to enable it to make the offences established in accordance with Articles 2 and 3 punishable by criminal sanctions which take into account the serious nature of these offences. The sanctions available shall include imprisonment and pecuniary sanctions and may include reinstatement of the environment.

Article 7

Confiscation measures

1. Each Party shall adopt such appropriate

som använts vid brott som uppräknas i artiklarna 2 och 3 och vinning av dessa brott eller egendom till samma värde som sådan vinning.

2. Varje part kan vid undertecknandet av denna konvention eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom en förklaring till Europarådets generalsekreterare förklara att den inte kommer att tillämpa punkt 1 i denna artikel i förhållande till brott som anges i förklaringen eller i förhållande till vissa kategorier av hjälpmedel eller vinning eller egendom till samma värde som sådan vinning.

Artikel 8

Återställande av miljön

Varje part kan när som helst i en förklaring till Europarådets generalsekreterare förklara att den kommer att föreskriva om återställande av miljön enligt följande bestämmelser i denna artikel:

a) Den behöriga myndigheten får föreskriva återställande av miljön i fall som utgör brott enligt denna konvention. Ett sådant åläggande får vara förenat med vissa villkor.

b) När ett åläggande om återställande av miljön inte har efterkommits får behörig myndighet i enlighet med nationell lagstiftning göra det verkställbart och åtgärderna skall bekostas av den person som åläggandet gäller, alternativt kan denna person bli föremål för andra straffrättsliga påföljder istället för eller utöver detta.

Artikel 9

Ansvar för juridiska personer

1. Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att juridiska personer för vilkas räkning ett brott som avses i artiklarna 2 och 3 har begåtts av dess organ eller av medlemmar av dess organ eller av andra företrädare, skall kunna åläggas straffrättsliga eller administrativa påföljder eller åtgärder.

measures as may be necessary to enable it to confiscate instrumentalities and proceeds, or property the value of which corresponds to such proceeds, in respect of offences enumerated in Articles 2 and 3.

2. Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it will not apply paragraph 1 of this Article either in respect of offences specified in such declaration or in respect of certain categories of instrumentalities or of proceeds, or property the value of which corresponds to such proceeds.

Article 8

Reinstatement of the environment

Each Party may, at any time, in a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it will provide for reinstatement of the environment according to the following provisions of this article:

a) the competent authority may order the reinstatement of the environment in relation to an offence established in accordance with this Convention. Such an order may be made subject to certain conditions;

b) where an order for the reinstatement of the environment has not been complied with, the competent authority may, in accordance with domestic law, make it executable at the expense of the person subject to the order or that person may be liable to other criminal sanctions instead of or in addition to it.

Article 9

Corporate liability

1. Each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to enable it to impose criminal or administrative sanctions or measures on legal persons on whose behalf an offence referred to in Articles 2 or 3 has been committed by their organs or by members thereof or by another representa-

2. Ansvaret för juridiska personer enligt punkt 1 i denna artikel utesluter inte straffrättsliga förfaranden mot fysiska personer.

3. Varje part kan när den undertecknar denna konvention eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom en förklaring till Europarådets generalsekretärare förklara att den förbehåller sig rätten att inte tillämpa punkt 1 i denna artikel eller någon del av den eller att punkt 1 endast är tillämplig på brott som anges i förklaringen.

Artikel 10

Samarbete mellan myndigheter

1. Varje part vidtar nödvändiga åtgärder för att tillse att de myndigheter som är ansvariga för miljöskyddet samarbetar med de myndigheter som är ansvariga för utredning och lagföring av brott

a) genom att på eget initiativ underrätta dessa myndigheter när det finns skälig anledning att förmoda att ett brott enligt artikel 2 har begåtts,

b) genom att på begäran tillhandahålla dessa myndigheter alla nödvändiga uppgifter i enlighet med den nationella lagstiftningen.

2. Varje part kan vid undertecknandet av denna konvention eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument genom en förklaring till Europarådets generalsekretärare förklara att den förbehåller sig rätten att inte tillämpa punkt 1 a i denna artikel eller att punkt 1 a endast är tillämplig på brott som anges i förklaringen.

Artikel 11

Rätt för grupper att delta i förfarandet

Varje part kan när som helst genom en förklaring till Europarådets generalsekretärare förklara att den i enlighet med sin nationella lagstiftning kommer att garantera rätten för grupper, stiftelser eller föreningar, vilkas stadgeenliga syfte är att värna miljön,

tive.

2. Corporate liability under paragraph 1 of this article shall not exclude criminal proceedings against a natural person.

3. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply paragraph 1 of this article or any part thereof or that it applies only to offences specified in such declaration.

Article 10

Co-operation between authorities

1. Each Party shall adopt such appropriate measures as may be necessary to ensure that the authorities responsible for environmental protection co-operate with the authorities responsible for investigating and prosecuting criminal offences:

a) by informing the latter authorities, on their own initiative, where there are reasonable grounds to believe that an offence under Article 2 has been committed;

b) by providing, upon request, all necessary information to the latter authorities, in accordance with domestic law.

2. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply paragraph 1 a of this article or that it applies only to offences specified in such declaration.

Article 11

Rights for groups to participate in proceedings

Each Party may, at any time, in a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it will, in accordance with domestic law, grant any group, foundation or association which, ac-

att delta i straffrättsliga förfaranden som gäller brott enligt denna konvention.

AVSNITT III

ÅTGÄRDER SOM SKALL VIDTAS PÅ INTERNATIONELL NIVÅ

Artikel 12

Internationellt samarbete

1. Parterna samarbetar med varandra, i enlighet med bestämmelserna i tillämpliga internationella instrument om internationellt samarbete i straffrättsliga frågor och sin nationella lagstiftning, i största möjliga utsträckning vid undersökning och rättegångar som gäller brott enligt denna konvention.

2. Parterna kan erbjuda varandra hjälp i undersökningar och rättegångar som gäller handlingar som anges i artikel 4 i denna konvention och som inte omfattas av punkt 1 i denna artikel.

AVSNITT IV

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 13

Undertecknande och ikraftträdande

1. Denna konvention är öppen för undertecknande av Europarådets medlemsstater samt för icke-medlemsstater som har deltagit i utarbetandet av den. Dessa stater kan uttrycka sitt samtycke till att vara bundna genom

a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande, eller

b) undertecknande med förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande, följt av ratifikation, godtagande eller godkännande.

2. Ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumenten skall deponeras hos

cording to its statutes, aims at the protection of the environment, the right to participate in criminal proceedings concerning offences established in accordance with this Convention.

SECTION III

MEASURES TO BE TAKEN AT INTERNATIONAL LEVEL

Article 12

International co-operation

1. The Parties shall afford each other, in accordance with the provisions of relevant international instruments on international co-operation in criminal matters and with their domestic law, the widest measure of co-operation in investigations and judicial proceedings relating to criminal offences established in accordance with this Convention.

2. The Parties may afford each other assistance in investigations and proceedings relating to those acts defined in Article 4 of this Convention which are not covered by paragraph 1 of this article.

SECTION IV

FINAL CLAUSES

Article 13

Signature and entry into force

1. This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe and non-member States which have participated in its elaboration. Such States may express their consent to be bound by:

a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or

b) signature subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. Instruments of ratification, acceptance

Europarådets generalsekreterare.

3. Denna konvention träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då tre stater har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av konventionen i enlighet med bestämmelserna i punkt 1.

4. I förhållande till varje signatärstat som därefter uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av konventionen träder denna i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter dagen för dess samtycke att vara bunden av konventionen i enlighet med bestämmelserna i punkt 1.

Artikel 14

Anslutning till konventionen

1. Efter denna konventions ikraftträdande kan Europarådets ministerkommitté efter samråd med konventionsstaterna inbjuda en stat som inte är medlem av Europarådet att ansluta sig till denna konvention genom ett beslut som fattats med den majoritet som anges i artikel 20 d i Europarådets stadga och genom enhälligt beslut av ombuden för de konventionsstater som har rätt att delta i ministerkommittén.

2. I förhållande till en anslutande stat träder denna konvention i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då anslutningsinstrumentet deponerades hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 15

Territoriell tillämpning

1. En stat kan vid undertecknandet av denna konvention eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument ange för vilket eller vilka territorier konventionen skall gälla.

2. En stat kan vid ett senare tillfälle, genom en förklaring ställd till Europarådets

or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

3. This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which three States have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of paragraph 1.

4. In respect of any signatory State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the expression of its consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of paragraph 1.

Article 14

Accession to the Convention

1. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe, after consulting the Contracting States to the Convention, may invite any State not a member of the Council of Europe to accede to this Convention, by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe and by the unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee.

2. In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 15

Territorial application

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Any State may, at any later date, by a

generalsekreterare, utsträcka tillämpningen av denna konvention till varje annat territorium som anges i förklaringen. I förhållande till ett sådant territorium träder konventionen i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då generalsekreteraren mottog förklaringen.

3. En förklaring som avgett i enlighet med de båda föregående punkterna kan i förhållande till ett territorium som angetts i förklaringen återtas genom en underrättelse ställd till generalsekreteraren. Återtagandet träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 16

Förhållande till andra konventioner och överenskommelser

1. Denna konvention inverkar inte på de rättigheter och åtaganden som följer av internationella multilaterala konventioner om särskilda frågor.

2. Konventionsparterna kan ingå bilaterala och multilaterala överenskommelser med varandra i frågor som behandlas i denna konvention i syfte att göra tillägg till eller stärka dess bestämmelser eller att underlätta tillämpningen av dess principer.

3. Om två eller flera parter redan har ingått en överenskommelse eller ett fördrag beträffande en fråga som regleras i denna konvention eller på annat sätt reglerat sina inbördes förhållanden beträffande denna fråga, har de rätt att tillämpa överenskommelsen eller fördraget eller att reglera sina förhållanden i enlighet därmed i stället för att tillämpa denna konvention, om det underlättar internationellt samarbete.

Artikel 17

Reservationer

1. En stat kan när den undertecknar denna konvention eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande eller

declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 16

Relationship with other conventions and agreements

1. This Convention does not affect the rights and undertakings derived from international multilateral conventions concerning special matters.

2. The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.

3. If two or more Parties have already concluded an agreement or treaty in respect of a subject which is dealt with in this Convention or otherwise have established their relations in respect of that subject, they shall be entitled to apply that agreement or treaty or to regulate those relations accordingly, in lieu of the present Convention, if it facilitates international co-operation.

Article 17

Reservations

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratifica-

anslutningsinstrument förklara att den gagnar sig av rätten till förbehåll som avses i artikel 3.2 och 3.3, artikel 5.4, artikel 7.2, artikel 9.3 och artikel 10.2. Inga andra förbehåll kan göras.

2. En stat som har gjort ett förbehåll enligt föregående punkt kan återta det helt eller delvis genom en underrättelse till Europarådets generalsekreterare. Återtagandet träder i kraft den dag då generalsekreteraren mottar underrättelsen.

3. En part som har gjort en reservation med avseende på en bestämmelse i denna konvention får inte kräva att en annan part skall tillämpa denna bestämmelse; den kan emellertid, om reservationen är partiell eller villkorad, kräva att bestämmelsen tillämpas i den utsträckning som den själv har godtagit den.

Artikel 18

Ändringar

1. Ändringar i denna konvention kan föreslås av varje part och skall översändas av Europarådets generalsekreterare till Europarådets medlemsstater och varje icke-medlemsstat som har anslutit sig eller inbjudits att ansluta sig till denna konvention i enlighet med artikel 14.

2. En ändring som föreslås av en part skall översändas till Europarådets kommitté för brottsfrågor, som skall avge sitt yttrande till ministerkommitten om den föreslagna ändringen.

3. Ministerkommitten skall ta ställning till den föreslagna ändringen och det yttrande som avgivits av kommittén för brottsfrågor och kan anta ändringen.

4. Texten till ändringar som antas av ministerkommitten i enlighet med punkt 3 i denna artikel skall översändas till parterna för godtagande.

5. En ändring som antas i enlighet med punkt 3 i denna artikel träder i kraft den trettonde dagen efter det att samtliga parter har

tion, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of one or more of the reservations provided for in Article 3, paragraphs 2 and 3, Article 5, paragraph 4, Article 7, paragraph 2, Article 9, paragraph 3 and Article 10, paragraph 2. No other reservation may be made.

2. Any State which has made a reservation under the preceding paragraph may wholly or partly withdraw it by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall take effect on the date of receipt of such notification by the Secretary General.

3. A Party which has made a reservation in respect of a provision of this Convention may not claim the application of that provision by any other Party; it may, however, if its reservation is partial or conditional, claim the application of that provision in so far as it has itself accepted it.

Article 18

Amendments

1. Amendments to this Convention may be proposed by any Party, and shall be communicated by the Secretary General of the Council of Europe to the member States of the Council of Europe and to every non-member State which has acceded to or has been invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 14.

2. Any amendment proposed by a Party shall be communicated to the European Committee on Crime Problems which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.

3. The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by the European Committee on Crime Problems and may adopt the amendment.

4. The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.

5. Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall come

underrättat generalsekreteraren om sitt godtagande av ändringen.

Artikel 19

Tvistlösning

1. Europarådets kommitte för brottsfrågor skall hållas underrättad om tolkningen och tillämpningen av denna konvention.

2. Om en tvist uppstår mellan parter om tolkningen eller tillämpningen av denna konvention skall de söka lösa tvisten genom förhandling eller med andra fredliga medel efter deras eget val, inbegripet hänskjutande av tvisten till Europarådets kommitte för brottsfrågor, till skiljedomstol vars beslut blir bindande för parterna, eller till Internationella domstolen, enligt vad som överenskommits mellan de berörda parterna.

Artikel 20

Uppsägning

1. En part kan när som helst säga upp denna konvention genom en underrättelse till Europarådets generalsekreterare.

2. Uppsägningen träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 21

Underrättelser

Europarådets generalsekreterare skall underrätta Europarådets medlemsstater och varje stat som har anslutit sig till denna konvention om

- a) varje undertecknande,
- b) varje deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument,
- c) dagen för konventionens ikraftträdande enligt artiklarna 13 och 14,

into force on the thirtieth day after all Parties have informed the Secretary General of their acceptance thereof.

Article 19

Settlement of disputes

1. The European Committee on Crime Problems of the Council of Europe shall be kept informed regarding the interpretation and application of this Convention.

2. In case of a dispute between Parties as to the interpretation or application of this Convention, they shall seek a settlement of the dispute through negotiation or any other peaceful means of their choice, including submission of the dispute to the European Committee on Crime Problems, to an arbitral tribunal whose decisions shall be binding upon the Parties, or to the International Court of Justice, as agreed upon by the Parties concerned.

Article 20

Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 21

Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe and any State which has acceded to this Convention of:

- a) any signature;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c) any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 13 and

d) varje förbehåll som gjorts enligt artikel 17.1,

e) varje ändringsförslag som gjorts enligt artikel 18.1,

f) alla andra åtgärder, underrättelser eller meddelanden som rör denna konvention.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Upprättad i Strasbourg den 4 november 1998 på engelska och franska, vilka båda texter är lika giltiga, i ett enda exemplar som skall deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare skall översända en bestyrkt kopia till varje medlemsstat i Europarådet och till de stater som inbjudits att ansluta sig till konventionen.

14;

d) any reservation made under Article 17, paragraph 1;

e) any proposal for amendment made under Article 18, paragraph 1;

f) any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Strasbourg, the 4th day of November 1998, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to any State invited to accede to it.